

Jakten på en *vazaha*

*Praksis, motivasjon og håp blant kvinner
involvert i den seksuelle økonomien i
Diego Suarez, Madagaskar*

Betina Torbjørnsen

Masteroppgave ved sosialantropologisk institutt

UNIVERSITETET I OSLO

2011

Jakten på en *vazaha*

*Praksis, motivasjon og håp blant kvinner
involvert i den seksuelle økonomien i
Diego Suarez, Madagaskar*

Betina Torbjørnsen

© Betina Torbjørnsen

2011

Tittel: Jakten på en *vazaha* - Praksis, motivasjon og håp blant kvinner involvert i den seksuelle økonomien i Diego Suarez, Madagaskar

Betina Torbjørnsen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Jeg strukturerer oppgaven i tre deler hvor jeg i første del vil ta for meg sammenhenger mellom materialitet og kvinners motivasjoner. Jeg mener det er gjennom en forståelse av hvordan gjenstander og stede inngår i, og virker på kvinnenens liv, at vi har dannet grunnlaget for å forstå komplikasjonene og nyansene i samhandlingen mellom kvinnene, *vazahaene* og gassiske menn, som er temaet for del to av oppgaven. Del to utforsker hvordan samhandlingen foregår og hvilke premisser som ligger til grunn for, og gjør at samhandlingen tar den formen den tar. Dette er tett knyttet til første del hvor jeg viser på hvilken måte de materielle elementene er tett knyttet til kvinnenens kulturelle forståelse av hva de kan forvente av relasjoner med menn. Jeg vil gjennom dette forsøke å avdekke prosesser som skjer innenfor sexindustrien i Diego hvor mellommenneskelige erfaringer blant aktørene ser ut til å strukturere spesifikke personlige prosesser, eller utvikling som ser ut til å deles av andre aktører. De er med andre ord typiske. Jeg vil peke på visse mønstre som oppstår i samhandlingen mellom mannlige *vazahaer* og gassiske kvinner, og presentere faktorer som er med på å strukturere samhandling mellom de to gruppene. Den tredje delen vil komme nærmere inn på kvinnene som aktører. Jeg vil presentere et bilde av hvem kvinnene er, for å kunne forstå handlingsvalgene de gjør. Kjærlighet, fortvilelse og selvforståelse vil være i fokus. Denne delen står i sammenheng med de to foregående i så måte at kvinnenens fortvilelser, gleder, problemer og løsninger på disse er tett knyttet opp i mot det materielle aspektet av livet som diskutert i første del, og erfaringer fra samhandling med *vazahaer* som diskutert i andre del.

Takk til

Uten familiens, venners og Daniels driv og engasjement for dette prosjektet ville utfordringene kjentes enda større. Takk for at dere heiet meg i mål.

Takk til Vilde og Vibbis for å ha satt sine øyne og sin hjerne til disposisjon.

Saskia, Tina, Trude, Vilde og Daniel er gode kompanjonger å ha i en skriveprosess.

Arve Sørum som veileder- jeg kunne nok ikke vært heldigere.

Merci a vous tous dans la ville adaladla be! La prochaine fois je vais inviter TOUS.

Misaotra betsaka jaby.

INNHALDSFORTEGNELSE

<u>INTRODUKSJON.....</u>	1
HISTORISK, GEOGRAFISK OG KULTURELL KONTEKST	3
MINE BEKJENTSKAPER I DIEGO.....	5
DET PROBLEMATISKE PROSTITUSJONSBEGREPET	8
METODISKE STRATEGIER.....	10
ANALYTISK RAMMEVERK	15
<u>FØRSTE DEL: MATERIELLE VERDIER SETT I LYS AV KULTURELT FORANKREDE PRAKSISER OG</u>	
<u>OMVENDT.....</u>	21
STEDER AV BETYDNING. STEDER MED AGENS?	21
“ÇA C’EST MALAGASY”	31
ESTETISKE OG MATERIELLE VERDIER	33
GAVEN	36
SAMMENHENGEN MELLOM SEX OG PENGER.....	39
HAN ELSKER MEG VIRKELIG PART ONE	41
<u>ANDRE DEL: SAMHANDLINGSPRAKSISER OG MØNSTRENE DISSE DANNER</u>	45
VAZAHAEN	47
LOKALE AKTØRERS FORHOLD TIL VAZAHAENE	50
LES FILLES QUI SORTENT	51
LALANANA MNAPAKA - SNARVEIEN	54
JAOMBILOS	56
AMBIVALENS, VARIASJON OG KVINNENES PRAKSIS	59
PROSESSEN: TID OG ERFARING	61
KARRIEREN	66
A, B OG C JENTER - MØTESTED OG IDENTITET	68
ROLLEN SOM IKKE-PERSON.....	71
TILBAKE TIL DANSEN.....	72

<u>TREDJE DEL: EMOSJONER OG DET LEVDE LIV.</u>	<u>79</u>
CAROLINE	80
DEN "ROMANTISKE KJÆRLIGHETEN"	84
HAN ELSKER MEG VIRKELIG PART TWO	86
SYKDOM	88
OPPLEVELSE AV MULIGHETER OG BEGRENSNINGER	90
MISTILLIT, TRUSLER OG FARE	92
<u>AVSLUTNING: TILBAKE TIL STEDET</u>	<u>95</u>
<u>EPILOG.....</u>	<u>99</u>
<u>LITTERATURLISTE.....</u>	<u>101</u>

INTRODUKSJON

I følge en statistisk kartlegging av antall kvinnelige sexarbeidere i ulike regioner av verden ligger havnebyen Diego Suarez øverst på listen. Hele 12 prosent av kvinnene mellom 15 og 49 er involvert i sexarbeid. Nest øverst ligger en kenyansk provins hvor det er beregnet at 6,9 prosent av kvinnene mellom 15 og 49 er involvert i sexarbeid (Vandepitte, Lyerla, Dallabetta, et al. 2006:iii20–21). Det er i Diego Suarez jeg har utført mitt feltarbeid.

I Diego Suarez er det bosatt omkring 100 000 mennesker, og det er en av de mer besøkte byene på Madagaskar, i tillegg til at det bor et stort antall *expats* i byen. *Expats* er benevnelsen som brukes for å omtale de mange, mer eller mindre, fastboende utlendingene på øya. Noen av de mest synlige segmentene i denne gruppen er *les retraités* (pensjonister), deretter de som jobber på den franske skolen i byen, som er ansatt og lønnet av den franske staten. Du finner også mange som har valgt å forsøke seg i turistnæringen; innenfor hotellbransjen, ekskursjonsbyråer, klatrevirksomheter, kitesurfturisme eller restaurantbransjen, og de som har blitt igjen i landet etter at et forsøk på slik virksomhet viste seg å ikke være lønnsom. Disse menneskene er først og fremst franske, deretter italienske eller spanske. Det er disse som i hovedsak utgjør den gruppen som på gassisk¹ kalles *vazaha*.

Tre år før feltarbeidet tilbrakte jeg tre uker i byen, og var på forhånd klar over den omfattende sexturismen i regionen. I løpet av de åtte månedene jeg var i feltet møtte jeg svært få hvite kvinner. Derimot er hvite menn en åpenbar del av bybildet. Veldig mange av disse mennene er på en eller annen måte involvert i sexindustrien, enten det er fordi de har gassiske kjæresten i byen, eller fordi de er der for, eller blir involvert i, sexkulturen på andre måter.

I flere sammenhenger ble byen jeg har gjort feltarbeidet i, av utlendinger, med en morsom tone, beskrevet som *the black hole*, som *ville vesten* og, i samtaler med flere av mine bekjente og informanter, benevnt som *the downward spiral*. *Vazaha*-menn, som så seg selv som eksperter og kjennere av byen, advarte meg at denne byen ødelegger deg og gjør deg gal om du ikke har noe fornuftig å drive med. Og i løpet av min tid der har jeg sett mange

¹ Betegner lokalspråkene på Madagaskar.

eksempler på at det er fullt mulig for en mann å fylle opp tiden sin kun med alkohol, uteliv, sladder og jenter. En stor del av de hvite mennene i Diego er de såkalte *les retraités*. De er ofte mer eller mindre fastboende og bruker store deler av sin franskutbetalte pensjon i denne byen. En franskmann i Diegos turistnæring forklarte at Diego ble, i stor grad, skånet for konsekvensene av finanskrisen i 2009. Dette grunnet de fastboende franske pensjonister som fikk samme sum utbetalt i pensjon etter som før krisen. De satte disse pengene i sirkulasjon i Diegos økonomiske system som tidligere. Disse mennene danner en av hovedgruppene menn som benytter seg av Diegos uteliv. Når jeg her presenterer konseptet uteliv så er dette en betegnelse på en arena hvor alkohol og seksuelle relasjoner er de to mest sentrale momentene for de mannlige *vazahaene*. For å illustrere betydningen Diegos uteliv har for hvite menn som bor i byen vil jeg presentere en teori som en gruppe av mine franske informanter hadde utviklet om det økonomiske systemet i byen. Denne økonomiske modellen hevder at det kun er en brøkdel av pengene som sirkulerte i Diego som *ikke* passerte innom Nouvel Hôtel. Dette er det største og eldste diskoteket i byen. Mine franske informanter forklarte at den summen *vazahaene* brukte på alkohol og jenter på dette diskoteket i løpet av et år, var større enn hva staten tildelte nordregionen, med Diego som regional hovedstad, i budsjett per år. Denne teorien høres overdrevet ut, om ikke dramatisk, men det er et element gjennomtenkt resonnement innebygget. Tall som senere ble publisert i lederen i La Tribune de Diego (Seraphin B. no.5 2010) fastslår at de 400 registrerte fastboende franskmennene bringer inn i sirkulasjon 440 000 euro/€ per måned. Sammenliknet med byens årlige budsjett på 110 000 euro/€ kan man trygt si at penger brukt i Diego av franskmenn preger regionens økonomi.

Jeg vil i min oppgave forsøke å danne et bilde av den kulturelle konteksten som legger til rette for sexindustrien i Diego slik den ser ut i dag. For å gjøre dette vil jeg gjøre rede for de historiske og økonomiske forholdene som har vært med å ”skape” Diego. I tillegg er de gassiske² innbyggernes forståelser av de nevnte forholdene en gjennomgående relevant faktor. Dette mener jeg er betingelser som gir sexindustrien i Diego sin spesifisitet, og det er en forutsetning for å forstå hvorfor Diego i dag blir sagt å være et paradys for sexturister hvor

² Person fra Madagaskar

jentene/kvinnene har et rykte på seg å være promiskuøse. Jeg er interessert i å forstå sexarbeid som det utrolig komplekse fenomenet det er. Komplekst fordi det er del av økonomiske systemer og også, det vi her ser på som, subjektets mest private og intime del av livet. Sexarbeid er i Diego, som andre steder, et fenomen i interaksjon med kulturelle og tradisjonelle forestillinger så vel som (i denne sammenheng) utlendingens deltakelse og påvirkning.

Historisk, geografisk og kulturell kontekst

Byen Antsiranana, Diego Suarez, eller populært kalt Diego, ligger på nordspissen av Madagaskar, innerst i en stor bukt som sies å være en av verdens fineste naturlige havner. Vannet er azurblått, og når du seiler inn i munningen av bukten, som åpner seg ut mot det indiske hav i øst, så ser du det hellige landemerket *Pain Sucre* (Sukkerbrødfjellet). Denne vulkanske øya er formet som en gigantisk kjegle, grønn og frodig, og lokalbefolkningen oppsøker vannet rundt øya i rituelle sammenhenger.

På grunn av sin beliggenhet har denne havnen vært viktig i sjøfarten i det indiske hav. I de tre siste århundrene har arabiske, fastlandsafrikanske, comorianske, indiske og ulike europeiske grupper benyttet seg av havnen, og satt sitt preg på byen (Verin, 1986). Gjennom båt fart har byen vokst, arbeidsplasser har blitt skapt, og rikdom har blitt ført inn i nordregionen.

Les Libertalias er en omdiskutert historisk beretning om piratene som sies å ha grunnlagt byen. Flere historikere forteller om funn som tyder på at en gruppe på 200 pirater skapte en fristad i dette området kalt Libertia (Verin, 1986:106, 214). *Les Libertalias* er i dag en viktig del av innbyggerne i Diegos historie. Det er blant annet en ukeslang festival som hyller Diego som *fristad*. *Les Libertalias* blir også ofte nevnt i sammenhenger hvor opprinnelsen til byen og byens kulturelle spesifisitet blir diskutert. Flere forklarte at Diegos prostitusjon fikk sin form fra denne tiden.

I samtaler med tilreisende, akademikere fra Université d'Antsiranana og lokale blir Diego nærmest presentert som synonymt med sexindustri. Årsaken til dette ligger i følge

menneskene jeg har møtt i Diegos historie, og det er fra disse menneskenes forklaringer og årsakssammenhenger at også jeg vil presentere Diego. Gjennom disse forståelsene vil vi også få et innsyn i den historiske, økonomiske og kulturelle kontekst som forstås av aktører som premiss for sexindustrien slik den fremstår i dag. Dette kan også for aktører være med på å legitimere og legge til rette for hvordan samhandlingen foregår.

Den unge gassiske mannen Florent jobbet som turistguide i Joffreville, et lite tettsted to timer fra Diego. Dette er et av stedene en anbefales å se om du reiser som turist i nordregionen av Madagaskar. Florent snakket godt engelsk, og det glansede visittkortet hans fortalte meg at han også mestret tysk, italiensk, og spansk, i tillegg til fransk og ankanadialekten. Jeg var i Joffreville med min venninne Nicole, som dere vil bli bedre kjent med i løpet av oppgaven, for å besøke franskmannen Alexis og hans gassiske kone Saine, som driver et lite vertshus på stedet. Florent hadde guidet den eneste andre gjesten på vertshuset denne dagen, og han tok som vanlig en øl med kunden sin etter endt tur i nasjonalparken. Florent og jeg var de eneste i denne samlingen som snakket engelsk, og han var ivrig etter å praktisere engelsken sin. Jeg fortalte han, som jeg ofte gjorde i møte med nye mennesker, at jeg studerte kulturen i Diego, med fokus på sexturismen der. Han svarte, som så mange andre, at han kunne bidra med sine perspektiver for å hjelpe meg.

Selv kom han fra Filarantsoa, en by helt syd på Madagaskar. Han hadde utdannet seg innen turisme og kommet til nordmadagaskar for arbeid. Jeg spurte han om hva det er som gjør byen Diego annerledes fra andre byer på Madagaskar. Han begynte med å forklare at det ikke eksisterer noen etnisk gassisk gruppe som har *den tradisjonelle* tilknytningen til jorden og landet i Antsiranana. På Madagaskar er tilknytning til jorden eller landet for de fleste etniske grupper (med unntak av for eksempel vezoene (se Astuti, 1995)) en meget sentral del av det religiøse systemet, som også er tett knyttet opp i mot etnisk identitet og praktiseringen av denne.

Franskmennene ankom nordmadagaskar og gav økt velstand i regionen gjennom arbeid i den kolonialistiske perioden og han presiserer igjen at dette gjelder nordregionen. På platået i sentrale Madagaskar, på den andre siden, der hovedstaden Antananarivo ligger, var

styresmakten mot franskmennene og heller anglofone³. I nordregionen i dag, har de eldre innbyggernes erindring fra velmaktsdagene ført til en oppdragelse av barn og barnebarn der det oppfordres til å søke *vazaha* som kan gi den samme levestandarden som de husker fra kolonitiden. Dette er hvordan Florent forklarer hvorfor voksne oppfordrer de yngre i sin familie til å delta i det som kan benevnes som sexindustrien.

Jeg har flere beretninger om, og det er del av en form for delt kunnskap jeg har lokalisert blant mange ulike grupper, at foreldre oppfordrer sine døtre til å skaffe penger fra *vazahaene*.

Mine bekjenskaper i Diego

Caroline er kvinnen som blir kalt *le deuxième bureau* til en franskmann jeg her vil kalle James. Dette pseudonymet foreslo han selv at jeg skulle kalle han i min oppgave da han liker å fortelle historier om seg selv, og sine erfaringer med jenter i Diego hvor han kaller seg James Bond 007, - kvinnebedåreren. 45 år gamle James har hatt nære relasjoner til tre av kvinnene jeg kjenner godt i Diego, i tillegg til at han er en venn av Nicole, min gode venn og informant i byen. Først vil jeg presentere Caroline, hans *deuxième bureau*, og Vero, hans hovedkjæreste. Uttrykket *le deuxième bureau*, direkte oversatt *det andre kontoret*, betyr at en er kvinne nummer to som han har et forhold med. Uttrykket kommer sannsynligvis fra den hemmelige franske etterretningstjenesten Le Deuxième Bureau, og blir brukt på fransk om elskerinner.

Caroline er 22 år gammel. Hun bor alene i en av bydelene som ligger aller lengst unna sentrum av Diego. Jeg ble kjent med henne da James, Vero og jeg skulle på klatretur. Vi møttes på Vahinee klokken 7 på morgenen, og jeg fikk beskjed av Vero, som med en sur mine sa, at vi ventet på *le deuxième bureau*. Caroline var sent ute og Vero viste tydelig irritasjon på grunn av dette da Caroline på løpende føtter dukket opp. Vero påpekte at Caroline var sen og vendte henne deretter ryggen. Vero satte seg foran i firehjulstrekkeren, og jeg og Caroline

³ Karen Middleton beskriver hvordan det stod igjen en hovedfront mellom Imerinaene og *les cotieres* (Ibid, 1999:5-6).

klatret inn i baksetet. Caroline hadde på seg en liten miniskjorts, en topp med bar mage og hun hadde med seg en liten håndveske med glitter på. På denne turen var Caroline opptatt av å forklare meg hvordan hun og James hadde blitt ført sammen av Vero. Det var Vero som hadde kommet til Carolines bord på Vahinee og sagt at James var interessert i henne. Senere har Vero forklart at hun, på det tidspunktet, hadde mensen og at det på grunn av dette var i orden at hennes kjæreste James lå med en annen jente, så lenge det var hun selv som organiserte det.

Sofia er en kvinne på 25 år. Hun er en av kvinnene jeg ble kjent med i løpet av mitt opphold i Diego tre år tidligere, i 2007. Jeg var der for sportsklatring, og James er en ivrig klatrer. Vi tilbrakte mye tid på en liten øy tilpasset for denne sporten og han hadde med seg sin daværende kjæreste, Sofia. Slik utviklet Sofia og jeg et vennskap. Hun har nå i mange år vært kjæreste med Julian, en gassisk mann på 26 som jobber for en mindre lønn i det militære. Sofias mor og søsken bor også i Diego og de har jevnlig kontakt.

Sista er en 24 år gammel kvinne som er født og oppvokt i Diego. Hun har en sønn på fire år med sin gassiske kjæreste Benja. Jeg ble kjent med Sista i løpet av den første uken min i Diego da hun tilhørte Sofias omgangskrets og *peer group*. De kalte hverandre kusiner. De var to av de fem kvinnene som pleide å gå ut på *pêche de vazaha*⁴ sammen, og mitt bekjentskap med feltet startet i all hovedsak gjennom aktiviteter og fester sammen med denne gjengen. Rina, Yolene, Lolly, Sofia og Sista kom innom hotellrommet mitt og tok meg med ut hver kveld og jeg viste dem hundre prosent tillit i forhold til verdisaker og penger, både på hotellrommet og når vi var ute. Dette har de gjentatte ganger snakket om som noe nytt, og jeg lærte tidlig at det generelt sett eksisterer en sterk og uttalt mistroenhet fra *vazahaers* side mot gassere, både kvinner de møter på byen og gassiske menn og kvinner som jobber i *vazahaenes* foretak, eller som hushjelper og husvakter. Gjennom å stole på denne gjengens råd og hjelp, både økonomisk og praktisk, utviklet vi nære, men også kompliserte vennskap som ga en uvurderlig erfaring med dagliglivets gang, det som var viktig for disse kvinnene, og deres forventninger til sosialt samspill. Jeg flyttet etter tre måneder inn sammen med Sista og

⁴ "vazahafiske"

hennes sønn hvor på vi ytterligere fikk muligheten til å bli kjent med hverandres annerledeshet og likheter. Mine nære relasjoner med disse kvinnene ble jeg, gjennom hele mitt opphold, advart mot av mine gassiske venninner som var gift med franskmenn, og av franskmenn selv. De ønsket å overbevise meg med argumenter fra egne erfaringer om at disse kvinnene kun var ute etter å utnytte meg, og til slutt kom til å stjele det jeg eide. Som Nants, min første utleier sa det: *-Du har ingen ekte venner her Betina. Ingen kommer til å hjelpe deg om du får problemer og du kan ikke stole på noen, ikke franskmenn og i alle fall ikke gassere.* Nants var en 35 år gammel kitebrettkjører og ekstremспортutøver som hadde bodd i Diego i fem år. Han leide et stort hus med gartner, portvakt og hushjelpen Nirinette. I Nirinette fikk jeg en god venninne og vi delte, på tross av språkbarrierer, hverandres historier, og fikk innblikk i hverandres kultur. Hun snakket ikke godt fransk og jeg snakket på dette tidspunktet verken godt fransk eller noe gassisk. Det er bemerkelsesverdig hva viljen til å forstå hverandre kan gjøre med kommunikasjonen. Unni Vikan setter fokus på dette metodiske momentet når hun skriver om *resonance* (Ibid, 1992). Gjennom å, med glede, ha lest ”Beyond the Words” mener jeg å ha fått bekreftet min tro på at viktig kunnskap kan overføres uten felles språk, så lenge viljen til å formidle og forstå er der, og at denne kunnskapen fortjener sin plass i feltnotatene.

Nicole er en franskgift kvinne på 36 år og som bidro med interessante perspektiver og tokninger av mitt interessefelt. I tillegg ble hun en god venn i løpet av mine åtte måneder i Diego. Det var gjennom Nicole at jeg ble kjent med Stephanie.

Stephanie er 35 år, og søsteren til Antoinette som jeg bodde hos i de to siste månedene av mitt opphold. Det var Stephanie som anbefalte meg å flytte inn til sin søster og hennes familie. Stephanie er gift med franskmannen Lucas som jobber innenfor byggebransjen i Diego. De har ett felles barn på 6 år, og hun har to barn fra tidligere ekteskap med en italiener. Lucas og Stephanie bor i et hus i et av de bedre strøkene sentralt i byen. Stephanie er en av de kvinnene jeg har tilbrakt mye tid med i løpet av tiden i Diego. Jeg har lært mye om hennes liv og hennes forhold til sin mann. Hun har uttrykt mange av sine frustrasjoner for meg, og det er

blant annet gjennom disse samtalene jeg har blitt oppmerksom på sammenhengen mellom materielle ting og *kjærlighet*.

Mine kvinnelige informanter er ikke en konform gruppe. De kommer fra ulike segmenter i Diego. De er i ulike faser av livet og de forstår sin situasjon og livshistorie ulikt. Med kjerneinformantgruppe refererer jeg til kvinnene som er i prosessen av å aktivt *jakte på en vazaha*. Stephanie og Nicole er kvinner som er gift med *vazahaer*, men dette betyr ikke på noen måte at de ser seg selv som kvinner som har vært i samme situasjon som kvinnene i kjerneinformantgruppen, selv om deres erfaringer kan fremtre som liknende.

Det problematiske prostitusjonsbegrepet

Det synes å være få forskjeller på det vi kan kalle "den europeiske" prostituerte og noen av aktørene som befinner seg i kjernen av fenomenet i Diego. Jeg har jobbet i et felt hvor det er nærliggende å forstå mange av de seksuelle praksisene mellom *vazahaer* og gassiske kvinner som prostitusjon. Jeg har oppholdt meg i miljøer hvor sex-for-penger transaksjoner er en nøkkelingrediens, og det er ikke tvil om at mange av aktørene, både menn og kvinner, forholder seg til begreper som hore og prostituert (*maquerelle, pute, makorely*). Franskmenn og andre tilreisende snakker om den utbredte prostitusjonen, og om kvinnene som prostituerte. De gassiske kvinnene snakker, dog i mindre grad, i visse sammenhenger om visse kvinners praksiser med utenlandske menn som å *faire la pute* der det handler om å ligge med en mann for kun å skaffe penger. Kvinnene involverer i langtids- og kortids-transaksjonsordner med utlendinger, og ser ut til å strategisk søke økonomisk vinning. På tross av dette vil det etter mitt syn være misvisende og forenkende å forstå praksisene til kvinnene på jakt etter en *vazaha* som prostitusjon av flere grunner. For det første er et kontinuum mellom en ren kunde-prostituert relasjon og en relasjon hvor en eller begge parter ser en mulighet for å utvikle relasjonen til noe mer varig, hvor en eller to forestillinger om kjærlighet er involvert. Kontinuumet mellom disse to polene vil falle bort ved bruk av, hva vi kan kalle en *vestlig forståelse* av, begrepet prostitusjon og de konnotasjonene bruken av dette begrepet

for mange fører med seg. For det andre, og enda viktigere, så forstår ikke kvinnene jeg kjenner, som er involvert i det jeg foreløpig ukritisk velger å kalle Diegos sexindustri, sin praksis som prostitusjon.

Det er gjort tidligere forskning på unges forhold til *vazahaer*. Blant andre har Jennifer Cole (se også Sharp, 2002) beskrevet unge kvinners forhold til turister i artikkelen: “Fresh contact in Tamatave, Madagascar: Sex, money, and intergenerational transformation” Hun presenterer begrepet *jeunes*. ”*This (...) is the background for the emergence of a new category of consumer youth called jeunes, many of whom are intimately involved in the sexual economy*” (Cole, 2004:578). Hun tar for seg unges forhold til det moderne. Hun argumenterer for at unge kvinners deltakelse i seksuelle relasjoner med *vazahaer*, er motivert av jakten på en moderne livsstil. Hun beskriver også hvordan relasjonene er en del av det Helle-Valle & Talle kaller langsiktige transaksjonsordner (Ibid, 2000:3-4), hvor kvinnene søker å involvere seg med *vazahaer* for lengre perioder heller enn for bare kortsiktig økonomisk fortjeneste.

I løpet av tiden jeg har fått lære å kjenne mine kontakter og venner i Diego har det gjennomgående vært snakk om kjærlighet, forelskelse, og håpet om å finne seg en mann som er snill. Hva kvinnene legger i ord som *amour* (kjærlighet), (*être*) *amoureuse* (forelsket) og hvilke forestillinger de har om et godt samliv med en mann er noen av de temaene som vil være sentrale i den følgende teksten. Jeg ser det som essensielt å forsøke gi en forståelse av hvordan disse temaene blir snakket om, og opplevd av kvinnene i sexindustrien, for å videre kunne forstå praksisene kvinnene har i samhandling med menn. Det er kun gjennom dette vi kan få en innsikt i strategiene kvinnene benytter seg av i sin livsførsel, og det er gjennom denne forståelsen jeg mener det er mulig å oppnå en videre forståelse av de mekanismer som preger den såkalte sexindustrien.

Det vil være naturlig som følge av det over diskuterte og også stille seg kritisk til bruk av et begrep som sexindustri i denne sammenheng. Kan det eksistere en sexindustri uten prostitusjon? Finnes sexturisten uten denprostituerte? Er det mer korrekt å kalle denne industrien en relasjonsindustri? Og hvilke argumenter/indikasjoner finnes for/på at dette er en industri? Kvinner flytter til byen for å finne seg *vazaha*. Mange kvinner bruker sentrum som

del av strategiske valg som i stor grad er knyttet til en seksuell økonomi. Kanskje kan det være fruktbart å se dette som en industri når jeg skal lokalisere mekanismer som preger dette feltet. Sex-for-penger-fenomenet vil danne bakteppe når jeg forsøker å spore sammenhengene som eksisterer mellom steder, ting, aktører og deres forestillinger og opplevelser av for eksempel følelser. Dette vil være en øvelse i å folde ut mellomrommet mellom det som, eksempelvis gjennom et norsk øye, kan bestå av stereotyper, maktubalanse, fattige kvinner og mannlige turister.

Metodiske strategier

Helt fra begynnelsen av feltarbeidet bestemte jeg meg for å ha som mål å være tilstede på alle store offentlige arrangementer i byen. Dette inkluderte konserter, moteoppvisninger, Miss Madagaskar kåringer, *wet t-shirt* konkurranser, *beach parties* også videre. Jeg ville også delta i så mange av min kjerneinformantgruppes aktiviteter som mulig. Dette innebar større eller mindre grad av deltakelse i ånderitualer, besøk til bekjente som hadde opplevd nylige dødsfall i familien, formelle møter for konfliktløsning, og feiring av høytider. Jeg sa ja til så mange invitasjoner som mulig, og ettersom kvinnene jeg ble kjent med var ute på bar og på diskotek opptil så mange som seks kvelder i uken, var også jeg det. Denne strategien ga meg innpass i *the peer group*⁵, som også er min kjerneinformantgruppe i Diego. Som følge av min deltakelse i deres dagligliv har jeg gradvis fått et omfattende inntrykk av hvordan disse kvinnene strukturerer sine sosiale liv, og forholder seg til gruppeformasjoner. På tross av at individer går fra en gruppe til en annen, og at det finnes få stabile grenser mellom disse gruppene ser jeg det som relevant for min studie å gjøre et analytisk skille, som også eksisterer i aktørens virkelighet. Gjennom dette vil jeg kunne analysere hvordan kvinnene streber etter å avansere i karriere. *Carrière* er et ord brukt av en mannlig gassisk informant og bareier for å beskrive hvordan kvinnene utvikler sine *ferdigheter* som fører til at de oppnår

⁵ Peer group henviser til den gruppen med venner som en aktør tilbringer tid med. Se Cole (2005) for betydningen av *peer groups* for unge på Madagaskar.

tilgang på flere menn og penger. I tillegg vil jeg kunne analysere hvordan de forhandler identitet gjennom interaksjon med aktører fra andre grupper.

Jeg har jobbet i det som etter min vurdering er et høyst multi-etnisk felt. Dette bekreftes også av madagaskar-antropologer som Karen Middleton. Hun peker på kompleksiteten i det å takle temaer som etnisk identitet og kulturelle praksiser på Madagaskar (Ibid, 1999:5-6). Menneskene i Diego bruker begreper som *karan* (indisk samfunn godt forankret i Diego), *vazaha* (Utlending, hvite mann eller kvinne. Det betyr direkte oversatt *fremmed*), *côtiers*, (*kystfolk*) og *imerina* (etnisk gruppe fra høylandsplatået) i deres dagligdagse språk og det er et tema folk bryr seg om. De forskjellige grupper av mennesker manifesterer sin gruppetilhørighet gjennom klær, språk, mat, og hvordan de bruker forskjellige steder i regionen. Gjennom å følge med på hvordan folk bruker materielle ting, språk, og steder har jeg funnet at mine informanter aktivt manipulerer sin gruppetilhørighet og representerte identitet i hverdagen. For eksempel kan en gassisk ung kvinne som kler seg strategisk, oppsøker visse steder, knytter nettverk med visse personer, og forandrer på språket fremstå som mer *vazaha* enn andre gassiske kvinner. Også *vazaha*-gifte kvinner som etter giftemålet representerer seg selv som *mer gassisk* for å differensiere seg fra kvinnene som går på diskotek for å *jakte på en vazaha*. Jeg har også viet spesiell oppmerksomhet til de ulike kontekstene uttalelser og handlinger har blitt gjort i. Disse kontekstene er en vesentlig del av mitt materiale, og *kontekst* vil bli brukt aktivt gjennom hele min analyse av valg av handlinger som kvinnene gjør. Min intense vurdering⁶ og etterprøving av dataene underveis har tilrettelagt for en forståelse av de forhandlingene som er en så stor del av kvinnenens liv.

Da jeg ankom Diego, var det fire venner som ventet meg. Jeg kjente dem fra mitt første opphold i byen i 2007. Disse menneskene er alle på en eller annen måte knyttet til klatremiljøet i Diego. Et par drev en klatre-opplevelsespark, en av kvinnene var tidligere kjæreste av en klatrer jeg kjente fra 2007. Det er hovedsakelig gjennom disse fire personene at jeg har fått tilgang til gruppen av mennesker jeg kaller mine informanter og venner i Diego. Allerede den første natten introduserte de meg til mannen jeg bodde hos de to første

⁶ "*Intense consideration of the data*" er Alex Stewarts (1998) første "research coping tactic" (Ibid: 52). Boken har forøvrig vært et godt hjelpemiddel i løpet av mitt arbeide i Diego.

månedene av mitt opphold.

Denne mannen var en franskmann bosatt i Diego. Han var 33 år gammel og jobbet som lærer i Lycee Français. Mennesker som jobber og er knyttet til Lycee Français (den franske skolen i Diego) kan sies å utgjøre en definert gruppe i Diego Suarez.

Mitt andre hjem var et hus jeg leide i en av forstedene til byen. Jeg vil beskrive dette området nærmere i oppgaven da det er det området der de fleste av mine informanter bor, og fungerer som en viktig kontekst for deres handlinger og utfordringer, men for nå er det tilstrekkelig å si at det er en av de fattigere områder i Diego. Det ligger en trettiminutters gåtur fra turistenes hovedvei. Jeg bodde der i to måneder sammen med Sista, og hennes fire år gamle sønn. Denne kvinnen tilhører gruppen av kvinner som jeg ønsket å utforske livet til, og hun fremkommer som en viktig informant i mine feltnotater.

Det tredje stedet jeg bodde er i sentrum av distriktet Place Kabary. Huset ligger ved siden av baren og samlingspunktet Vahinee. Vahinee er et viktig sted for kvinnene, og vil bli beskrevet grundig i oppgaven. Jeg bodde her med en familie på åtte. Det var i denne tredje perioden av feltarbeidet mitt at jeg begynte med å gjøre intervjuer. I den første perioden fokuserte jeg på å bli kjent med så mange deler av livet i Diego som overhodet mulig. I den andre perioden snevret jeg feltet mitt, og fokuserte på livet til min kjerneinformantgruppe. Da jeg flyttet inn hos familien i byen fikk jeg en større distanse til livet til kvinnene i min kjerneinformantgruppe og deres liv, både fysisk og psykisk. Konsekvensen av dette var blant annet at det falt seg mer naturlig å skape intervjusituasjoner som i sin tur frembrakte avkrefte data (se Stewart, 1998:17).

Disse tre bosituasjonene bidro til å legge til rette for tre ulike perspektiver som genererte ulike typer av data, og som ytterligere gjorde meg oppmerksom på *stedets* betydning for menneskers perspektiver og opplevelser. George Marcus' perspektiver på *multi-local ethnography* er i så henseende relevante både metodisk og analytisk. Relevansen for det analytiske vil bli eksplisitt behandlet i avslutningen *Tilbake til stedet*.

Jeg har gjennom feltarbeidet vært bevisst på og hovedsakelig å la informantene styre samtaletemaene. Jeg har ønsket å, i minst mulig grad påvirke, eller åpne samtalene. Jeg har

latt det være opp til dem hvordan de ønsker å representere seg selv. Da jeg begynte å utføre intervjuer fikk jeg i mange tilfeller informasjon som ikke korresponderte med de observasjonene jeg hadde gjort på andre arenaer. Det viste seg dermed en diskrepans mellom representasjonen kvinnene gjorde av seg selv i en intervjusituasjon, og på andre arenaer hvor de hadde pratet intimt med meg. Spesielt godt så jeg dette i intervjuer med de kvinnene som hørte til i min kjerneinformantgruppe, og som jeg kjenner aller best. Dette er interessant og i høy grad relevant å forklare hvordan disse kvinnene *spiller* sine liv på ulike steder og i ulike sammenhenger.

Posisjonering og begrensninger

Språk er en av de største utfordringene jeg har hatt i Diego. Det er i hovedsak to språk som brukes her: fransk og antakarana dialekten. Jeg gjorde en beslutning om å hovedsakelig fokusere på å lære fransk. Bakgrunnen for denne beslutningen er basert på at dette språket gir tilgang til alle de forskjellige franske grupperingene i tillegg til mange av de gassiske grupperinger i byen Diego Suarez. Men dette betyr ikke at jeg ikke har gått glipp av verdifulle data på grunn av dette valget. Jeg vet at det er mange pekepinner jeg kunne ha plukket opp i samtaler mellom mennesker hvis jeg hadde større kunnskap om antakarana dialekt.

I min prosjektbeskrivelse beskrev jeg hvordan jeg ønsket å integrere insidere / informanter i prosjektet. Jeg ønsket at de aktivt skulle være med å reflektere rundt problemstillingene i forhold til temaet. Den første utfordringen jeg møtte med denne strategien er at kvinnene i kjerneinformantgruppen viste liten interesse for temaet for prosjektet. I mine tidlige feltnotater er det tydelig at jeg prøvde og eksplisitt å kommunisere min interesse for deres levemåte og deres tanker om sexturismen i Diego. Reaksjonene fra kvinnene var ikke i det hele tatt som jeg hadde forventet. De lyttet til meg, men de reagerte ikke med interesse på dette. De ble lett distraheret i disse samtalene, og hvis vi ble avbrutt tok denne sjansen til å forlate samtalen. De har brakt meg med på alle aktiviteter og ønsket å vise meg alle aspekter av livet her, men jeg mistenker at dette har mer å gjøre med den status det gir å ha en hvit kvinnelig venn og tilgangen til penger som det gir snarere enn at de ønsker å

bidra til studien min. I denne forbindelse har min rolle vært, i mitt syn, lik den rollen til mannlige utlendinger, selv om jeg har en mer kompleks rolle. Kvinnene har diskutert og argumentert seg i mellom hva de kan forvente fra meg og hvordan å behandle meg. Min rolle har vært svært kontekstuell. Jeg tror at med kunnskap om gassiske språk jeg kunne ha fått mer innsikt i denne interessante problematikken. Dette ville også ytterligere bidratt til å belyse forholdet mellom disse kvinnene og *vazahaen*. På den annen side, foran andre aktører og spesielt mannlige *vazahaer* har kvinnene ofte gitt et inntrykk av at de var en del av min forskning og de har ofte presentert min studie til utenlandske menn. Dette kan forøverig settes i sammenheng med diskusjonen jeg har av selvrepresentasjon i slutten av del en.

Jeg har ikke aktivt søkt intim informasjon om kvinnenens seksuelle liv fordi det ikke nødvendigvis har vært sentralt for prosjektet mitt. Men i intervju situasjoner har det kommet til overflaten historier som forteller mer om kvinnenens seksuelle erfaringer, og dette kompletterer bildet av kvinnenens livssituasjon og virke. Jeg har funnet det etisk tvilsomt å forsøke fremprovosere denne typen intim informasjon når kvinnene ikke presenter dette selv. Jeg finner seksualitet og seksuell erfaring et vanskelig tema å forske på. Min mangel på gassiske språkferdigheter gjør dette nærmere umulig da det er på dette språket det i høyest grad kommer til uttrykk de *fady* (tabuer) som eksisterer for hver enkelt kvinne. Jeg mener også at det er i språket at seksualiteten kan settes i sammenheng med det vier kosmologisk systemet som en kvinnes seksualitet er knyttet til, og som igjen ville kunne si noe om en kvinnes forståelse av det kontekstuelle som hun opplever sin seksualitet i.

I min tid i feltet har jeg ikke praktisert åpen notatting. Grunnen til dette er fordi jeg har hatt behov for å følge nøye med, og samhandle for å forstå hva som skjer i situasjonene. Dette er for det første på grunn av min manglende forståelse av de lokale språkene, men også det faktum at mange av mine observasjoner er gjort i sammenhenger som diskoteker og barer, hvor jeg har ansett det som upraktisk og uhensiktsmessig å ta notater.

Jeg velger å presentere noen direkte utsagn og dialoger på fransk i teksten indikert slik:

”fransk”, og oversetter i parenteser. Dette gjør jeg fordi måten vi samtalte på, og hvordan det

franske språket brukes blant disse kvinnene metodisk sett står sentralt i forhold til dataene og kunnskapen jeg sitter med fra disse miljøene. Dette håper jeg kan bidra til en økt grad av gjennomskinnelighet med hensyn til mine tolkninger. Andre utsagn og dialoger vil jeg kun presentere på norsk, der jeg ikke finner at en fransk direkte gjengivelse bidrar til noe i analysen, og indikerer disse utsagnene slik: *-norsk*. Om uttalelser skjedde på engelsk vil dette stå på engelsk og indikeres som med franske uttalelser, men uten oversettelse i parentes.

Analytisk rammeverk

Først: Hvorfor er temaet i oppgaven min antropologisk interessant? Jeg har jobbet i et felt hvor de aller fleste jentene og kvinnene jeg har møtt ser et samliv med en *vazaha* som et mål, og som et håp de bærer på. Dette fenomenet er utbredt i de fleste områder jorden rundt på steder hvor tilgangen til arbeid og penger er knapp. Det er blitt gjort mye forskning på sexturisme blant annet i Thailand, Karibia og fra mange afrikanske land. Mye av denne litteraturen fokuserer ikke på de lokale aktørene, kvinnene, men heller i større grad på mennene og kvinnene som kommer til landet som turister med seksuelle relasjoner som mål (Davidson, 1998), og/eller på mer statistiske- og makroaspekter (Kibicho, 2009).

Maktperspektiver og overgrepssproblematikk har, ut i fra det jeg har lest om temaet, stått i fokus. Hvordan disse relasjonene tar form har blitt problematisert og prostitusjonsbegrepet er ikke lenger det gjeldende begrepet i studier av sex-for-penger-transaksjoner i ”den tredje verden”.

Jeg ønsker å folde ut det rommet kvinnene i sex-for-penger relasjoner *virker i*. Jeg ser det som antropologisk interessant å beskrive livet til de kvinnene jeg har blitt kjent med i Diego for å forsøke skape en mer nyansert forståelse av de forholdene som disse kvinnene gjør sine valg innenfor, og hva som motiverer til de livshåndteringsstrategiene de velger.

I løpet av denne oppgaven vil du få svar på forskningsspørsmålet som lyder: Hvilke livshåndteringsstrategier benyttes blant unge kvinner i Diego, og hvorfor har strategiene de formene de har?

Det er et nettverk av faktorer som skaper og strukturerer sexindustrien i Diego per i dag, altså gir det den formen den har. Kanskje har den på mange måter samme form som andre steder i verden, kanskje ikke. Uansett ser jeg det slik at det kun er gjennom en utforskning og redegjørelse av disse nettverkene jeg kan komme til å lage en skisse av systemet under hvilke kvinnene i Diego lever ut sine liv. Hvordan, som Bruno Latour (2005) er opptatt av, påvirker linken mellom to elementer/faktorer forholdet mellom andre elementer i nettverk.

Jeg ønsker i oppgaven å ta behandle temaer som håp og motivasjon for involvering i det som lett kalles en sexindustri. Det er også nærliggende å knytte dette håpet opp i mot sosial mobilitet – et annet og forestilt bedre liv.

Håpet om sosial mobilitet er fra kvinnenens side, i alle relasjonene jeg har observert, en motivasjon. Et menneskes emosjoner, her diskutert som håp, ønske og kjærlighet, er i virkeligheten i hver av oss et intrikat nett hvor ulike *opplevde* følelser er gjensidig påvirket av hverandre.

Kategorisering av grupper og forhandlinger mellom grupper er en sentral del av livet til aktører i Diego. En av utfordringene jeg har hatt i skriveprosessen har vært hvordan jeg skal kunne organisere og presentere for leseren et rimelig inntrykk av de mange ulike gruppene jeg observert i Diego, som jeg mener er en viktig del av kvinnenens kontekst. Utfordringen er hvordan et slikt materiale skal behandles og forstås. Gruppene er på ingen måte faste og som Ervin Goffmann og Fredrik Barth har lært oss, så kan en, til en viss grad, manipulere gruppetilhørighet og bevege seg fra gruppe til gruppe etter behov, og forstår gruppeformasjoner fra den konteksten de er i på det gitte tidspunkt. Gruppeforståelser er relevante i livsutfoldelsen til aktørene i sexindustrien i Diego, og har fremstått som særs viktig i de sammenhengene hvor det forhandles om kvinners søken etter sosial mobilitet. I en studie som denne hvor en stor del av materialet består av interaksjonsdata mellom *vazahaer* og gassiske kvinner ser jeg det som nødvendig å gi en forståelse av de hierarkiserende tendenser som det i praksis eksisterer i forholdet mellom etniske grupper. Nødvendig er det også å se på hvordan faktorer som aktørens *klasseforståelse*, *maktforståelse*, og *forståelse* av økonomiske systemer parallelliserer dette hierarkiserte systemet av praksiser, og dernest

hvordan forhandling om sosial posisjon skjer ved hjelp av forståelsen aktørene har av disse systemene av kategorier.

Så tilbake til hvordan det er fruktbart å legge frem dette for leseren, og på best mulig måte integrere dette i analysen av kvinners livshåndteringsstrategier på Madagaskar. Systemet og aktørenes forståelse av dette er komplisert og varierer kontekstuel. Jeg har søkt en egnet strategi for å behandle dette materialet, og har funnet at det kan yte en rettferdighet mot materialet om jeg legger det frem som ett nettverk som har manifestert seg ved metoden å følge aktørenes assosiasjoner.

Aktør-nettverksteorien slik Latour presenterer den i *Reassembling the Social* (2005) ser jeg som en redeligere fremgangsmåte for å forstå feltet jeg har jobbet i. Metoden han presenterer for å behandle et materiale har inspirert meg på mange måter. Under feltarbeidet bestemte jeg meg for å ha den metodiske tilnærmingen hvor menneskene jeg møtte skulle lære meg om sine livsverdener. Jeg ville lære meg å følge deres tankesett, følge deres blikk, og se i den retningen de så. Denne metoden, eller heller strategien, er godt forenlig med slik jeg forstår Latours syn på forskning på det sosiale (Ibid:29).

Aktørenes assosiasjonssystemer danner grunnlaget i mitt materiale. Når jeg diskuterer grupper og gruppeformasjoner er dette med utgangspunkt i slik jeg forstår at menneskene jeg har møtt i løpet av mitt opphold konstruerer, og bruker kategorimodeller for å strukturere og kommunisere sine perspektiver på sine omgivelser, og som retningslinjer i selvforståelse (plass i hierarkiske strukturer). Dette innebærer også et syn på gruppe som en *performativ definisjon* (Ibid: 34). Jeg vil beskrive deres strategier i et gitt system. De ulike aktørenes oppfattelse av systemet, og hvordan de ser det som mest gunstig å handle innenfor disse rammene vil være et tilbakevendende tema. Dette krever først en beskrivelse av aktørenes kontekst (slik de opplever, tolker og forstår den), deretter en beskrivelse og utredning av aktørenes håndteringsstrategier innenfor dette systemet. (Gjennom dette vil jeg kunne starte med utgangspunktet om å forstå deres motivasjoner, og forstå håpet som ligger bak de ulike handlingene.)

Det er en fare i metoden jeg velger å bruke for å presentere mitt materiale. Jeg ønsker

ikke å gå i fella å romantisere, forskjønne eller forenkle sexindustrien, som vil være å gå i en ”kulturrelativistiske fallgruve”. Wanjohi Kibicho mener studier på sexturisme er ”(...) limited by a tendency to condense complex processes into simple descriptions, to avoid analysis and criticism.” Videre skriver hun at studiene som er gjort på *sex trade*, sexturisme, prostitusjon og sexindustri tidligere, har manglet en systematisk og grundig analyse på temaet (Ibid, 2009:3). På tross av ”faren” over presentert velger jeg å presentere og analysere materialet i tråd med det jeg mener er aktørenes forståelse av konteksten de handler innenfor, ved å gi en beskrivelse av og vise interlink mellom ulike deler av livet til aktørene. Jeg mener at dette ikke står i motsetning til ambisjonene om å gjøre *en grundig og systematisk utforskning av de komplekse prosesser* (Ibid:3) som gir Diegos sexindustri sin spesifisitet (og som i etterhånd kan vise seg å ha, eller ikke ha felles strukturerende momenter med ”andre sexindustier”) Dette er en av grunnene til at du ikke i løpet av analysen kommer til å finne maktmodeller og problematisering av materialet ved hjelp av kjønnsperspektiver som kunne vært nærliggende å applisere i en oppgave med dette temaet. Ikke før vi har en forståelse av hva kvinnenes hverdagskamp består av, hvilke ingredienser den har, og hvordan den forstås av aktørene, og uttrykket den får i livet til de enkelte kvinnene jeg har lært kjenne, kan vi etter min mening, forsøke å lokalisere maktubalanse. Så får de moralske implikasjonene i Diegos sexindustri eventuelt forklares i lys av kjønnsteori *etter* at kunnskapen om kvinnenes livsverden foreligger.

Jeg strukturerer oppgaven i tre deler hvor jeg i første del vil ta for meg sammenhenger mellom materialitet og kvinners motivasjoner. Hvilken betydning har materielle ting i konteksten jeg har jobbet? Jeg låner Latours (2005) metode om assosiasjoner og sammenhenger mellom elementer for å beskrive nettverk og ”the work nets”. Elementer jeg presenterer som elementer i nettverkene vil være *steder (back stages, front stages)*, kropp, dans, klær og, betydningene for kvinnene av ”tradisjonelle” vs ”moderne” ting, og hvordan disse tingene brukes i ulike sammenhenger og inngår strategisk i de forhandlinger jeg mener kvinnene deltar i. Jeg vil også se på rituelle gjenstander, penger, gaver og gavekultur, landstykker og eierskap til ting. Alle disse elementene er knyttet sammen i et nettverk og dette

er igjen tett knyttet til egen selvforståelse og forhandlingene som skjer med *vazahaer* og gassiske kvinner. Gjennom en beskrivelse av disse elementene ønsker jeg å argumentere for at det materielle aspektet av disse faktorene har en gjensidig virkning på hverandre. Daniel Miller (2005) diskuterer den agens det kan argumenteres for at ting har. Jeg støtter meg på det filosofiske fundamentet i denne teksten og ser det som ett mål i denne oppgaven og utforske ”(...) the nuances, relativism, and plural nature of both materiality and immateriality.” (Ibid:41). Jeg mener det kun er gjennom en forståelse av hvordan gjenstander og stede inngår i, og virker på kvinnenens liv, at vi har dannet grunnlaget for å forstå komplikasjonene og nyansene i samhandlingen mellom kvinnene, *vazahaene* og gassiske menn, som vil være temaet for del to i denne oppgaven.

Jeg vil i del to fokusere på hvordan samhandlingen foregår og hvilke premisser som ligger til grunn for, og gjør at samhandlingen tar den formen den tar. Dette er tett knyttet til del en hvor jeg vil vise på hvilken måte de materielle elementene er tett knyttet til *kvinnenes kulturelle forståelse*⁷ av hva de kan forvente av relasjoner med menn. Jeg vil gjennom dette forsøke å avdekke prosesser som skjer innenfor sexindustrien i Diego hvor mellommenneskelige erfaringer blant aktørene ser ut til å strukturere spesifikke personlige prosesser, eller utvikling som ser ut til å deles av andre aktører. De er med andre ord typiske. Jeg vil peke på visse mønstre som oppstår i samhandlingen mellom mannlige *vazahaer* og gassiske kvinner, og presentere faktorer som er med på å strukturere samhandling mellom de to gruppene.

I den tredje delen vil jeg komme nærmere inn på kvinnene som aktører. Jeg vil presentere et bilde av hvem kvinnene er, for å kunne forstå handlingsvalgene de gjør. Kjærlighet, fortvilelse, følelser og selvforståelse vil være i fokus. Denne delen står i sammenheng med de to foregående i så måte at kvinnenens fortvilelser, gleder, problemer og løsninger på disse er tett knyttet opp i mot det materielle aspektet av livet som diskutert i første del, og erfaringer fra samhandling med *vazahaer* som diskutert i andre del. De tre delene er strukturert slik at de kan leses separat da de har ulike motiver. Det er summen av

⁷ ”Kvinnenes kulturelle forståelse” er et moment jeg vil argumentere for relevansen av i første del av oppgaven.

kunnskapene generert i de tre delene, når de leses i lys av hverandre, som synliggjør og leder til at jeg i oppgavens avslutning vil argumentere for en emosjonenes geografi. Jeg minner om at temaene og elementene jeg behandler henger sammen i det som fremstår som nettverk. Konsekvensen av dette for de følgende tre deler er at visse elementer vil bli behandlet i alle de tre delene med det de tre delene søker, nemlig å diskutere temaer og elementer med utgangspunkt i ulike perspektiver.

Første del: Materielle verdier sett i lys av kulturelt forankrede praksiser og omvendt

Steder av betydning. Steder med agens?

Steder og bruk av disse vil i det følgende skildre konteksten for gassiske kvinners liv i Diego, på samme tid som skildringene vil danne grunnlaget for diskusjon av steders betydning i kvinnenenes livshåndteringsstrategier. Jeg vil benytte meg av begreper fra Erving Goffmanns bok *Vårt rollespill til daglig* (1992). Disse begrepene fungerer, for det første, som verktøy for å få oversikt over tilsynelatende kaotiske omgivelser som aktørene beveger seg i. Områder og praksiser tilknyttet disse stedene, som jeg i denne delen vil forsøke å kartlegge for, vil også danne grunnlaget for en rikere forståelse av mønster i aktørenes samhandlinger som vil behandles i andre del. En annen grunn til at Goffmanns rollespillteori er relevant er at jeg helt fra starten av feltarbeidet fattet en interesse for de *opptredene* jeg oppfattet at kvinnene gjorde på utelivsarenaene. Jeg fant det også interessant å observere i hvor stor grad denne oppførselen skilte seg fra atferden deres i andre kontekster. Å bruke Goffmanns modell viste seg forøverig å være noe svak på visse punkter i forhold til mitt materiale som omfatter min interesse og fokus på det komplekse livsløpet til aktørene, deres resonnementer vedrørende valg, og opplevelse av handlingsfrihet i et system. Modeller om makt og motmaktstrategier, ANT eller fenomenologiske perspektiver vil lettere kunne fange opp slike faktorer. Men jeg har lokalisert en rekke elementer i mine data hvor Goffmanns begrepsapparat er meget brukbart for å skape en forståelse av de scener jeg har sett utspille seg. Hans begrepsapparat er nyttig for å lokalisere og beskrive tendenser og mønstre i handling. Teorien hans er å anse som utjenelig på noen områder, men spesielt egnet på andre, og av denne grunn velger jeg å benytte meg av Goffmanns begreper.

Jeg vil gjennom beskrivelser av et utvalg betydningsfulle steder i Diego og samhandlingen som skjer der, argumentere for at ulike steder tillegges ulike *verdier* som da er knyttet opp til verdisystemer. En redegjørelse for disse verdisystemene er sentrale for å forstå

kvinner valg av menn og strategiene de velger å ta i bruk i livsutfoldelsen. Jeg vil med dette vise hvordan gassiske kvinner bruker steder og hvordan *stedet*, med dets verdi, har en funksjon i kvinnenens livshåndteringsstrategier. Det vil være fruktbart å betrakte *stedenes* betydning for kvinnene, for deres virke, deres selvoppfattelse, og effekter på deres liv. Beskrivelsene jeg gjør av steder i denne første delen vil være sentrale når vi i avslutningen skal vende *Tilbake til stedet*.

Stedet, dets klientell, og funksjon har en agens i seg selv og virker inn på en kvinne (og selvsagt andre aktører). Jeg velger å bruke begrepet agens slik som Latour (2005) forstår det: Noe med agens *må*, for det første, *gjøre* noe, og vil deretter etterlate seg observerbare spor etter hva tingen, eller personen, gjør (Ibid:53). Når jeg her da tillegger noe agens kreves det også, i overensstemmelse med Latours krav, at jeg gjør rede for hvilken transformasjon dette *noe* bidrar til. Jeg vil ikke fokusere på prosessene som konstruerer sted, men heller legge fokus på hvordan steder brukes, forstås, og hvilken funksjon de har for aktørene. (se Tilley, 1994). Det er forøverig et dialektisk forhold mellom ”det” som konstruerer et sted, og hvordan det forstås og brukes av aktørene. Dette dialektiske forholdet ser jeg som et sentralt perspektiv i denne første delen.

Scener utspilles hvor de ulike aktørene har sine roller. Disse rollene er kontekstavhengige, og hvor andre aktører, laginndelinger, og gruppedynamikk påvirker i samme grad som forestilte kulisser og fasader. Andre mennesker kan med andre ord, for en aktør, også være en del av kulissen. Sted, materialitet, identitet, forhandlinger, bevisste mål og innlærte atferdsmønstre er derfor elementer som preger opptreden i tillegg til forventninger en aktør har om stedets publikum.

Fasadeområdet (Goffmann, 1992: 92) er der hvor opptreden fremføres og Goffmann hevder at det finnes *fastlåste meningsbærere* på et slikt sted. I så måte vil det konstruerte *stedet* legge føringer på hva aktøren forventer som utfall av sine handlinger. Da *stedet* «konstrueres» diskursivt over tid, i samhandling og forhandling mellom ulike aktører og gruppeformasjoner, vil *stedet* kunne skifte betydning og ”identitet”, og dermed også på et gitt

tidspunkt kunne inneha en ”identitet”⁸ som er mer eller mindre felles oppfattet blant aktørene. Her vil jeg bruke nattklubben Nouvel Hôtel som eksempel. Arkitekturen, beliggenheten, interiørdesignet og planløsningen legger føringer samtidig som disse elementene gjør det mulig, og tilrettelegger for at *opptredene* og handlingsforløpene tar den form de tar her i motsetning til på andre nattklubber. Dans utført på et gitt sted, med sine materielle premisser, vil i det følgende vise seg som en sentral del av opptredene, før den igjen vil bli behandlet i andre del hvor fokus vil ligge på dansens samhandlingsegenskaper.

Diskoteket

Nouvel Hôtel er den eldste fortsatt eksisterende nattklubben i Diego. Den ligger ved siden av Grand Hôtel som er det største, mest luksuriøse, og dyreste hotellet i byen. På Nouvel Hôtel er det åpent alle dager, og utenfor står det alltid en lang rekke av små, gule Renault 4x4 taxier som venter på å få sjansen til å kjøre klientell ved Nouvel Hôtel hjem etter endt økt på dansegulvet, i baren eller begge steder. Du entrer stedet gjennom en liten port i en sidegate. Innenfor porten står det et lite bord og noen kasser hvor det som regel sitter noen vakter og noen uniformerte menn som tar i mot betaling fra de gassiske mennene som skal inn. De må betale 5000 ar (ca 20 kr) på hverdager, og 10 000 ar i helgene og på helligdager. *Vazahaer* og kvinner betaler ingenting. Innenfor denne passasjen er det et uteområde hvor det er en bar der det selges mat; krabbe, grillspyd, pasta, suppe og grillet fisk. Maten er den samme som den du får kjøpt i de nattlige bakgatene, men forskjellen er at prisene her er justert opp et par hakk. I dette uteområdet finner du inngangen til doene, og to ulike innganger til innearealet. Den ene leder inn bak dansegulvet, den andre er hovedinngangen som leder rett inn i baren, hvor du får god oversikt over hvem som er på nattklubben. Baren ligger langstrakt parallelt med dansegulvet, og fra denne får du en god oversikt over dansingen som foregår foran speilene.

Vi er en gjeng på fire jenter som har tatt turen denne kvelden. Det er Sista, Sofia, Lolly og meg. Sista har lånt Lollys knelange silkekjole med lilla og sort psykedelisk mønster. Hun

⁸ Det jeg her kaller *stedets identitet* vil også, slik jeg ser det, være nært knyttet til de prosesser Tim Ingold (2000) ser i sitt *dwellingperspektiv*.

har sine brune, spisse høyhelte sko på og håret er flettet i små hodenære fletter på den ene siden, fra pannen bakover over øret. Resten av håret er dandert i en fyldig, rufsete bobliknende stil. Dette er det som blir omtalt som *la mode*, seneste mote. Sofia har på, som ved mange andre anledninger, slimjeans og sort, stroppløs topp. Lolly har håret utslått. Hun har lange blekede krøller og smilet er bredt. Vi entrer Nouvel Hôtel og det er mange mennesker i den varme bakgården. Det er enda varmere og mer fuktig inne. Det er lørdag, og i helgene spilles det mer blandet musikk enn kun *salegy*, som er det vanlige å spille på hverdager. De spiller også musikk som swing og house i kveld. Jeg gir pengene mine til Sista slik at hun skal passe på dem når vi er på dansegulvet. Det er ikke uvanlig at folk går i lommene dine for å stjeler penger, har jeg blitt fortalt. For Sista er dette ikke noe problem da hun ikke lar seg pille på nesen av noen. Med sin erfaring fra den gassiske nasjonalkampsporten *morengy* er hun ikke redd for konflikt.

Vi tar hverandre i hendene i det vi entrer lokalet gjennom den folksomme hovedinngangen for ikke å miste hverandre før vi har etablert et møtepunkt. Etter en kjapp rekognosering har kvinnene funnet et gunstig utgangspunkt for å nå kveldens mål, som er dans, moro, gratis øl, og nettverksbygging. De er raske på å få et overblikk over hvilke menn de allerede kjenner eller har kjennskap til fra før. Sofia skrider bort til baren og hilser med tre kyss på kinnene på to menn hun kjente igjen. Vi andre stiller oss ved siden av dem i baren, på grensen mellom baren og dansegulvet. Alle som vil finne seg plasser lenger inn i lokalet må nå passere oss, og dette gir oss god oversikt. Som regel sitter *vazahaene* et sted langs den ti meter lange baren og dansegulvet er hovedsakelig fylt opp av kvinner som, foran de to store speilene, danser *salegy*.

Salegy er både en musikk sjanger og en dansestil og har manifestert seg som svært viktig for kvinnene jeg kjenner. Det ligger ære i å være en god danser og kvinnene komplimenterer og kritiserer stadig andre kvinner de ser danse. Dansen danses i formelle sammenhenger så vel som i uformelle. Det er en sjanger som sees som tilhørende nordregionen og artister som Chila og Wawa, navn som er kjent på hele Madagaskar, er svært populære, og en stolthet for de lokale i Diego.

Når låta til Chila, *Aza tia raha* kommer på denne lørdagskvelden hviner Sista energisk og løfter armene i været. Øynene senkes mot gulvet og hoftene begynner å rulle i hurtige sirkler til rytmene. Den kontrollen som mange kvinner har over hoftene er synlig, og når jeg ser gutte- og jentebarn som akkurat har lært å gå oppfordres til å danse *salegy*, og mestrer dette bedre enn meg - som har kunnet gå i 28 år, så skjønner jeg hvorfor mine venner slik hoftekontroll. Sista beveger seg ut i midtgangen av der folk skal passere og sperrer veien. Hun bøyer knærne og ruller på hoftene helt til rumpa nesten berører gulvet. Hun smiler bredt og roper "*Roulez, roulez, Betina!*". Jeg tar tak i en tom ølflaske fra baren og nærmer meg henne for å danse. Jeg plasserer ølflasken på hodet hennes. Å danse med flaske eller glass på hodet er et element som ytterligere beviser en kvinnes talent i dans, og det kan observeres i mange ulike sammenhenger. Overkroppen hennes beveger seg minst mulig og underkroppen i musikkens rasende fart. Ølflasken står som plantet på hodet, slik som føttene på gulvet. Hun gjør ett nikk med hodet så flasken faller ned i hendene hennes, og setter flasken på mitt hode. Jeg stopper umiddelbart opp å danse og kun med et bredt smil prøver jeg å bevege hoftene ørlite. De tre kvinnene ler, det gjør også jeg og flasken faller i hendene mine. De har sett med gru at jeg tidligere har knust mer enn ett glass på denne måten.

Vi danser og drikker øl mens vi prater med andre rundt oss. Sofia lar armene henge ned langs siden. Ryggen er strak og hun beveger hoftene tilsynelatende uanstrengt. Hun ser på sine to bekjentskaper sittende på barkraker ved siden av oss. Hun danser smilende, men nonsjalandt mot den ene av dem og snur seg med ryggen i mot på samme tid som hoftene fortsatt ruller til musikken. Nå har hun sin bakende mot hans hofter og slik blir hun stående å danse elegant en stund. Han er litt tilbaketrukket og veksler mellom å se på sin venn og på hennes egne bevegelser. De smiler til hverandre og slik fortsetter kvelden. Innimellom er det to og tre jenter som danser slik på rad med mennene. Det er en leken stemning og kvinnene skjenker usjenert i både våre og mennenes glass, med ølen de bestiller på mennenes regning.

Dans er på denne arenaen, i likhet med andre arenaer, en sentral faktor. Det er en kommunikasjonsform samtidig som den har en materiell form siden dans manifesteres

gjennom og er uløselig knyttet til kroppen. Dette vil bli grundigere behandlet i delen om samhandlingspraksiser.

Vahinee

En institusjon er et miljø hvor det finnes regler for handling. Diskoteker, barer og eldre hoteller ble betegnet av mannlige franskmenn som institusjoner. Vahinee har blitt betegnet som en slik institusjon. Det er et viktig samlingspunkt, og startpunkt, i Diegos uteliv. Baren er lokalisert nederst i Rue Colbert. Rue Colbert er hovedgata i Diego og er utgangspunkt for turister og tilreisende. Arkitekturen i denne gata er preget av byens koloniale innflytelse og har, i motsetning til gater i andre byer på samme størrelse, asfaltert vei med brede fortau på begge sider. Denne gata deler seg i tre som danner de to veiene som videre fører til de tre viktigste utfarts- og innfartsveiene til Diego.

Ti minutter gange lenger ned i gata finner du, på et hjørne, baren og restauranten Vahinee. Et tjuetalls border okkuperer terrassen som danner utearealet. Innearealet er like stort og grensen mellom de to delene er uklar på folksomme kvelder. Om natten er det, i likhet med alle kommersielle og private steder med materielle verdier, mannlige vakter som sitter vakt utenfor for å unngå innbrudd.

Stedet har både projektor og widescreen TV for fremvisning av fotballkamper og nyheter. Under verdensmesterskapet i fotball 2010 var stedet fylt til randen av mennesker som skulle se fotball. Eieren av stedet (tidligere borgemester i Diego) og hans familie hadde under disse kampene dekket seg et langbord med god sikt på lerretet. Utenfor var det under denne tiden en haug av gassiske menn stående, og med store øyne tittet de inn for å få med seg kampene.

Nesten alle kvelder i uka holdes konserter på scenen i denne baren. Musikken varierer fra dag til dag. En kveld i uka er det jazzband, en kveld er det reaggy; en kveld *salegy*, og en kveld *cabaret*. Da danses det på dansegulvet hvor også biljardbordet står. Vahinee er en av byens eldre barer og er en svært sentral arena for kvinnene jeg kjenner i Diego.

Bakgaten

Det finnes et viktig sted som ligger parallelt med hovedgata Rue Colbert i sentrum av Diego. Dette området er et kvartallangt stykke av en gate hvor det serveres mat og drikke på kveldene og nettene. Her finnes det ti-femten bord som settes opp på begge sider av gata hvor det selges *brochette* (små grillspyd) av ulike innvoller som hjerte, nyre og lever, hops (friterte tynne brød), *la soup* (nudelsuppe), *hors d'oeuvre* (poteter i majones), ris, krabbe og fra tid til annen grillet fisk. Hvert av utsalgsstedene serverer i stor grad de samme rettene. I nederste delen av kvartalet finner du små trebord hvor det selges rom, sigaretter og tyggegummi. Dette stedet kalles ved mange navn, alt ettersom hvilken av selgerne du kjenner og spiser hos. Chez Bubba, slik som vi kjenner det, er drevet av en stor kvinne på 35 år som mange i byen kjenner. Nicole og Oliviere foretrekker hennes mat. Hennes bedrift er vellykket og hun har flere som pleier og servere for seg og i perioder er hun selv fraværende.

De fleste serverer mat til solen står opp. Etter Nouvel Hôtel stenger går mange av kvinnene, som ikke har møtt en *vazaha*, hit og fortsetter kvelden. Her finner du også gassiske gutter og menn som ikke har råd til verken inngangspenger eller øl på diskoteker eller barer, og kvinnene som ikke har klart eller funnet det interessant å skaffe penger av en *vazaha* på Nouvel Hôtel skaffer seg mindre summer fra mannlige gassiske venner, bekjente og flirter i bakgaten, ved å på en selvsagt måte, be om penger. Smil og latter akkompagnerer disse episodene og det kan se ut til at eneste måten å si nei på er ved å si at du ikke har penger. Spesiellt tidligre kjæresten er en tilgang til penger, om de har.

Denne bakgaten er på så mange måter en kontrast til det som skjer bare 50 meter unna, i Rue Colbert. Dette er en gate hvor slåsskamper og konflikter er en vanlig del av samhandlingen både blant samme kjønn og på tvers av kjønn. Innimellom kan du observere en og annen *vazaha* her, spesielt i middagstider (21-tiden). Det hender også at en kvinne har møtt en mannlig *vazaha* på diskoteket som hun tar med seg hit for at han skal spandere mat og øl. Kvinnene jeg kjenner benytter ofte slike situasjoner til å bestille krabbe eller grillet and, som er noe av det dyrere på menyen, og hennes venninner spiser også ofte på mannens regning, uten at han har inviter.

Chez Denise og Markedet

Yolene fortalte meg om at en *vazaha* en formiddag hadde kommet bort til henne på Chez Denis, og gitt henne nummeret på sitt rom på Grand Hôtel. Jeg spurte henne hva han het. Det visste hun ikke for han hadde bare sagt at hun skulle spørre etter rom nummer 18 i resepsjonen. Sjekking (*draguee*) på dagtid er et kjent fenomen og den lille baren ved byens marked er et vanlig sted for kvinnene å oppsøke de utenlandske mennene som sitter og ser på det yrende folkelivet mens de drikker sin Pastise før lunch, og forbereder seg på å ta sin *sieste*. Sista hadde tidlig i mitt feltopphold fortalt meg at det var mange *vazahaer* som ikke ønsket å sove sin *sieste* alene. I de tre timene mellom tolv og tre er byen som lagt øde og solen steker på de asfalterte gatene. For kvinner som Sista, som har barn og i perioder kan ha vanskelig for å ordne for barnevakt for Iver på kveldene, er disse siestane en god mulighet for å skaffe penger. Markeder har på store deler av Madagaskar også gitt kvinner mulighet for å tjene ekstra penger i fravær av sin mann, gjennom å ligge med andre menn. Dette er en akseptert praksis og jeg har blitt fortalt at det ikke nødvendigvis regnes som utroskap om ektefellen befinner seg i andre områder enn seg selv. Det å bytte sex mot penger er en legitim praksis og enhver kvinne jeg har pratet med sier hun forventer en gave i form av en pengesum eller annen verdi etter et samleie

Ambalavola

”Ligger på matte svøpt i *lamba*⁹). En øl i hånden. Klokken er 1500. Blitt servert masse mat. Sønnen (2 år) til Lolly fikk ett glass øl. Fikk vond følelse, men luksus her hos Sista.”

Dette er det jeg noterte som feltnotat på min telefon under mitt første besøk i Ambalavola. Jeg hadde vært i Diego i 11 dager og endelig fått rotet meg til å godta en av invitasjonen fra Sista om å spise hos henne. Det er søndag. Søndagene er viktige fridager for mine bekjente. Da lages det mat og man hører på musikk hjemme. Det er også en dag for å dra på la Gymnasium

⁹ Tøystykke og viktig klesplagg. Brukes som sarong svøpt rundt kroppen på ulike måter av ulike etniske grupper og til ulike anledninger. Viktig del av rituelle praksiser så vel som hverdagsplagg.

og se på murengy og ikke minst spise khat, for dem som liker det.

Ambalavola ligger 10-15 minutter med drosje eller buss fra Rue Colbert. Det er i denne perifere bydel mange av mine bekjenskaper bor og hvor jeg selv bodde i det jeg kaller fase to av mitt feltarbeid. Mange av husene i denne bydelen er laget av bølgeblikk og det er vanlig å hente vann fra brønn. Innlagt strøm er vanlig på rommene mine bekjente leier. Alle husene jeg gjennom min tid besøkte i Ambalavola hadde TV og DVD-spiller til avspilling av både musikk, musikkvideoer og film.

Sista møter meg på hovedveien som skjærer rett gjennom Ambalavola, eller mer presist, som bydelen har formet seg langs. Vi går inn på en liten sti som går mellom gjerder laget av rustent blikk og annet skrapmateriale. Solen står høyt på himmelen og jeg tenker på solhatt. Barn og voksne sittende foran kokende gryter med ris på de små grillene foran husene sine titter på oss da vi går fort langs stier mellom hus, over små plasser, og forbi små *gargottes*¹⁰ hvor det selges øl, rom, sprit og andre kioskvarer. Det er tid for dagens viktigste måltid påfulgt av siesta frem til klokken tre. Fra tolv til tre settes byen på pause.

Vi ankommer en stor inngjerding og entrer inn gjennom en treport. På innsiden er det fire hus med god avstand mellom hverandre. Høner, ender og katter rusler rund på den åpne plassen midt i inngjerdingen. Mangotrærne står foreløpig fruktløse og den røde jorden på bakken er visse steder tørr, og andre steder fuktet av vannet som renner fra den sentrale brønnpumpen. En liten kjøkkenhage spirer med ulike former for blader jeg ikke kjenner igjen.

Jeg ser et kjøkkenbord satt ut foran ett av husene lenger ned på plassen og jeg drar kjensel på Lolly sittende på en matte med fem unge menn jeg ikke kjenner - foreløpig. Disse mennene skulle senere bli en viktig del av mine erfaringer og kunnskap om livet i Diego.

Som vi nærmer oss ser jeg at bordet er dekket med grillet fisk, grillspyd med innmat, tomatsalat, *hors d'oeuvre*, pastasalat, den selvfølgelige risen (*vary*), og en grønn puré jeg foreløpig ikke gjenkjenner. Jeg kysser, på den "franske måten", Lolly tre ganger på kinnene, og nikker til mennene. De vier meg ikke så mye oppmerksomhet. Sista spør om jeg vil se inne i huset og hun viser meg inn i et mørkt, kvadratisk rom. Det tar tid før øynene vender seg til

¹⁰ Små gassiske spisesteder og kiosksalg.

overgangen fra det sterke sollyset. Hun har en dobbeltseng, kommode, fire stoler og salongbord, alt i det samme mørke treverket. Rommet er dekorert med buketter med blomster laget av silke. Det ligger hvit heklet duk på salongbordet og sengen er stramt redd opp med rosa rysjet og brodert sengepledd, med matchende pynteputer. TV-en står på kommoden med DVD-spiller og to store høytalere ved siden av. I den ene kroken ved utgangsdøren står hyllen til dekketøy, kjeler og liknende. Maten, skal jeg lære, lages ute på en liten, firkantet kullgrill som er omkring 20 centimeter lav. ”*La douche- là-bas*” sier hun å peker ut gjennom døren når jeg spør hvor toalettet er. Jeg går til konstruksjonen av palmeblader, planker og rustent blikk som utgjør båsen hvor man går på do. Her inne gjør man sitt fornødne på bakken med føttene på to lave steiner og man tar gjerne med en bøtte med vann fra brønnen for å vaske seg. Tissing lærte jeg etter hvert at begge kjønn kan gjøre på mindre sjenerte steder ute også, og ingen vil kikke når de passerer. Denne formen for bosted og interiør er vanlig i de fleste hjem jeg var innom i dette området. Jeg går til brønnen og vasker hendene og Sista ber meg deretter sette meg på den eneste stolen som står ved kjøkkenbordet. Jeg setter meg ned, og der sitter jeg, alene, foran et bord bugnende av mat. Mennene ordner tallerker og serverer, griller de rå spydene og varmer fisken. De veksler noen ord seg i mellom på malagasy men det er ikke mange. Jeg stusser over deres tilbakeholdenhet. Jeg blir servert litt av alt, og Sista sier jeg må spise pasta, for det vet hun at *vazahaer* liker.

En av mennene får beskjed av Lolly om å gå å kjøpe noe. Han får penger av henne og kommer tilbake ikke lenge etter med kald øl og kjøpevann. Kjøpevannet blir servert meg mens Sista sier at ”*l’eau du robinet (c’)est dangereuse pour les vazahas*”¹¹ (”Springvann er farlig for *vazaher*”). Hun spør meg om jeg liker *brède manioc* (den grønne puréen) og jeg svarer at jeg aldri har smakt det. Hun serverer meg litt på min talleken og jeg smaker. Det har, for meg, en fremmed smak som kan likne smaken av grønne blader, salt, sukker og bitterhet med biter av kokt fett fra *zebu*¹². De to kvinnene ser på meg å ler da de tolker ansiktet mitt i

¹¹ Jeg drakk som regel springvann men formidlet ikke dette på dette tidspunkt.

¹² Den viktige oxen/kua kilde til kjøtt, melk, ære, rikdom og religiøs makt om man har tilgang også knyttet til giftemål og kjærlighet. Erstatningen av zebu og andre ”tradisjonelle” verdier med penger er legitim praksis. (se Bloch & Parry, 1989: 165)

det jeg smaker. ”*Elle aime pas!*” (Hun liker ikke!)

De andre sitter på matter på bakken i mens jeg sitter brydd ved bordet og drikker mitt flaskevann (*L'eau vive* heter det – livets vann). Jeg snakket på ingen måte nok fransk på dette tidspunktet for å uttrykke mine tanker om at jeg syntes det var rart å sitte alene ved bordet. Denne motsetningen mellom hvilke forestillinger mine gassiske venner hadde om *vazahaers* ønsker og behov, og som de ønsket å tilrettelegge for, og hva jeg faktisk foretrakk ble en læringsprosess for flere parter i løpet av mitt opphold. For meg var dette en kilde til kunnskap om hvilke forestillinger de hadde om *vazahaer*, og etter hvert hvordan disse forestillingene ble til gjennom erfaringer og interaksjon i kvinnenes møte med, spesielt mannlige, *vazahaer*. Dette fikk jeg bekreftet i en samtale med en av mennene senere på kvelden, da vi hadde satt oss inn i salongen for å se og høre på musikkvideoer på TV-en. Han var en av de få mennene i denne gruppa som, som han sa, ut av nysgjerrighet, våget å kommunisere med meg på fransk. De andre var mer sky for sin fransk og det tok en lang stund før de skjønnte at jeg snakket dårligere fransk enn dem selv. Først da løsnet kommunikasjonen. Mannen på 20 år sa denne kvelden at det var første gang han hadde sett en *vazaha* som ville besøke dem hjemme. Han uttrykket at han syntes det var utrolig at jeg ville spise maten deres der og vi begynte vår første, men ikke siste, diskusjon om *racisme des vazahas* (*vazahaers* rasisme) mot gassere. Gassiske menn har oftr lite erfaring fra omgang med *vazahaer*. De snakker derfor dårlig fransk og har mange forestillinger om hvem *vazahaen* er: *–Mange turister i byen er rasister*, sa han. Kvelden endte med at han ba meg låne med meg hans franske skoleordbok, som for øvrig viste seg å tilhøre en ”Charlena”, som det stod skrevet i permen, og som jeg senere ble kjent med. Jeg ble fulgt til route d’Ambalavola av min nye mannlige bekjent, han stoppet en drosje til meg i mørket, og vi sa *au revoir*.

“Ça c’est Malagasy”

Gassiskhet og den ”gassiske identiteten” er viktig for kvinnene jeg kjenner i Diego, og kanskje spesielt uttrykt bland dem som er involvert i relasjoner med utlendinger. Den gassiske identiteten bekreftes og spilles ut i bruk av sted, språk, klær og forhold til mat. Kvinnene

presiserer kontinuerlig et fokus på distinksjonen mellom *malagasy* og *vazaha*. De har med andre ord en idé om den ”gassiske identiteten” og en mer *vazaha*-orientert identitet som de, ved ulike anledninger, vektlegger og som jeg vil argumentere for og plassere i ulike verdisystemer, alt ut i fra kontekst og ønsket mål.

Nicole er en av kvinnene jeg kjenner som er meget opptatt av å ”stå for den hun er”. Dette vektlegger hun i mange sammenhenger og hun tar på mange måter avstand fra *vazaha*-livstilen. Hun har gjentatte ganger sagt at hun hater å være i Frankrike, og at hun ikke vil være avhengig av sin franske mann Oliviere på noen måte. Hun viser at hun elsker tradisjonelle gassiske retter som kokt kumage, flaggermus, og ris. Hun tar avstand fra pasta, poteter og annen ”vazaha-mat”. Hun går stolt med antakaranana og andre tradisjonelle frisyreer offentlig, og hun tar en viss avstand fra *expath*-miljøet som hennes mann er en del av. Hun er åpenlyst interessert i tradisjonell medisin og har en uttalt tro på *gri gris* (en gassisk form for voodoo). Dette er praksiser du sjelden finner i *vazaha*-sammenhenger blant kvinner som er i prosessen av å søke en *vazaha*. Disse ser ut til, i større grad i samhandling med *vazahaer*, å distansere seg fra det gassiske og heller å oppføre seg mer *vazaha* slik de forestiller seg at *vazaha*-menn ønsker, liker eller krever av dem.

Derimot finnes det trekk som går igjen i mange situasjoner hvor gassere presiserer for *vazahaer* hva som er *malagasy* og hva som er *vazaha*. Det finnes mat som for eksempel en felles kunnskap om at *brède patate* (blader til bruk i supper) er farlig for *vazahaer*. Lattermildt fortelles det om hudsykdommen som de hvite får i huden om de spiser disse bladene. Å mestre *salegy* er gassisk. Å drikke springvann er gassisk. Å snakke godt *malagasy*, å kle seg i tradisjonelt gassisk tøy, og å dandere dette rundt kroppen på en gassisk måte er gassisk. Å gjøre, ha eller spise disse tingene som en *vazaha* frembringer forundrende og smilende kommentarer om at du ikke er *vazaha* men *malagasy*.

Disse praksisene og forestillingene er nærliggende å tolke som ledd i selvforståelse og differensieringsprosesser. Når jeg videre benytter meg av begreper som ”tradisjonell”, ”gassisk” og ”gassisk kultur” så er det med bakgrunn i det nettopp drøftet. Jeg ser de lokales

forestilling av *malagasy/vazaha* og *malagasy/fransk* som en viktig faktor i kvinnenens forståelseshorisont.

Estetiske og materielle verdier

Innledningsvis presenterte jeg konseptet om kvinnenens karrierer hvor jeg beskrev hvordan en gassisk bareier beskrev kvinnenens praksis i utelivet i lys av en karrieretenkning. I denne beskrivelsen la han blant annet vekt på (andre aspekter vil behandles i del to) hvordan klær og materielle verdier manifesterte hvor i karriereløpet en kvinne var og han eksemplifiserte med hvordan kvinners bruk av høye heler ga signaler om hvor mye erfaring hun hadde fra utelivet og søken etter en *vazaha*. Han var i 50årene og har jobbet i dette miljøet i 20 år. Han beskrev hvordan språk og holdningsuttrykk utviklet seg parallelt med akkumulasjon av ting. Tilgangen og bruken av for eksempel høye heler mente han viste hvor en kvinne er i sin karriere da det antyder hvor mye penger hun har hatt tilgang på og hvordan hun har forstått å prioritere bruken av pengene og at du gjennom å se skoene kunne få indikasjoner på hennes språkyndighet og kjennskap til *vazahaens* kultur.

Betydningen det materielle og sammenhengen dette har til et estetisk verdisystem har manifestert seg for meg i form av sosiale sanksjoner mot meg selv, og i utallige timer samtaler og samhandling om materielle verdier med venninner i Diego. Sista, Rina, Yolene og Sofia viste ofte et lattermildt misnøye over at jeg alltid hadde på meg slipperser eller møkkete hvite tøysko når vi skulle ut på byen på kveldene. Jeg eide ikke sko med høye heler før på slutten av feltarbeidsoppholdet. Selv tok Sista ofte på seg sine nedslitte, og i regntiden ofte gjørmete høyhelte sko, når hun skulle på byen. De kunne ikke fatte at jeg ikke prioriterte å kjøpe meg høyhelte sko, noe som for meg er forbeholdt julaften og ikke lange strekninger på gjørmeveier i bekmørket. Da jeg omsider, til min 17. maifest, kjøpte meg høye platåsko syntes Sista at jeg var *tsara be* (veldig vakker) og hun viste meg rundt til naboer og kjente.

I forberedeleser til å gå ut på diskoteker var valg av klær og smykker viktig, og sko hadde en sentral plass i diskusjoner i forbindelse med skjønnhet. Høyhelte sko og ”moderne klær” (klær som ikke forstås som ”gassiske” og som brukes i utelivet) viste seg, i tillegg til å

være et ”arbeidsverktøy” i utelivet, å inngå i et viere verdisystem enn kun det estetiske. Eller rettere sagt; det estetiske verdisystemet er preget av faktorer som jeg finner svært relevante i søken etter en forståelse av disse kvinnenes økonomiske prioriteringer. At estetiske elementer inngår som komponent i en selvforståelse er nok innlysende. I det følgende vil jeg dog vie plass til en utgreiing om hvordan materielle verdier står i sammenheng med estetiske verdier som tidligere beskrevet, og hvordan dette igjen kan knyttes sammen med kvinnenes selvforståelse og økonomiske situasjon.

Fattigdom er en, kanskje selvsagt, men sentral faktor i kvinnenes liv på flere måter. Den gassiske ”ideen” om fattigdom er en viktig del av deres handlingsvalg i tillegg til at mangelen på penger preger livet (uten at dette siste trenger å indikere fattigdom for disse kvinnene). Det er derfor vanskelig å forklare og forstå motivasjonen og valgene til disse kvinnene uten å se det i lys av fattigdom. Dette relative ordet er komplisert å bruke på grunn av forestillingene og stigmene det bringer opp, men i denne sammenhengen er det et faktum at opplevelsen av fattigdom og fraværet av en stabil økonomi er relevant for kvinnene til enhver tid. Fattigdommen eksisterer i disse kvinnenes liv både i den formen at de ofte ikke har penger til å betale skolepenger til ungene sine og at de må ut å skaffe penger til ris og husleie. Det manifesterer seg i deres bosituasjon, det vil si i hvilket område de bor i og hva slags hus de bor i, og i den bevissthet at de ikke vil kunne skaffe store nok summer til et sykehusopphold for seg selv, eller sin familie om det skulle bli nødvendig. Fattigdommen eksisterer også for disse kvinnene i form av en livsstandard de sammenlikner sin egen med og hva slags liv de observerer andre har, og som de selv håper på og streber etter. Forstått ut i fra det sistnevnte aspektet er fattigdommen noe som i stor grad for kvinnene jeg kjenner manifesterer seg i materielle goder som klær, eller heller mangel på slikt. Konsekvensen av dette blir at kvinnene søker å manipulere eller unngå fattigdomsstigmaet ved å i mange situasjoner prioritere kjøp av synlige ting som kan distansere henne fra det gassiske fattigdomsstigmaet. Millers definisjon av fattigdom kan informere disse praksisene: “(...) the critical limit to our ability to realize ourselves as persons, consequent upon a lack of commodities.” (Ibid, 2005:2). Ut i fra denne definisjonen kan det se ut til at mennesker som

til tider lever på grensen av fattigdom strategisk kan prioritere kjøp av varer, når de har penger, som fører til en økt følelse av selvrealisering heller enn å prioritere langtidsinvesteringer. Fattigdom er en negativ stigma i den gassiske kulturen og jeg hørte ved flere anledninger bemerkninger om at jeg ikke skulle gå ut uten noe på bena for da så jeg fattig ut, og at dette var pinlig for dem jeg gikk sammen med. Det gassiske uttrykket *vazaha lan mofo* (*vazaha* uten brød) brukes for å referere til en *vazaha* som ser ut som en fattig. Det er negativt ladet og brukes med en viss forakt blant kvinnene i min kjerneinformantgruppe. Jeg lekte med dette uttrykket i begynnelsen av oppholdet mitt, som jeg trodde kunne bety ”*vazaha* uten penger”. Jeg lærte senere at det var mange negative konnotasjoner til dette uttrykket, og når venner og bekjente spurte om å få penger av meg og jeg svarte lattermildt at jeg var en *vazaha lan mofo* ble jeg etter hvert hvasket i øret at dette ikke var noe en burde si om seg selv fordi det ikke var ”bra”.

I Diego er det å oppholde seg på steder og det å vise seg med fine klær sterkt forbundet med personlige kvaliteter og din ”verdi” som kvinne. Det eksisterer et hierarkisert system for kvinnene tilknyttet ulike barer i diego som vil diskuteres i andre del. Materialitet kan derfor sies å være knyttet til statussystemer og det å være *tsara be* (veldig vakker) er knyttet til selvrepresentasjon. Parfyme, hår og ikke minst å ha nye kjoler er viktig for kvinnene. Carolina ble for eksempel kritisert for å bruke samme kjole i ett år. Dette er en typisk alvorlig kritikk mellom kvinnene i dette segment. Status og verdier er registrerte i effekter og klær er tydelige effekter av stedene kvinnene er på i Diego.

Ulike materielle goder er viktige på ulike arenaer. Eksempler på slike ting kan være skjønnhetsting som sko, kjoler, parfyme, vesker, og smykker - både gull og falske smykker er viktige på utelivsarenaen. Gull er viktig i mange sammenhenger. Ting til hjemmet er viktig men virker i hovedsak ikke inn på utelivsarenaen. Med dette tenker jeg på tremøbler som senger, stoler, bord, og hyller, madrasser, myggnetting, elektriske artikler som TV, DVD-spiller (meget høy prioritering), matutstyr som kjeler (aluminiumskjelen er nært knyttet til forestillingen om gassisk matkultur), servise, bøtter og baljer (plast), mat (som store sekker ris og kull), såpe, medisiner (både tradisjonelle og vestlige brukes og begge er viktige på ulike

måter og tjener ulike funksjoner) og det å leie husrom. Rituelle ting er også viktig; sølvmynter, skoleuniformer, laken, musikkinstrumenter, talkumpudder, parfyme, lommeørklær, *lambas*, hatter, og øl og sprit. Videre kan det være relevant å tenke på de tingene som det er mulig å skaffe seg tilgang til bruk av, som for eksempel en venninnes moped, kamera og lignende. Det ligger en verdi i dette vennenettverk også, og allianser/vennskap kan være nyttige hjelpemidler i hvordan kvinnene får presentert seg selv på utelivsarenaen. Ting er som sagt viktige på ulike arenaer og det tjener ulike formål i forhold til selvrepresentasjon i ulike faser av livet/ulike livssituasjoner. Nicoles bruk av tradisjonelle momenter i livet er annerledes enn for andre yngre ugifte kvinner som ikke har etablert et hjem med en *vazaha*, slik som hun selv har gjort. Hun går med stolthet ut med tradisjonelt flettet hår i motsetning til Carolina som gjentok mange ganger hvor flau hun var for å ha håret tradisjonelt satt opp når jeg en formiddag møtte henne i byen.

Å skaffe tilgang på ting er en del av kvinnenens strategi også i å prosjektere som innebærer å etablere relasjoner med *vazahaer*, og det er tydelig at dette er knyttet til en forbedret livskvalitet. Kvinnene søker altså ikke en *vazahas* penger kun for å opparbeide seg tilgang på ting. Tilgang på materielle verdier er også nødvendig i *jakten på en vazaha*.

Gaven

At ”gaven” er en kan være svært viktig i sosial interaksjon viste Marcel Mauss (1995) allerede i 1923. Gaven er også en sentral del av alle aspekter av gassisk dagligliv.

For å gjøre en god analyse av sexindustrien anser jeg det som nødvendig å gå inn i praksiser og forestillinger som har med gavekonseptet å gjøre. Jeg vil i dette avsnittet vise hvordan en forståelse av gave som konsept kan gi oss en bedre forståelse av hvordan kvinnene praktiserer i forhold til *vazahaene*, og på hvilken måte gavekonseptet her er knyttet til deres forståelse av både perifere og intime relasjoner med andre mennesker.

Kvelden jeg ankom Diego gikk jeg ned på baren *Vahinee*, byens samlingspunkt for *vazahaer*. Jeg hadde ikke avtalt noe møte med Sofia, den ene av to kvinner jeg kjente i byen, og det var tre år siden jeg hadde sett henne sist. Hun var den første jeg så når jeg trådte opp på

terrassen som lå foran denne baren. Hun satt der sammen med Nicole. Hun hadde hørt rykter om at jeg skulle komme fra Nicoles samboer Oliviere, og når hun så meg ble det en varm velkomst med klemmer og bestilling av øl. Alkohol er, i Diego som de fleste andre steder, et svært viktig og mye brukt symbol på at det feires noe. På vei hjem etter feiringen på Vahinee slo vi følge oppover hovedturistgaten Rue Colbert hvorpå hun spør meg –*Har du kjøpt med noe gave til meg fra Norge?* Jeg hadde hatt henne i tankene da jeg slo i hjel noen timer på flyplassen i Johannesburg, og kjøpte et halskjede i en gavebutikk med anheng formet som skjelettet av et blad i gulliknende metall. Jeg svarte henne at –*Ja, jeg har en liten ting til deg på hotellet.* Hun fulgte meg opp på rommet, og jeg ga henne gaven som var pakket i silkepapir. Hun åpnet den, takket og tok det på seg. Dagen etter var vi ute sammen og hun fikk kommentarer på smykket av en indisk smykkeselger. Han spurte om det var av gull. Sofia svarte ja. Han kunne fortelle at det var meget vanskelig å lage noe slikt i gull. Senere, når vi var alene igjen, sa jeg til henne at det nok ikke var gull, hvorpå hun svarte at det trodde hun at det var. Etter noen dager hadde hun tatt av anhenget og gikk kun med kjedet. Hva hun gjorde med anhenget fikk jeg ikke vite noe om. Et uekte smykke kjennes igjen på om det skifter farge i følge mine informanter og bekjente i Diego. Dette kjedet skiftet fort farge og Sofia viste misnøye for dette ved å påpeke det, for så å slutte å gå med det.

Denne måten å spørre om gaver på ble etter hvert en del av en dagligdags form for meg å kommunisere med jenter og kvinner i Diego, og jeg forstod etter hvert at det var naturlig at jeg også spurte, eller krevde, gaver av kvinnene jeg kjente. Ting det var vanligst å kreve var ekte og uekte smykker, klær, og penger. Gjennom denne praksisen skjønnte jeg også at man ikke skal si nei når noen spør om å få noe av degdette momentet var jeg inne på i avsnittet fra bakgaten, hvor jeg beskrevet hvor mennene smilte og ga når kvinnene spurte om penger. Ingen sa noen gang nei til meg. Den legitime måten å avvise forespørselen på var å utsette det med et smil eller en latter. Dette er et moment i sex-for-penger relasjoner som gjør opplevelsen av egne praksiser, ikke til prostitusjon, men heller til en del av en delekultur som er integrert i de gassiske menneskenes forståelse av *ting*, hvor da penger inngår i dette konseptet.

Barn gis ikke reprimander når de ber eller maser om noe. Dette er innsikter jeg fikk i min tredje og siste periode av mitt feltopphold da jeg bodde med familien i huset i byen. Jeg hadde sett den samme oppdragelsesformen i samboerskapet med Sista og hennes sønn, og observerte liknende praksiser hos familien i byen. Barn kunne ta foreldres eller eldre søskens gjenstander, mat og snacks og spurte de små barna om penger fikk de som regel en liten seddel i hånden. Jeg synes å se en mulig sammenheng mellom disse observasjonene og hvordan kvinnene ber om ting, og forholdet de har til å *få* . Jeg vil sette dette i sammenheng med hvordan kvinner opplever normene for samhandling med *vazahaer*, da eksemplene bed barneoppdagelse kan si noe om hvor kvinnenens forhold til å motta kommer fra. Jeg mener det er nærliggende å argumenterer for at det er en sammenheng mellom samhandlingspraksisene med *vazahaer* (som vil bli grundig behandlet i andre del) er tett knyttet opp i mot den lokale gavekulturen i Diego slik kvinnene kjenner den og hvilke normer som i deres oppvekst har blitt stresset.

Jeg har argumentert for at *ting* og *det å dele* er sterkt knyttet sammen, og det er sterke sosiale sanksjoner mot en person i en gruppe, som sitter på verdier uten å, til en viss grad, fordele det hun eller han har. Baksnakking, offentlig kritikk og utestengning fra fellesskap er sanksjoner som forekom i disse gruppene, men det som på meg virket sterkest var de sosiale incentivene som *fordret* deling av goder. Det jeg vil snakke om som *teknikker* for å spørre om gaver, goder, og hjelp bærer i seg implisitte trusler om sosiale sanksjoner, og dermed en slags tvang som mottaker påfører giver. Jeg lærte at de som hadde mye penger brukte mange metoder for å skjule sine verdier, spesielt for sine aller nærmeste for å unngå å tvinges til å dele. Nicole, en kvinne på 34 år, fortalte meg etter vårt åtte måneder lange vennskap, om hvilke summer hun hadde på bankkontoen og hvor viktig det var å holde dette skjult både for sin mor, sine nærmeste venninner, og sin mann. Hun hadde også i utallige situasjoner med meg sagt at hun ikke hadde penger til hverken å spise på restaurant eller betale øl på noen av de dyrere stedene i byen, og hun klaget ofte over sin dårlige økonomiske situasjon. Grunnen til å holde sin økonomi skjult setter jeg i sammenheng med de negative konsekvensene det har å ikke dele de midlene man har til rådighet. Dette delepresset eksisterer gassere i mellom i

Diego, og denne formen for praksis med hensyn til gaver er i aller høyeste grad en sentral faktor som er med på å strukturere relasjonene mellom gassiske kvinner og utenlandske menn.

Sammenhengen mellom sex og penger

Jeg vil nå diskutere noen sammenhenger som kan gi indikasjoner på hvordan gassiske kvinner forstår relasjonen mellom sex og penger i. Mitt vennskap med Nirinett, hushjelpen hos Nants, som jeg bodde hos i første fase av feltarbeidet ga meg innblikk i noen sentrale kulturelle tendenser som godt illustrerer hvordan forholdet mellom penger og sex kan arte seg. Hun var en kvinne på 43 år. Hun fortalte meg en dag at hennes mann hadde sovet med en annen kvinne og at dette var problematisk for henne. Jeg spurte om hun noen gang hadde gjort noe slikt. *–Nei, nei aldri! Jeg ville aldri sovet med en annen, sa hun bestemt, og fortsatte med en selvfølgelig tone: –Jeg bare ”passerer” menn fort og får 50 000 fmg (10 000 ar. Mange benevner fortsatt penger med den gamle valutaen Malagsy Franc). For henne var det altså uproblematisk å ha sex med andre menn og at mannen hennes hadde sex med andre kvinner. ”Sviket” var derimot knyttet til det å tilbringe natten med en annen sexpartner. Å ha sex med en mann for å bidra til sin økonomi fortalte hun om som en selvfølgelighet.*

Maurice Bloch behandler sammenhengen mellom sex og penger på Madagaskar. “In Europe there is a general feeling that morally binding relations, especially kinship relations, should be kept apart as far as possible from money transactions.” (Bloch & Parry, 1989: 166). Dette står i kontrast til hvordan penger og nære relasjoner står i forhold til hverandre på Madagaskar. Bloch illustrerer dette ved å peke til seksuelle og ekteskaplige relasjoner:

In Europe the linking of monetary exchange and sexual or familial exchange is seen either typically immoral or as a source of humour and dissonance. By contrast, in Madagascar the need to keep the two areas separate is not present. The right thing for a man to do is to give his lover a present of money or goods after sexual intercourse. This applies not only to pre-marital or extra-marital sex, but also to marital relations, though on a less regular basis. (Ibid)

Dette understøtter mine observasjoner. Han fortsetter:

This does not mean that these types of sexuality merges with prostitution, which also exists among the *merina* but takes a completely different form and is defined by the casualness of the relationship rather than the kind of objects exchanged. (Ibid) (min uthevelse)

På dette punkt peker han på et interessant moment. Han sier at gavegiving til en elsker etter sex tar en "completely different form" (Ibid) enn i prostitusjon, og at slik praksis ikke glir over i prostitusjon. Jeg spør meg om hvem han da mener ikke glidende overgang mellom prostitusjon og andre seksuelle relasjoner. Er det de "prostituerte" selv? Denne uttalelsen kan etter mitt syn bety to ting. En; at det eksisterer en forskjell mellom imerinaene og kystjentene i forholdet til "prostitusjon", eller at Bloch ikke kjenner godt nok imerinakvinner i "prostitusjon" til å vite om kvinnene selv ser eller opplever en glidende overgang mellom prostitusjonspraksis og annen seksuell praksis. Jeg vil tro at begge deler spiller inn i hans tolkning. Kirsten Stoebenau et al. har i artikkelen . . . *But Then He Became My Sipa* (2009) publisert sin forskning gjort blant prostituerte i Antananarivo og blant annet funnet forskjeller på praksisene, teknikkene, og målene til imerinakvinner og "kystkvinner" i hovedstaden når de involverer seg i sex-for-penger-relasjoner med menn. "Kystkvinner" involverer seg i mye større grad i både "barprostitusjon", og i mer langsiktige transaksjonsordner som begge deler har en mer offentlig karakter enn den mer skjulte formen for praksis som karakteriserer imerinaenes involvering i sex-for-penger-transaksjoner. Det er knyttet skam til disse praksisene for imerinaene. Denne forskjellen er relevant og belyser noen av stigmene knyttet til det å være en *côtière*, samtidig som det peker mot forskjeller i handlemåte, normsystemer og forståelse av relasjonsbygging blant ulike gruppeformasjoner på Madagaskar. Konsekvensen av de ulike praksisene er blant annet at "kystkvinner", og spesielt kvinnene i Diego, assosieres med promiskuitet.

Ting og penger flyter mellom mennesker. I Diego forstår kvinnene det slik at ting naturligvis er delt mellom mennesker som har en positiv relasjon. Dette utelukker dermed ikke de mannlige *vazahaene* de skaper relasjoner med i Diegos uteliv. Snillhet er sterkt knyttet sammen med penger og ting.

Jeg hadde kjøpt fem store, fine krabber på markedet. Jeg ville lage *crab sauce tomate* og jeg ringte Yolene for å spørre om hun ville komme innom å hjelpe meg. Hun hadde med seg minstedatteren og den gassiske kjæresten sin, Stephan. Da gulrotsalaten, risen og krabben var ferdig dekket vi på en matte på det flislagte partiet utenfor inngangsdøra og vi satte oss

ned for å spise. Stephan lyttet i mens jeg og Yolene snakket om *vazahaer* og gavegiving. Vi diskuterte spesielt de ulike bar- og restauranteierne på Rue Colbert. –*André(39) er snill, sier Yolene –I motsetning til hans kompanjong George(29). George er ikke noe snill.* Hun fortalte at han hadde prøvd seg på henne kvelden før, men hun hadde sagt til han at han bare kunne glemme det. Hun misliker han fordi han tror han er så pen at han ikke trenger å betale etter sex. Han betaler som regel bare 10 000 ar. Derimot er André snill når Yolene treffer han på markedet. Hun illustrerer med episoden når han hadde kjøpt en såpe til henne, lang som en underarm. Hun viser dette med hånden på armen. Og hun forteller at om hun møter han og spør om 10 000 ar så gir han alltid 5000 ar. Jeg spør hva hun synes om sjefen på La Mange og hun sier at hun avskyr ham. Hun nevner så sjefen på La Restaurante, som i følge henne er helt grusom. En annen kvinne som har jobbet der har fortalt det samme. Hun fortalte at han krever å få ligge med alle kvinnene som jobber for ham, og hvis kvinnene ikke vil så får de sparken. Kvinnen jeg kjente sa at hun nektet å gjøre dette, men at hun hadde beholdt jobben en tid til etter dette.

Det jeg med disse eksemplene ønsker å illustrere er hvordan snillhet og godhet er nært knyttet til giveri og gaver for kvinnene jeg kjenner i Diego. Denne forståelsen påvirker også kvinnenes forventninger til relasjoner og seksuelle relasjoner med *vazahaer*. Det følgende vil illustrere at også kjærlighet er forstått innenfor rammene av *gaver*.

Han elsker meg virkelig part one

Jeg møtte Sofia tilfeldig i bakgården på Nouvel Hôtel en midnatt i juni. Jeg hadde ikke sett eller hørt noe fra henne på tre uker. Hun gir meg en lang klem og spør om jeg har en røyk til henne. Hun får en Good Look-sigarett og lighter. Vi setter oss på benkene og jeg spør henne hvor hun har vært. Hun svarer: –*Jeg har møtt min store kjærlighet, Betina.* Hun virker rørt og prater med rolig, nesten hviskende stemme. –*Han er så kjekk! Og han elsker meg virkelig!* Hun forteller at han tok henne med til Nosy Be hvor de bodde på luksushotell. Hun forteller at han er ung og italiensk og hun gjentar at han virkelig elsker henne. ”Il vraiment m’aime. Il a acheté quatre mayo du bain à la plage en plus beaucoup de truck, buijoteri et vetement.” (Han

elsker meg virkelig. Han har kjøpt fire bikinier til meg, i tillegg til masse annet, smykker og klær.) –*Han tror jeg jobber med en buisness du riz (rishandel) og tar utdanning i data. Jeg må lyve litt, Betina. Jeg kjenner vazahaer... jeg kjenner vazahaer godt!* Jeg ler litt og sier at jeg vet. –*Endelig, Betina...* Hun blir rørt av det hun forteller og blank i øynene. –*...har jeg funnet en som virkelig elsker meg. Han skal komme tilbake fra Italia om noen uker og han har allerede sendt meg penger (gjennom Western Union).*

Måten Sofia forstår, og her forklarer kjærligheten italieneren har til henne er typisk i kvinnenes forklaringer om kjærlighet. Tenkningen er også knyttet til forståelsen av fraværet av kjærlighet ved at mannen ikke gir noe som det følgende illustrerer.

Landstykker *-terraines-* er et sentralt moment når vi utforsker forholdet mellom kvinners motivasjon for handling med utgangspunkt i materielle verdier, da tanken om dette stykke land binder sammen tradisjonelle verdier, samtidig som det å eie land skaper materiell trygghet, symboliserer status og i tillegg forteller mye om syn på koblingen mellom seksualitet, kjærlighet og materialitet. Landstykker har spesiell status blant gassere fordi det er gjennom landområdet de kommer i fra, og skal begraves i, at de knyttes til forfedre og som de, til en viss grad, kan sies å definere seg selv og hvem de er gjennom¹³. Derfor blir håpet om å eie et landstykke for en gassisk kvinne viktig på flere måter. For Stephanie er sjalusien og usikkerheten til Lucas et problem. De har vært gift i 10 år og foreløpig har han, som hun selv forklarer det, vegret seg fra å gi henne noe av reell verdi fordi han er redd for at hun skal forlate ham om hun eier land og hus. Han har også latt være å ordne det slik at hun får sitt franske pass, som hun nå har legale muligheter til å få gjennom ekteskapet. I samtaler om dette sier hun at hun ikke elsker han. Hun kan ikke elske han når han ikke gir henne noe. –*Han har ikke hjertet mitt*, sier hun og peker seg på brystet. –*Han har ikke gitt meg én ting. Ikke én! Hvordan kan jeg gi han hjertet mitt da? Jeg tenker på å gå fra han. Hadde han kjøpt land til meg så hadde jeg kunnet gitt han hjertet mitt og jeg hadde blitt hos han*, sier hun opprørt. Dette er svært viktige temaer for Stephanie og de gikk igjen i mang en samtale både

¹³ Et eksempel på dette er hvordan morkaken begraves i jorden etter du har blitt født. Der din morkake er begravd forblir et referansepunkt for hvor du kommer fra og hvilket område du er knyttet til, resten av livet.

mellom henne og meg, og henne, Nicole og sin søster.

Gassiske kvinners forståelse av kjærlighet og snillhet er, etter mitt syn, svært viktig når jeg i det videre skal utforske faktorer som er med på strukturere samhandlingspraksisene mellom gassiske kvinner og *vazaha*-menn som diskuteres i delen som følger, og vil bli satt ytterligere i fokus igjen i del tre hvor jeg vil gjøre en grundigere analyse av sammenhengen mellom kvinnenens følelsesliv og forståelser av egne livsverdier og erfaringer.

ANDRE DEL: Samhandlingspraksiser og mønstrene disse danner

Hvilke faktorer spiller inn på samhandlingspraksisene mellom *vazahaer* og gassiske kvinner?

Det er et uendelig antall faktorer som spiller inn på enhver samhandling, i enhver kontekst.

Det jeg i denne delen ønsker å gjøre er å ta en nærmere titt på et knippe faktorer som jeg finner sentrale i det typiske samhandlingsrommet¹⁴ mellom en *vazaha*-mann og en gassisk kvinne. Jeg vil i denne delen beskrive de ulike kategoriene som har manifestert seg som en måte folket i Diego strukturerer og ordner sine sosiale omgivelser etter. Disse kategoriene, som både gassere og utlendinger forholder seg til, gjør seg gjeldende, og er å observere på de fleste arenaer. Jeg mener at forestillinger, ideer, og forventninger i høy grad er de faktorene med størst betydning i en analyse av hva som er med på å strukturere samhandlingen mellom utlendinger og gassere i Diego. Dette vil ikke si at de materielle faktorene og aspektene kommer i andre rekke. *Steder* og *ting* preger selvsagt også samhandlingen, og jeg finner også her at det ikke er lett å se for eksempel stedets ”økologi”, uten at dette settes i sammenheng med de overnevnte forestillingene. *Materialismen* og *idealismen* er dermed uløselig knyttet sammen, men jeg velger på tross av dette å gjøre et analytisk skille mellom disse. Dette åpner for en analyse av faktorer som strukturerer samhandlingen.

Bloch (1971) er opptatt av forholdet mellom *tradisjon* og *modernitet*, og hvordan menneskene forholder seg til disse konseptene når de skal ta valg. Forholdet mellom tradisjon og modernitet, og hvordan de kan forstås å *gjøre* hverandre i det menneske bruker konseptene for å strukturere praksiser, er relevant da jeg forholder meg til hvordan mennesker klassifiserer det sosiale og bruker disse klassifikasjonene for å orientere seg i det sosiale rom. Følgene av dette er praksiser og valg som preges av aktørenes forståelser av klassifikasjoner.

¹⁴ Med samhandlingsrom mener jeg det udefinerbare (og kanskje abstrakte) rom som danner seg mellom to eller flere mennesker i det de kommuniserer, og man kan forestille seg at det er i dette ”rommet” kommunikasjonstegnene (stemme, bevegelse, berøring osv.) eksisterer.

Bloch behandler deretter forholdet mellom forståelsen (det jeg velger å kalle forestillinger) av ideologi/fortid/tradisjon/forfedre versus nåtidens handling (Ibid 1971:217). Dette har implikasjoner for verdisystemet generelt, og jeg vil hevde at modellen kan overføres til min problematikk når det er nettopp forholdet mellom verdisystem/idealer/ideologi/normer, og hvordan dette står i forhold til handlingsvalg og samhandlingspraksiser, jeg skal behandle. I denne delen av oppgaven vil jeg se nærmere på det dialektiske forholdet mellom konsepter som kultur, ideologi, verdisystem, og praksiser blant unge kvinner i Diego. Begrepet livsverdener (*lifeworlds*) synes for meg å være fruktbare av flere grunner. Ved å fokusere på livsverdener bevisstgjøres aktørens oppfattelse av verdenssystemer og opplevd *virkelighet*, og gjør det mulig å kunne lokalisere hvordan ulike faktorer strukturerer samhandling. Jeg vil legge fokus på hvordan tendenser til systemer jeg mener å ha lokalisert, og som selvsagt integrerer aktørens forståelse av systemer, er en uadskillelig del av en aktørs livsverden. Forestillinger¹⁵ om kategoriene aktiverer samhandlingspraksiser som er å observere utenifra¹⁶ og som fra dette ”utenifra-perspektivet” ser ut til å danne det som fremtrer som mønstre i samhandlingen. Faktorer som spiller inn på samhandlingspraksisene jeg har observert og deltatt i, og som er en stor del av mitt materiale, er ofte preget av aktørens forestillinger og ideer om, eller basert på, forventninger om den andre part i samhandlingen. (Utlendingers forestillinger om gassiske kvinner, eller gassiske kvinners forestillinger om *vazahaen*).

Jeg vil benytte meg av aktørens begrepsapparat (og forståelse av gruppekategorier) når jeg i det videre skal forsøke å skissere et bilde av noen generelle samhandlingstendenser. Spesielt fokus vil jeg ha på møtet mellom gassiske kvinner og utenlandske menn. Det vil legges vekt på forhandlingene som skjer i disse møtene. Gjennom et knippe empiriske eksempler håper jeg å gi en forståelse av de to kulturelt ulike utgangspunktene som gassere og *vazahaer* har for samhandling, som jeg vil hevde at i stor grad strukturerer det jeg kaller sexindustrien, og gir den formen og spesifisiteten den har i Diego. Jeg vil også fokusere på det

¹⁵ Med ”forestillinger” mener jeg helt enkelt de tankene, bildene og ideene som fremtrer for den enkelte aktør når hun eller han tenker på eller snakker om, i dette tilfellet, en kategori mennesker.

¹⁶ ”Inside view”/”view from a far”, ”experience near”/”experience distant” og emisk/etisk begrepspar som alle kan svare til momentet jeg diskuterer. (Se Geertz, 1976)

temporære aspektet i systemet jeg søker å analysere. Erfaring av arenaer, erfaring i samhandling med *vazahaere* og gassere, og over tid opparbeidet kunnskap om byen er elementer som i stor grad preger samhandlingen mellom de ulike gruppene, og som vil bli behandlet som viktige faktorer som spiller inn på og strukturerer samhandlingen. Dette vil i sin tur gjøre at visse observerbare mønstre kommer til overflaten. Jeg utforske hvordan gruppeformasjoner oppstår. Jeg vil argumentere for at kategoriske ideer for enkeltaktører ikke er forutsatt, på samme måte som ”innholdet” i en kategori ikke er statisk, men at det konstrueres i lys av erfaringer.

Vazahaen

Kategorien *vazaha* er en samlebetegnelse på mange ulike grupper mennesker som benytter seg av Madagaskar. Det finnes en betydelig gruppe *vazahaer* som refereres til som ”les retraités” (pensjonistene). Denne gruppen kan bo hele eller deler av året i Diego. De leier hus og eier ofte bil. Disse mennene (jeg observerte ingen kvinner) er tett knyttet opp til sexindustrien, og mange av dem forteller at de har mer eller mindre faste forhold med gassiske jenter (*filles malgache*). Det følgende er en skildring av en *typisk* pensjonists situasjon i Diego, men historien er også representativ for andre *vazahaers* erfaringer.

En 63 år gammel herre, og et kjent fjes på Vahinee, traff jeg for første gang på byens Hôpital Militaire. Dette er et av de bedre sykehusene i Diego. Han satt på venterommet utenfor akuttmottaket, der jeg også satt og ventet på legetime til Sistas sønn Iver, som skrek av frykt for at noen skulle røre den forbrente fingeren hans. Vi vekslet noen høflige ord mens vi ventet på legen. Jeg hadde et krakilsk barn med meg og fikk ikke spurt Jacques om hva han gjorde på venterommet på akutten en sen mandagskveld.

Jeg så han på Vahinee noen morgener etter, og jeg gikk bort til ham og spurte hvordan det stod til. Han fortalte at hans gassiske kjæreste hadde dødd på sykehuset forrige kvelden, som følge av en virusinfeksjon på hjernen. De hadde vært kjærester i tre år og han sa at han nå hadde det veldig vondt. Slik startet vårt bekjentskap.

Jacque tilhører den kategorien menn som omtales som *les retraités*. Han var første

gang innom Madagaskar, og Diego, i sin ungdom da han jobbet som sjømann. Han kom opprinnelig fra Bretagne, som flere andre menn jeg møtte i Diego, men gjennom sitt virke som maskinist på båt hadde han blitt godt kjent med kulturene på Madagaskar, og valgte å bruke sin tid som pensjonist i Diego. Med minstepensjonen han fikk utbetalt fra Frankrike ville han, som han sa, kun hatt råd til en liten leilighet hjemme i Frankrike, og økonomien ville generelt vært trang. På Madagaskar derimot, hadde han for denne summen råd til å leve som en rikmann. Fin leilighet i sentrum av byen, gode middager på restaurant og ikke minst var han en ettertraktet mann blant byens vakre kvinner. Etter kjærestens død var han å se med ølflaska foran seg, på sitt faste bord på Vahinee, hver formiddag. Vi snakket ofte sammen. Han snakket godt engelsk og han sa at han hadde stor glede av å praktisere sin engelsk med meg. Faktisk var det en av de få gledene han hadde etter kjærestens død.

En formiddag sitter jeg med to bekjente fastboende *vazahaer* på Vahinee. Jacques kommer mot oss og er synlig beruset. Han setter seg ned og jeg spør hvordan det går med han. Han sier at han ikke vil prate om den avdøde. Hodet hans er nedslått og øynene unnvikende. Jeg sier ingenting og han fortsetter med å si at han opplever at huset er så tomt uten henne. Deretter ser han opp og forteller meg at noen dager etter hennes død kom hennes to beste venninner hjem til han, og sa at de var klare for å trøste. ”They offered to take her place. They didn’t want to leave me alone.” Han animerte med armer og ansikt hvor absurd han syntes dette var. ”She is DEAD. That’s it! I don’t want to cry now. I don’t want to talk about this.” Han drakk øl mens han pratet, og det var merkbart på de ustabile følelsesuttrykkene hans: tristhet og aggresjon om hverandre. Så dro han avgårde med bilen sin. Han kom tilbake en time senere sammen med en ung kvinne i en lilla kjole med paljetter på brystet. Han gjorde tegn til meg fra avstand ved å trekke på skuldrene, heve hendene, og smile lurt, som en unnskyldende gest. Så forlot de stedet sammen. Han tok henne rundt livet og geleidet henne mot bilen.

Da han noen dager senere, igjen ved et tilfeldig formiddagsmøte på Vahinee, spurte hva jeg gjorde i Diego sa jeg med en spøkende tone at jeg studerte franskmenns atferd i byen, og at jeg skulle skrive masteroppgaven min om dette temaet. Han reagerte, som så mange

andre menn, smilende og sa at dette kunne han mye om. Han delte sin kunnskap; hans forhold med den avdøde kvinnen hadde ikke vært lett. Han understreket at han hadde vært meget forelsket og glad i henne, men at han ikke opplevde at dette ble gjengjeldt på samme måte. Kravet om penger hadde han forventet at skulle avta etter at de flyttet sammen, men dette kravet hadde bare økt. Dette opplevde han som et tegn på at hun ikke hadde følelser for han, men heller var med han på grunn av pengene. Jacques er ikke den eneste mannen som har fortalt om slik problematikk i forhold til gassiske kvinner. Som jeg var inne på i slutten av første del dreide konfliktene i forholdet mellom Stephanie og Lucas seg om liknende problematikk: Etter at ekteskapet var etablert forventet Lucas at kjærligheten skulle eksistere uten krav om penger, mens Stephanie på sin side forventet at kjærligheten fra Lucas skulle symboliseres med materielle verdier, også etter at ekteskapet var stiftet.

Jacque fortalte meg igjen om hans avdøde kjærestes venninner som hadde tilbudt ham sitt selskap etter kjærestens død. Jeg lyttet og sa ingen ting om at han hadde snakket om dette noen dager før. To av dem hadde på ulike tidspunkter oppsøkt han hjemme og laget mat til ham. De hadde påpekt at det ikke var sunt for han å være alene i det tomme huset, og tilbudt seg å sove med han i tiden fremover. Dette syntes han var typisk jentene i Diego, og at det eksisterte en grådighet han ikke likte. Han sa han hadde blitt irritert og avvist forslaget, da han uansett ikke var klar for noe nytt selskap så tidlig etter dødsfallet. Han forklarte at han ikke var interessert i de unge jentene i Diego.

Sexindustri som felt er bestående av komplekse og motsetningsfylte samhandlingspraksiser. Menneskers historier er proppet med diskrepans mellom praksis og selvrepresentasjon i samtaler, og kanskje også i selvforståelsen. Aktørens tolkning av egne praksiser er, som vist i dette empiriske avsnittet, høyst kontekstuel, og varierer også selvsagt enkeltmennesker imellom. Om det er mulig å gjøre en holdbar argumentasjon for et samhandlingssystem, i det jeg selv anser for å være et høyst komplekst felt hvor, ved nærmere ettersyn og sett ”innenifra”, unntaket *er* regelen heller enn noe som bekrefter den - vil vise seg i det følgende.

Lokale aktørers forhold til *vazahaene*

Det er selvsagt at det er gjennom jevnlig omgang med mennesker at en feltarbeider snubler over utsagn som essensialiserer mening og tendenser, og gir deg muligheten til å utforske dette nærmere, - følge sporet. En slik episode hadde jeg etter syv måneder i feltet, hvor jeg i hovedsak hadde vært mest opptatt av alt det som ligger i interaksjonen mellom *vazahaer* og gassere. Jeg bodde hjemme hos familien til søsteren til Stephanie. Jeg hadde god kontakt med de syv barna i familien og tilbrakte mye tid med disse når jeg ikke var sammen med kvinnene som hørte til i kjerneinformantgruppen min. Jeg tok ungene med på tivoli og på konserter i byen.

En dag oppstod det en konflikt mellom syv år gamle Hanson og fire år gamle Catila som bar i seg sjalusi i forhold til å tilbringe tid med meg. I denne situasjonen ytret Hanson at - *Betina er min vazaha! Du må finne deg en egen.* Jeg hadde hørt snakk om "eierskap" til *vazahaer* en gang tidligere da jeg hadde spurt hvor eldstegutten i familien var, hvorpå søsknene svarte at han var med "sin vazaha". Den gang tok jeg ikke noe spesiell notis av dette, men når jeg hørte dette for andre gang, og da med relasjon til meg selv, begynte jeg å reflektere over hva som ligger bak et slikt uttrykk. Jeg forstod at jeg på andre arenaer har observert dette utsagnet bli *praktisert*. Jeg vil med dette utgangspunktet se nærmere på momentene/praksisene fra andre arenaer, med andre aktørgrupper for å forstå hvilke *kulturelle prinsipper* som ligger til grunn for en slik tankegang i forhold til *vazahaene*, som jeg vil hevde er kulturelt delt. Dette er fruktbart når vi søker å forstå *motivasjonen* for handlinger som blir utført i forhold til *vazahaene*.

Ved å ta utgangspunkt i barns utsagn mener jeg å vise at de samhandlingspraksisene som foregår på utelivsarenaen (hvor det eksisterer forestillinger om at kvinnene kun er drevet av det å bytte sex mot penger) ikke er isolert fra en større kulturell sammenheng, men heller motivert av en kulturelt delt forståelse/oppfatning av *vazaha* som fenomen/stereotyp i denne byen. Når en gassisk kvinne fra miljøene jeg har tilbrakt tid i har etablert kontakt med en *vazaha* er det ikke uvanlig at hun oppsøker ham uten hans initiativ. Snarere kan en mann forvente at kvinnen han har spandert øl på, eller danset og "flørtet" med, ved en senere

anledning, oppsøker han uoppfordret på hans hotell eller kommer innom restauranten der han spiser middag. Kvinnene jeg kjente hadde god oversikt over hvor menn bodde og oppholdt seg, og utnyttet seg av dette for å knytte sterkere bånd til dem. Spesielt om en *vazaha* og en av kvinnene hadde hatt samleie var det vanlig at kvinnen refererte til mannen som *mon copaine*, som både kan bety min venn og min kjæreste. At en kvinne tidlig i en relasjon antyder et eierskap til en mann ovenfor andre på utelivsarenaen, gjennom bruken av ”min” kan peke til en tendens tilknyttet barnas tenkning i forhold til *vazahaer*. Utenlandske menn jeg pratet med refererte flere ganger til kvinnens oppsøking som ”mas”, ”grådighet”, og som slitsomt, men kvinnene ser dette som en naturlig del av samhandlingen med *vazaha*-menn. Om en kvinne har etablert relasjon med en *vazaha* vil hun i mange tilfeller manifestere eksklusiviteten i denne relasjonen i samhandling med mannen offentlig ovenfor andre, og ovenfor han hvor han ikke gis handlingsrom til å etablere relasjoner med andre. Dette kan synes som en strategi for kvinnene i et ”konkurranspreget” miljø, men på et sted som Diego, hvor *vazahaer* har vært tilstedeværende i generasjoner er det nærliggende, også med bakgrunnen i barnas forhold til *vazahaen*, at dette er bakt inn i en kulturelt delt forestilling om hva en *vazaha* er, og hvordan du som gasser forholder deg til ham eller henne. En *vazaha* er ofte og for mange synonymt med ”sponsor”, og Western Union. Utallige ganger ble jeg oppsøkt forsiktig og håpende av unge menn (som generelt sett foreløpig ikke har muligheten til å møte utenlandske kvinner for å etablere relasjoner grunnet liten kvinnelig turisme) som lurte på om jeg kunne tenke meg å være sponsor for ham når jeg dro, altså sende et lite beløp gjennom Western Union. Det er med andre ord ikke kun kvinner som ser fremtidshåpet sitt i form av en *vazaha*. Derimot kan det ses som en gunstig strategi for kvinner å bruke sin seksualitet for å nå målet.

Les filles qui sortent¹⁷

Jeg møter Yolene på Vahinee. Hun har på seg joggejakke og shorts. Jeg gikk med dette ut i fra at hun ikke skulle på Nouvel Hôtel, men hun sa ”Je vais sortir” (Jeg skal gå ut). *Sortir* (å gå ut) betyr for disse kvinnene å gå på disko og å lete etter en *vazaha*. Formålet med dette

¹⁷ ”Jentene som går ut”

avsnittet er først å gi leseren en forståelse av rollen til ”en jente (kvinne) som går ut”, og deretter beskrive hvordan kvinnene manøvrerer i sin samhandling med *vazahaer*. Dette vil igjen skape et bilde av kvinnenens perspektiver, og vise på hvilken måte de manifesterer sin rolle som handlende agenter, og til sist vil jeg diskutere hvordan kvinnenens rolle kan settes i sammenheng med verdisystemet de handler innenfor. Når jeg benytter meg av begrepet verdisystem så refererer dette til det settet forestillinger som er delt lokalt og som aktørens vurderinger og valg preges av.

Sista og jeg var innom Sistas storesøster for å hilse på hennes nyfødte datter. Søsteren, Lucia, bor med sin gassiske mann som har jobb som lastebilsjåfør. Deres hus ligger i Ambalavola. Jeg ligger på sengen med en meget sterk gassisk snus under leppa, som Lucias mann hadde kjøpt til meg da han hadde observert at jeg snuste. Det var da Sista uttalte ”Avant Lucia as sortir aussi”. Sista og Lucia (som sa at hun ikke kunne fransk) lo lett og ville overbevise meg om at det var sant når jeg sa: –*Ååå virkelig? –Oui, oui! Når hun var yngre pleide Lucia også å gå på Nouvel Hôtel for å finne vazahaer som meg (chercher les vazaha comme moi)*, sa Sista. Begge kvinnene nikket og lo.

Utsagnene indikerer noe om hvordan disse kvinnene forholder seg til praksisen å ”gå ut”. Sista viste meg med dette hvordan hun har en idé om hva jeg, som utenforstående, legger i praksisen til min kjerneinformantgruppe, og hvordan hun mener jeg burde forstå det. Episoden illustrerer også hvordan det er vanlig for kvinner å søke *vazahaer* når de er unge, som Lucia hadde gjort.

Benja, hans kamerat, Sista, Rina, og jeg sitter en søndag hjemme hos Sista og meg. Der spiser vi *khat*¹⁸, noe som for denne gjengen er vanlig på søndager. Rina spør meg plutselig om studiene mine og hva det er jeg studerer. Jeg svarte vagt at jeg så på kulturen i Diego, og livet til jentene i byen. Hun svarer med å begynne å snakke om livet i Diego etter den politiske og økonomiske krisen, og hun sier at jentene som går ut (*les filles qui sortent*) er horer (*putes*), men at de som jobber er sjalue fordi de tjener det samme på en måned som

¹⁸ Khat som rusmiddel er grener og blader som tygges og holdes i munnhulen i timer. Rusen kan minne om kaffe eller amfetamin og varierer mellom ulike typer khat.

jentene som går ut gjør på en kveld. Hun forklarte at det ikke er lett å jobbe, og at det er et åpenbart valg å ”gå ut” når du er ung, men at du blir sliten når du blir eldre, og at det er viktig å ”økonomisere” for fremtiden, med pengene du tjener på å gå ut. Hun sier så at *hun* også noen ganger er nødt til å *faire (de) la pute* (et uttrykk som ”handlegjør” et substantiv). Hun sier med andre ord ”gjøre hore”, heller enn å *være* det når hun snakker om egen praksis. Dette er for kvinnene jeg kjenner *noe du gjør*, ikke noe du *er*. Det er heller ikke slik at alle seksuelle relasjoner med *vazahaer* blir forstått som ”å gjøre hore”. Det er forstått kontekstuellt

Kvinnenes praksiser kan på mange måter ses som preget av valgfrihet, og fraværet av direkte tvang er sentralt. Halliker og organisert prostitusjon, slik vi kjenner det fra for eksempel Thailand, må sjelden forekomme. Jeg har selv aldri hørt om eksistensen av slikt, på tross av at jeg har hatt mange samtaler med mange mennesker som er ”kjennere” av sexindustrien på Madagaskar. Derimot er det klart at kvinnene mange ganger må ta valg de ikke selv foretrekker, av økonomiske grunner. En kveld ringte Yolene meg fra Vahinee for at jeg skulle levere en genser jeg skulle gi til hennes gassiske kjæreste, Stephan. Jeg bodde på dette tidspunkt i huset ved siden av baren og fem minutter etter samtalen var jeg der. Jeg så ikke Yolene, men Rina satt på et bord for seg selv. Jeg spurte henne hvor Yolene var og jeg fikk som svar at hun bare var ute en tur. Det tok tid og jeg ville ringe henne, men Rina stoppet meg og fortalte at hun gjemte seg på do. Jeg gikk til toalettet og fant Yolene tittende ut mot baren mens hun dekket seg med en gardin. ”Raphaël, mon copain, il est là” hun pekte med ett øye tittende ut bak gardinen. ”Pourquoi tu veux pas parler avec lui?” hvisket jeg. ”Je veux pas!” Sa hun med et overbevisende og selvfølgelig uttrykk i fjeset. ”Il est pas gentil?” spurte jeg. ”Tu sais Betina, si je demande de l’argent pour Rashmina parce qu’elle a été malade par exemple, il donne pas! Il veut rien donner (!) Betina” sa hun som bare Yolene kan forklare ting. ”Il va partir toute de suite.” (-*Raphaël, min kjæreste, han er der*. Hun pekte med et øye tittende ut bak gardinen. -*Hvorfor vil du ikke snakke med ham?* hvisket jeg. -*Jeg vil ikke!* Sa hun med et overbevisende og selvfølgelig uttrykk i fjeset. -*Er han ikke snill?* spurte jeg. -*Du skjønner Betina, hvis jeg spurte han om penger til Rashmina fordi hun var syk for eksempel, så gir han ikke! Han vil ingenting gi, Betina*, sa hun, som bare Yolene kan forklare ting. -*Han*

drar snart.) Jeg tittet ut og så han dra. Yolene og jeg gikk ut til Rina. Etter ti minutter sa Yolene at hun måtte gå. ”*Où?*” (hvor) spurte jeg. ”*Raphaël m’appelle. Je vais aller à son hôtel*” (Raphaël ringer meg. Jeg skal til hans hotell.). Jeg hevet øyenbrynene ertende. Hun fnøs, hevet haka som for å ”spille” arrogant og tok veska si og gikk.

Raphaël er en mann på 50-60 år. Han har kritthvitt hår, briller, nesten alltid hvit skjorte og er halvtårsresident. Han var ofte å se på Vahinee, men jeg hadde hverken sett han i kontakt med Yolene tidligere, eller hørt han omtales av henne, på tross av at vi hadde vært på samme sted til samme tid flere ganger før. Etter denne episoden hørte jeg derimot mer snakk om han. Og det viste seg at han var en mann med rykte på seg for å ikke være noen ”snill mann”. Det viste seg at mange av kvinnene jeg kjente også kjente han, men at han ikke var noen gunstig mann å investere tid i. Derimot var han, som beskrevet i denne episoden med Yolene, en type mann en kvinne tydde til om det ikke fantes noen alternativer på det gitte tidspunkt. En slags siste utvei. Jeg hadde en lengre samtale med Raphaël og hans kamerat en av mine siste dager i Diego og de ga meg begge inntrykk av å være menn som ikke hadde problemer med sin selvuttalte rolle som menn som nærmest utnyttet seg av det mangfold av kvinner som var ”villige” til å ha sex med dem for en veldig lav sum penger. De presenterte denne praksisen som noe de ”mestret” godt, det å betale mindre enn kvinnene selv ønsket. De så på prostitusjonsrelasjoner som et spill som de hadde god ekspertise i fordi de visste hvordan å manøvrere situasjoner slik at de betalte en pris som lå under normalminimumet på 20 000 ar (70 kr) for samleie.

Lalanana mnapaka - snarveien

”*Elle est une fille qui sort*” er en betegnelse som brukes om kvinner som leter etter menn for penger. Dette uttrykket kan, av andre, bli brukt med en negativ undertone. Hvor de negative konnotasjonene kommer fra, og hva de består av er verdt en nærmere diskusjon. I første del pekte jeg på at det er få negative stigmer, om noen i det hele tatt, knyttet til det å motta penger for sex. Tvert i mot er det forventet å motta en gave fra en mann du ligger med. Dette utelukker ikke at det eksisterer andre negative assosiasjoner forbundet med visse deler av

praksisene til kvinner som går ut for å søke en *vazaha*. Disse negative assosiasjonene mener jeg å ha lokalisert i språklige oppdelinger av kategorier som ikke nødvendigvis er forbundet med ”umoralske” praksiser, men oftere heller eksisterer som abstrakte kategorier basert på forestillinger folk har om ”de andre”. Kvinner som selv forteller at hun ”går ut”, kvinner som ikke kategoriserer seg selv som en kvinne som går ut, og menn jeg har møtt under mitt feltarbeid har kunnet kommentere negativt om atferd i segmenter av kategorien ”kvinner som går ut”, og som tydelig spiller på stereotypiske forestillinger om disse kvinnenes handlinger, som er devaluert i ulike kretser. Lik atferd tolkes ulikt ut i fra de forestillinger tolkeren har om kvinnen som blir tolket. Dette vil si at negative stigmer er kontekstuelt, situasjonelt og avhenger av hvor godt kvinnen klarer å *fremstille* seg som annerledes enn kvinner som lett klassifiseres i negativt ansette kategorier.

Nicole, som er født og oppvokst i Antananarivo, fortalte meg om forskjellen mellom kvinnene i Antananarivo og Diego. “ÁTana¹⁹ tu peux voir des filles sortir juste quelques mois.” (I Tana kan du se jentene gå ut i bare noen måneder.). Deretter byttes de ut med en annen generasjon ”nye” jenter. I Diego derimot ser du de samme jentene gå ut år etter år. Hun ramset opp eksempler; Vero hadde hun sett ute i åtte år; Sofia i fem år; og Sista i fem år. Hun fortsatte med å si at jentene her ikke klarer å utnytte de mulighetene de får slik som når de mottar et større pengebeløp, eller muligheten til å gifte seg. Dette *er* Diego mente hun. Andre kvinner jeg har pratet med om dette har også fortalt meg at det er uproblematisk, og normalt, for en ung kvinne å ”gå ut”, men at det er viktig å slutte når tiden er inne for det, hvis ikke vil det bli noe veldig negativt knyttet til deg og det du driver med. Som beskrevet over fortalte Sista meg at hennes søster pleide å gå ut, og dette ble sagt i en uproblematisk, men opplysende tone. Nicole har i mange sammenhenger kritisert kvinnene som går ut med at de velger *lalanana mnapaka* (snarvei). Hun forklarer at latskap og mangel på arbeidsvilje er grunnen til at så mange kvinner velger ”snarveien” og hun, som flere utlendinger, har ovenfor meg, kritisert kystgassere for ønsket om å jobbe minst mulig, og at gassere velger å leve i det ”gode nuet” heller enn å tenke lengre frem og sikre sin fremtid. Det er en generell oppfattelse

¹⁹ Kort for Antananarivo

blant mange av de utenlandske mennene at gassere ikke evner å spare, men heller bruker penger de får i hånden umiddelbart. Dette ser de som et svakhetstegn og dårlig karaktertrekk.

Det å ”gå ut” er, spesielt blant gassere som anser sin status som høyere, i visse sammenhenger noe negativt. På den andre siden er det for kvinnene som går ut en mulighet for å høyne sosial status, da fattigdomsstigmaet er svært negativt. I tillegg er det å ha tilgang på pengene til en *vazaha* en mulighet til å være den største økonomiske bidragsyteren i sin utvidede familie og for sin gassiske kjæreste. Som konsekvens av dette kan en få respekt som resultat av avhengigheten familien og kjæresten har av tilgangen på pengene. De gassiske kjærestene til kvinnene som ”går ut” spiller en stor rolle i kvinnenens liv og vil bli behandlet i det følgende.

Jaombilos

Å finne seg en mann fra utlandet er et utbredt ønske blant jenter og kvinner i Diego, i alle aldre uavhengig av om de er gift med en gassisk mann eller ikke. Gassiske og *vazaha*-menn representerer to ulike sfærer i samlivstenkning for kvinnene, og disse kan ofte eksistere parallelt. Det ene utelukker ikke det andre. For eksempel har mange gassiskgiftede kvinner jeg har pratet med presentert sitt ønske om en *vazaha*. Jeg har også funnet at mange av kvinnene jeg ble kjent med som hadde kortere eller mer langvarige relasjoner med *vazahaer*, samtidig hadde gassiske kjæresten.

Jaombilos er en kategori menn som er tilknyttet, og på mange måter eksisterer som konsekvens av, *les filles qui sortent*. Dette er menn som er i forhold med kvinner som har relasjoner med *vazahaer*. Jennifer Cole er en av få antropologer som har behandlet de unges situasjon og forhold til seksuelle-/kjærlighetsrelasjoner på Madagaskar. Spesielt interessante har jeg funnet hennes tekster om *jaombilofenomenet* (Ibid, 2004, 2005). Dette uttrykket brukes blant gassere for å indikere at en gassisk gutt/mann har en relasjon til en gassisk kvinne som er sammen med en, eller flere *vazahaer*.

Jeg var med Nicole i Valley de Perroquet. Vi satt rundt et bord under de tente lanternene som hang i trærne. Dette var i begynnelsen av mitt feltopphold og min fransk var

svært begrenset. Jeg hadde på forhånd lest Coles tekster om *jaombilofenomenet* (Ibid, 2005) og ønsket å snakke litt om dette. Nicole hadde drukket en god del rom og det ble en, fra hennes side, ganske opphetet diskusjon. Jeg var nysgjerrig på hva hun mente *jaombilos* var, og hvordan hun forstod det. Hun forklarte at for eksempel kjæresten til Sofia, Julian, var hennes *jaombilo*. Kvinnene selv ga ikke noe uttrykk for dette og jeg spurte om det kanskje var sånn at ikke *alle* gassiske menn som var sammen med en *fille qui sortent* var en *jaombilo*. Nicole sa høyt at jeg var naiv, ikke skjønnte noen ting enda og at jeg kom til å “få se”. Hun følte seg krenket av *vazahaer* som kommer og tror de er eksperter og bedrevitere. Nicole er en kvinne som nekter å finne seg i noe fra *vazahaer*. Dette er en typisk demonstrasjon og selvrepresentasjon fra Nicole når det var andre ukjente *vazahaer* enn meg til stedet, som jeg tidligere har pekt på i avsnittet ”Ca c’est malagasy”.

Jeg vil, på tross av Coles og Nicoles forståelser av fenomenet *jaombilos*, være varsom med å bruke denne betegnelsen på den gassiske partneren til en *vazaha*-sexarbeider, fordi kvinnene i disse relasjonene ofte ikke selv anser forholdet for å være et *vazaha*-hun selv-*jaombilo*-forhold. Det varierer kontekstuelst hvordan kvinnene forstår sine relasjoner med gassiske menn. En *jaombilo* er på ingen måte en hallik for kvinnen. Snarere tvert i mot har kvinnen en form for makt over denne gassiske mannen på grunn av sin økonomi, og hans avhengighet av henne økonomisk er en relevant faktor i disse relasjonene.

Sista som var kjæreste med Benja og hadde et barn med ham snakket til meg om han som ”sin kjærlighet”, inntil det kom Sista for øret at han hadde gjort en annen kvinne, som jobbet på en turistrestaurant, gravid. Deretter begynte hun å snakke om at hun tenkte at han kanskje bare hadde vært hennes *jaombilo* og at han nå var den andre kvinnens *jaombilo*.

Andre kvinner og jenter som observerer forholdet vil lettere si at den gassiske mannen er en *jaombilo*. Dette har i Diego negative konnotasjoner. Sikka, Nicole og Stephanie har demonstrert dette med ulike usagn; Sikka forklarte at hun aldri ville hatt en *jaombilo* på siden av sitt ekteskap med sin mann. (Hun er gift med en franskmann. De har ett barn sammen). Nicole har uttalt at det er *jaombiloene* som spolerer jentenes muligheter til å spare opp penger og skaffe seg en bedre fremtid. Stephanie mener at *jaombilos* er dårlige menn (se Cole, 2005

for en spennende analyse av *jaombilo*-fenomenet). Dette står i motsetning til det jeg har hørt om steder som Nosy Be, hvor det er et statussymbol for en jente/kvinne å ha en *jaombilo*. Det kan være nærliggende å knytte til at en kvinne kan se seg selv som vellykket om hun har råd til å forsørge en annen mann som konsekvens av *vazahaen* hun har ”kapret”, og at hun også kan føle en form for makt over sin utenlandske ektemann ved å ha en, for ham hemmelig, *jaombilo* når den utenlandske mannen har en makt over henne som konsekvens av økonomi.

Det er også knyttet en del forestillinger om faren med *jaombilos* som fører til noen spesifikke atmosfæriske tendenser i Diego. Gassiske kvinner som er i relasjoner med *vazahaer* får innblikk i ”hemmeligheter”, og verdier som *vazahaen* har. Blir *vazahaen* i et gasser-*vazaha* forhold ranet eller gjort innbrudd hos er det i mange tilfeller vanlig at folk som får høre om dette hvisker om at det er hennes *jaombilo* som har gjort det, i samarbeid med kvinnen. Atmosfæriske tendenser er i sammenheng med det ovenfor nevnte også en faktor som har en innvirkning på samhandlingen mellom *vazahaer* og gassere. Rykter og sladder, og håndteringen av slikt er en del av hverdagen til alle jeg har møtt i løpet av mitt opphold i Diego. Sladder forekommer i stor grad både blant utlendinger og blant gassere. Det er ikke bare de gassiske kjærestene som beskyldes for å være involvert i de mange tyveriene som rammer utlendingene. Det gjelder også de mange andre gassere som utlendingene har i sin krets, som gassiske venner, hushjelper, husvakter, gartnere, servitører, og andre som arbeider for dem. Jeg vil si at det kan sanses visse ”paranoide tendenser” blant *vazahaer* i miljøer hvor gassere og utlendinger omgås, og advarsler om at en *vazaha* må være forsiktig i forhold til gassere ble daglig å høre om. Diskursen om temaer som dette gikk ofte, som jeg tidligere har vært inne på, ut på at gassere ikke var til å stole på, og gassere kom også med slike advarsler. Da det ble gjort innbrudd i huset jeg leide ble det med en gang satt i gang utallige rykter om hvem som hadde gjort det og mange, inkludert mine gassiske kvinnelige bekjentskaper, hevdet at det var noen av de andre gassiske kvinnene jeg kjente som hadde organisert innbruddet. Venninner pekte i hverandres retning, og flere sa at det var helt sikkert noen av de andre kvinnenenes *jaombiloer* som hadde utført innbruddet. Innbruddet skjedde på en tid i

Ambalavola hvor det daglig ble utført større innbrudd i flere gassiske hjem, og ofte var det da *foroshen*²⁰ som fikk skylden.

Ambivalens, variasjon og kvinnenes praksis

Kvinnenes egne erfaringer av det de gjør varierer kontekstuel, og sett utenifra kan praksiser se like ut. Jeg har gjennom oppholdet i Diego vært oppmerksom på hvordan kvinnene selv forstår sine samhandlinger med *vazahaer* og sett dette i sammenheng med hvordan de forstår, og praktiserer relasjoner med gassiske menn. Jeg har funnet, og dette er kanskje for mange forventet, at de tilsynelatende liknende praksisene som bedrives i samhandling med *vazahaer*, ved nærmere ettersyn og sett i lys av ulike faktorer, erfares og forstås som ulik type handling. Det som nå følger er en skildring av en kveld på Vahinee. Episoden beskriver det som for kvinnene kan fungere som initierende samhandling. Samtidig illustrerer den hvordan kvinnene bruker et sted som rekreasjon. Gjennom å se nærmere på følgende eksempel kan det belyses hvordan kvinnene selv forstår sine praksiser, både som teknikk for å knytte kontakt med *vazahaer* som del av langtidsprosjekter, og som dag-til-dag prosjekter.

Vi er på Vahinee. Sista, Benja, vår venninne Charlenea (eieren av franskordboken), og Sofia sitter ved samme bord som meg. Det er en folksom fredag og det er som vanlig *cabaret*. Bandet spiller en blanding mellom franske og engelske poplåter og reagge. Vokalisten er mannen som sies å være byens beste tannlege. Sista ser en gruppe på fire menn sittende ved et bord på terrassen. De har alle hvitt hår og jeg gjetter at de er i sekstiårene. Sista går over til dem. Jeg vet ikke hva de sier til hverandre eller om hun kjenner dem fra før av. Jeg har ikke sett dem tidligere. Deretter snur hun seg og går for å hente en stor THB (Three Horse Beer, en gassisk stolthet) i baren. Hun smiler lurt til meg og blunker når hun setter ølen på bordet. ”Bon travail, eh?” (Bra arbeid, he?) sier hun. Så går hun til mennene og henter penger til ølen. Hun får pengene og går for å betale. Jeg legger merke til måten hun går på når hun beveger

²⁰ *Foroshen* er grupper med unge gutter som menes å begå mye av kriminaliteten i de fattige bydelene. Det er forøvrig interessant å se hvordan *foroshen* blir brukt i ulike sammenhenger for å kanalisere frykt for ulike farer.

seg gjennom lokalet. Hun er ekstra svai i ryggen, brystkassa frem og sving på hoftene. Måten hun beveger seg på Vahinee, dette lyse og oversiktlige stedet, likner andre kvinners kroppsbruk her; lange, rolige skritt og haka høyt hevet.

Denne kvelden har Sista på seg sin grønne hotpant og en hvit heklet topp. Håret er slått ut i store krøller. Ingen parykk og ingen hairextentions. Hun har slippers på føttene. Hun smiler og ler, er full av energi og flytter seg rundt i lokalet. Hun slår meg som veldig sjarmerende. Hun gjentar flere ganger når hun passerer meg, og fyller ølglasset mitt, frasen fra tidligere; ”Bon travail?” akkompagnert av det samme lure smilet. Sista organiserer det slik at Charlenea og Sofia setter seg ved bordet til de fire mennene som sponser oss med øl. Benja sitter rolig, stille og tilbakelent i den hvite plaststolen og drikker sin øl. Når klokken blir elleve gjør vi oss, som de fleste andre, klare til å fortsette på den vanlige rutinen ved å gå videre for å drikke mer øl. Siden vi er med Benja går vi ikke som normalt til Nouvel Hôtel da det koster 10000 ar for gassiske menn i helgene, men heller til karaokebaren, La Boss, litt lenger ned i veien. La Boss er et sted hvor det hovedsaklig er gassere. Ølen er billig og stemningen likner mer på den i bakgaten beskrevet i første del, enn Nouvel Hôtel. Sofia sier at hun ikke blir med oss på La Boss, men heller går til Nouvel Hôtel for å ”Trouver quelque chose” (finne noe). Jeg spør med en ertende tone hva hun skal finne. ”Juste quelque chose” (bare noe) sier hun litt hemmelighetsfullt som vanlig.

Episoden indikerer at kvinnene har parallelle prosjekter gående, og med sikte på flere mål enn bare å tjene store penger, eller etablere stabile relasjoner. Det å ha det moro, bli fulle og sosialisere på andre arenaer enn i de fattige bydelene har en verdi for disse kvinnene. Dette momentet vil bli behandlet ytterligere i oppgavens avslutning.

Å tenke kortsiktig er noe av det kvinnene kan kritisere hverandre for. Spesielt Sista ble kritisert for å spolere sine sjanser ved å bli for full, ”vill”, og påfølgende aggressiv. Sofia sa til meg at Sista aldri ville finne en mann om hun fortsatte slik. Jeg kjenner kvinner som har større fokus på ”langsiktige prosjekter” enn andre. Det vil si at de jobber mer systematisk og strategisk for å knytte sterkere relasjoner med menn ved å vise mennene at de ikke er en kvinne som søker mange menn. Dette kan for eksempel gjøres ved å oppføre seg høfligere

mot ham, og holde e-mailkontakt. Disse kvinnene har ofte tre, fire menn som sender penger og ansees som kjæreste eller forlovede når de kommer på ferie, og de velger bort omgang med menn for kortsiktig økonomisk vinning. Dette er selvsagt en lettere strategi for kvinner som har bedre økonomisk grunnlag til å begynne med, og som velger å spare penger til tider da det er mindre tilgang fra andre kilder.

Proessen: Tid og erfaring

Yolene har ikke gått ut i mer enn et halvt år i Diego da jeg møtte henne. Jeg fikk sjansen til å ta del i hennes refleksjoner rundt sine erfaringer med *vazaha*-menn og hvordan hun erfarte skuffelser i samspeilet med disse mennene.

Jeg hadde et ubesvart anrop fra Yolene. Da jeg møtte henne noen dager etter fortalte hun at hun hadde prøvd å ringe meg fordi hun var fortvilet. Hun hadde hatt en avtale om å møte den gamle mannen, som hun hadde tilbrakt de siste fire dagene med, på Hôtel Concord. Hun hadde møtt opp fredag kveld klokken ni, som de hadde avtalt da de våknet opp samme morgen. Hun spurte etter ham i resepsjonen. ”Il est déjà parti au Nosy Be” (Han har allerede dratt til Nosy Be) hadde resepsjonisten sagt. Hun fortalte meg dette mens vi gikk nedover en stille Rue Colbert. Stående i resepsjonen, forklarte hun, hadde hun blitt sjokket. Hun hadde ikke klart å si et ord på flere minutter og når hun gikk ut av hotellet hadde hun begynt å gråte. ”Jeg satt utenfor Grand Hôtel og gråt når jeg ringte deg. Jeg visste ikke hva jeg skulle gjøre.” ”Je déteste vraiment les hommes! Pourquoi il fait comme ça?? Quatre jour Betina! Même pas 500²¹!” (Jeg hater virkelig menn! Hvorfor gjør han sånn? 4 dager Betina! Ikke 500!) Den gamle mannen hadde forduftet fra Diego. Hun var sliten av det hele, og sinna på mannen. Hun hadde ikke krevd eller spurt om noe penger, hun hadde vært snill mot han og forventet med dette å få en større sum når han dro. Nå var han dratt og hun satt igjen uten noen ting. Hun hadde en følelse av å ha blitt brukt, utnyttet, og lurt. Nå var det slutt på dette sa hun. Nå skulle

²¹ Når Yolene sier 500 menes 500 malagasy franc tilsvarer 100 ari ari (minste seddelen tilgjengelig). Når Gassere i Diego snakker penger bruker de den gamle valutaen malagasy franc (fmg).

hun ikke lenger være snill. Hun skulle bli slik som de andre jentene.

Det var noen uker etter dette at Sofia og Yolene en formiddag hadde sett denne mannen på Vahinee. Diego er knutepunkt for de som er på reise i nord, som kan forklare hvorfor han var tilbake. Sofia hadde begynt å skjelle han ut. Dette skulle få ham til å skamme seg. Hun hadde skreket høyt til ham og Yolene hadde fulgt opp. Hun krevde penger av han og han hadde pent måtte frem med lommeboka. Yolene hadde fått 40 000 ar, og Sofia hadde utnyttet denne sjansen å sagt at hun også skulle ha penger av han. Hun hadde fått truet til seg 10 000 ar.

Det er ikke kun kvinnene på denne felles arenaen for *vazahaer* og gassiske kvinner som går igjennom en prosessuell utvikling som konsekvens av erfaring. Utenlandske menn gjør det samme. Det er ofte stor forskjell i tenkemåte og tolkningsrammer på de førstegangsbesøkende utenlandske mennene, og de med lengre fartstid på Madagaskar. Dette kommer tydelig til syne i menns narrativer når det gjelder deres opplevelse på Madagaskar. Mannlige utlendinger som kommer til Madagaskar og Diego for første gang beskriver i mange tilfeller en situasjon for dem som er fremmed, uvant eller overraskende. Dette gjelder spesielt i forhold til samhandling med kvinner på øya. Disse mennene, som jeg i det følgende vil argumentere for, vil deretter ofte gå igjennom en prosess hvor deres syn på, og håndtering av, situasjoner forandre seg som konsekvens av økt erfaring. Jeg skal i det følgende presentere en førstereisemenns beskrivelser av sine inntykk og erfaringer, og sette dette i sammenheng med beretninger og forklaringer fra menn som i ulik grad har tilbrakt flere perioder og mer tid i Diego. Jeg finner hans historier typiske for førstereismenn. Gjennom den følgende diskusjonen håper jeg å bidra til en grundigere skildring av ”mannen” og ”sexturisten”. Jeg søker også å plukke fra hverandre konteksten for fenomenet sex-for-penger, og vil med dette bidra til å forstå de ulike partenes (gassiske kvinner og *vazaha*-menn) premisser for samhandlingen, og hvilke utgangspunkt eller premisser som ligger til grunn for aktørenes praksiser. Erfaringsgrunnlaget hos utlendinger ser jeg som en meget relevant faktor i analysen av samhandlingstendensene jeg gjennomgående diskuterer i denne andre delen.

Jeg møtte Christian for første gang på en strandtur som Sista inviterte meg med på.

Hun ringte meg og fortalte at hun skulle på stranden med en ny venn og at de skulle plukke meg opp på veien til stranden i *taxi moto*, en motorsykkel med plass til tre passasjerer i vogn bak. Jeg møtte dem som avtalt langs veien og vi skravlet og ble kjent den timen det tok å kjøre til stranden Ramena. Vi badet og spiste hele dagen. Sista og Christian holdt rundt hverandre og lekte i vannet. Jeg fikk tanker om nyforelskelse.

De hadde møttes kvelden før på Nouvel Hôtel, og vi tilbrakte en del tid sammen etter denne dagen. Han takket ja til å spise ris og drikke øl hos Sistas søster i Ambalavola og han var med på diskotek. Han og jeg hadde mye å snakke om og jeg fikk også muligheten til å bli kjent med han på tomannshånd. Han var en åpen sydfransk mann på 59 år. Han jobbet som brukthandler og hadde bestemt seg for å dra på en måneds ”eventyr” til et land han ikke visste noen ting om. Det ble Madagaskar. En kveld var han og jeg ute for å ta en øl på bar og han fortalte meg om sin opplevelse av Madagaskar. Han hadde ankommet med direktefly fra Frankrike til øya Nosy Be (”den store øya”). En av sine første kvelder der hadde han hatt, det han kalte, en spesiell opplevelse. Han hadde møtt en ung kvinne på strandbaren. De hadde drukket sammen og når han var sliten og ville gå å legge seg i sin bungalow hadde hun sagt at hun var altfor full til å kjøre sin moped hjem. Hun spurte om hun kunne sove hos ham og han hadde sagt at det var i orden. Hun hadde sagt at hun hadde sin venninne i nærheten og at hun også trengte husly. Hun hadde sent SMS til venninnen, og de hadde sammen gått til hans strandhytte. Med en gang døren var åpnet hadde venninnen lagt seg på sengen og sovnet. Han hadde tenkt at de to unge kvinnene skulle få sengen og at han skulle sove på gulvet. Som han sa anså han seg selv som en gammel mann og disse jentene var på alder med datteren hans. Plutselig begynte den andre unge kvinnen å kle av seg og danse for ham. Hun ba han legge seg på sengen. Han hadde opplevd dette som rart og ubehagelig situasjon, men, som han sa rett ut til meg, var det over halvannet år siden han hadde hatt sex, og det kom ikke ”servert” slik som i denne situasjonen hjemme i Frankrike. Tvert i mot sa han at det å få ligget med noen hjemme var en krevende affære. Derfor hadde han vanskelig klart å si nei til denne muligheten, og han hadde hatt sex med kvinnen ved siden av den sovende venninnen. I mens han forklarte meg dette uttrykket han at dette var et særdeles underlig og nesten surrealistisk

førstemøte med Madagaskar og kvinnene her. Han hadde ikke gitt henne noen penger når de to kvinnene dro på formiddagen. Hun oppsøkte han ved strandhytta på ettermiddagen og de hadde spist og sovet sammen de neste dagene. Han sa han syntes det var koselig med selskapet i et fremmed land. Han hadde selvsagt betalt mat og liknende, og gitt henne 10 000-20 000 ar (40-80 kr) til taxi de gangene per dag hun hadde dratt hjem til seg selv for å skifte eller gjøre andre errender. Dette er sammenlagt en akseptabel gave til en ung kvinne på Madagaskar.

Etter noen dager hadde han bestemt seg for å dra med båten til fastlandet; Mahajanga. Der hadde han fått ytterligere erfaring med kvinner. Han forteller at han hadde blitt plukket opp på bar av en ung kvinne som hadde tilbrakt mye tid med ham. Hun hadde vært krevende og krevd penger av ham hele tiden. Han syntes det var interessant og lot det gå. Han hadde kjøpt flybilletter og tatt henne med til Diego. Christian var en mann som, når han drakk, ofte ble veldig full - så full at han havnet i konflikter og ramlet rundt på gulvet og bakken. Dette observerte jeg selv ved flere anledninger. Dette kan lett føre til at du havner i uheldige situasjoner med kvinner du har relasjoner med, og det var akkurat dette som hadde hendt med kvinnen han hadde møtt i Mahajanga. De hadde i Diego vært ute på diskotek og de hadde begynt å krangle. Neste morgen hadde kvinnen bestemt seg for å dra tilbake til Mahajanga og hadde krevd å få en stor sum penger (200 000 ar) til flybillett og betalig for tiden de hadde tilbrakt sammen. Dette hadde Christian motsatt seg, og hun hadde slått ham og truet med å ringe politiet. Han hadde gått til hotellresepsjonen for hjelp og bedt dem ringe politiet for ham. Dette trekket hadde den mannlige resepsjonisten frarådet ham, og sagt at det kom til å bli dyrere for ham, som *vazaha*, å betale politiet for deres hjelp i denne situasjonen enn å gi kvinnen pengene hun krevde. Han betalte henne halvparten av det hun hadde krevd og hadde sint bedt henne om å komme seg ut av rommet. Etter dette hadde han ikke sett henne igjen.

Han oppsummerte med at dette så langt hadde vært en slitsom og vanskelig tur, og at kvinnenes oppførsel mot ham var ubehagelig og frustrerende når han selv var sjenerøs og betalte alt for dem.

Noen dager etter denne samtalen møtte jeg han tilfeldigvis på Ramena. Vi var begge

alene og han sa at han måtte advare meg for noe. Vi satte oss på en benk ved vannet. Han fortalte at Sista hadde forsøkt å stjele pengene han hadde i lommeboka hans en morgen mens han sov. Han hadde kvelden før gjort ”nybegynnerfeilen” med å fortelle at han planla å dra videre dagen etter. Han hadde våknet og vært mistenksom. Sista var på badet og lommeboka var tom når han åpnet den. Han hadde ropt til Sista at hun hadde stjålet penger av han. Hun kom ut fra badet og sa at han var gal, og at han hadde brukt opp alle pengene sine da han var full kvelden før. Det tvilte han på og han kastet henne ut. Hun skrek, fra utsiden av døra, at hun ville ha penger. Han hadde opphisset lett etter pengene og funnet dem i søppelbøtta på badet. Han tok 20 000 ar og kastet de ut i gangen, hvorpå hun hadde ropt at det ikke var nok. Han hadde kastet ut 20 000 ar til.

Denne dagen på Ramena sa han at han nå var deprimert. Han hadde gitt Sista alt hun ville og fortsatt hadde hun villet stjele fra han. Han sa at hun var utrolig dum som ikke heller hadde utnyttet seg av hans godhet og opprettholdt en god relasjon. Etersom han hadde likt henne godt, og følt omsorg for henne så ville han sikkert gitt henne en større sum når han dro og at det var muligheter for at han hadde villet komme tilbake å besøke henne. Han sa at han nå bare ville finne seg en øde strand langt vekk fra folk, og få de siste ukene til å gå fortest mulig. Når jeg senere nevnte for Sista at han hadde fortalt meg at de to hadde hatt en konflikt hisset hun seg opp og sa at han var en gal og gjerrig mann som drakk alt for mye. Han hadde ikke gitt henne noen penger i løpet av tiden de var sammen. Hva skulle hun med øl og restaurantmat? Det kunne hun ikke kjøpe ris for. Dette er et typisk eksempel på misforståelse av hva som er sjenerøsitet og av materiell verdi, i relasjoner mellom utlendinger og gassere. Spesielt for menn som ikke har mye erfaring fra samhandling med gassiske kvinner vil slike episoder hyppig oppstå.

En uke etter han hadde forlatt Diego traff jeg han igjen sittende på en bakgatekafé. Han sa oppgitt at det hadde blitt kjedelig på den øde stranden. Han hadde tatt fly tilbake for å tilbringe sin siste uke i denne komplett gale byen. Diego hadde sin tiltrekningskraft.

Skuffelse er en del av erfaringer for både *vazahaer* og gassere i relasjonene beskrevet, og det som ser ut som kynisme er en konsekvens for mange involvert i miljøet over tid. Det som ser

ut som kynisme er et forsvar mot skuffelser som begge parter hele tiden møter. Både gassiske kvinner og utlendinger har erfaringer hvor en følelsesmessig hardhet mot ”de andre” blir en observerbar konsekvens. Tilreisende menn ønsker mange ganger i begynnelsen å hjelpe kvinner i en vanskelig økonomisk situasjon. Dette ønsket om å hjelpe de som er økonomisk trengende er et trekk som helt klart forsvinner etter en tid tilbrakt i Diegos uteliv.

Karrieren

Nå har jeg i det foregående diskutert hvordan kulturelt pregede forestillinger og forventninger kombinert med det temporære aspektet knyttet til erfaringer er med på å prege kvinnens samhandlingspraksiser med *vazahaen*. Jeg har foreløpig ikke vært inne på hvordan kvinner *begynner* å involvere seg med utlendinger og ”relasjonsindustrien” i Diego. I det følgende vil jeg ta en nærmere titt på noen kvinners beretninger om deres første erfaringer med *vazahaer*.

Verving er en utbredt måte å komme i kontakt med utelivet. Sofia presenterte Yolene for praksisen. Hun lånte henne de nødvendige klærne og tok en sjenert Yolene med til sentrum for ”vazaha-fiske”. Yolene fortalte meg at hennes første seksuelle erfaring med en *vazaha* kun var for litt over et år siden (hun hadde altså ikke involvert seg med *vazahaer* i mer enn et år på det tidspunktet jeg ble kjent med henne). Han hadde, fra sin bil, stoppet henne på gaten i sentrum og spurt om hun ville være med til hans hotell. Hun satte seg inn i bilen og ble med han. Han hadde betalt henne etter endt samleie.

Fionas erfaring skiller seg fra Yolenes. Fiona er en kvinne med bachelorutdanning fra Université d’Antsiranana. Hun er 28 år gammel og bor i Ambalavola sammen med sin bror, som hun mener er skadet av for mye marihuanarøyking, og derfor ikke bidrar økonomisk. Hun er perifer i bekjentskapskretsen til Oliviere og Nicole, og fikk sin jobb i deres turistbyrå takket være sin søster. I denne jobben hadde hun en begynnerlønn på 100 000 ar (400kr) per måned. Her møter hun mange turister og ved flere anledninger snakket hun med både Nicole og meg om at hun kanskje ønsket å ”treffe” en *vazaha*. Nicole mente at Fiona ikke visste hvor vanskelig det er å være med en *vazaha*, siden hun ikke kjente til kulturen. Fiona fortsatte å

snakke om dette, og Nicole bestemte seg for å organisere et møte for Fiona med en av sine turistklienter for å vise henne ”hvordan det virkelig er”.

En kveld ringer Nicole meg og sier at hun og Fiona sitter på Vahinee. Hun ber meg forte meg å komme ned. Da jeg spent entrer Vahinee ser jeg Nicoles hemmelighetsfulle ansiktsuttrykk på lang avstand. Jeg går bort, setter meg ved deres bord og spør hva i all verden det er som foregår. *-Fiona har tilbrakt det siste døgnnet med sin første vazaha!* Hun ler. Jeg ser på Fiona som ikke ser like begeistret ut som Nicole. Nicole fortsetter å snakke med en tone jeg kun kan beskrive som bedrevitende og med et snev av skadefryd: *-Se, Betina... han ga henne denne fine telefonen. Og hun fikk 50 000 ar (200 kr).* Hun henvender seg til Fiona: *-Nå vet du hvordan dét er.* Jeg ser på Fiona som sitter med øynene senket mot bordplata med et beskjedent smil om munnen. Jeg var nysgjerrig på å høre hvordan dette hadde føltes for henne. *-Men du Fiona.. fortell meg, hvordan var dette da?* Jeg har et ertende smil om munnen som ofte ses på kvinner som snakker om sex i Diego. *-Åå Betina, det var så VONDT! Han ville gjøre det så mange ganger på rad. TRE ganger i går Betina! Nå gjør det vondt her nede.* Hun peker seg mot skrittet og ler lavt og oppgitt. *-Ah, jeg likte det ikke i det hele tatt. Men han var snill da. Jeg visste ikke hva jeg helt skulle gjøre med han. Jeg lå bare stille og håpet han skulle bli fort ferdig.*

Dette eksempelet på førstegangserfaring med utenlandske menn er både typisk og utypisk. Rammene er utypisk i forhold til det segmentet av kvinner jeg hovedsakelig har skildret i min studie, men typisk i så måte at eksempelvis utdannede kvinner fra mange lag av samfunnet har erfaringer fra sex-for-penger-relasjoner med *vazahaer*. Det er på ulike måter kvinnene treffer sin første *vazaha*. Noen møter, som i eksempelet over, mannen gjennom jobb, eller som Yolene; blir plukket opp på gaten. Det finnes dermed mange måter å bli presentert for seksuelle relasjoner med *vazahaer* på. Noen introduksjoner er vanligere enn andre.

Sjefen for Vahinee har fortalt meg om kvinnenes karriereløp sett fra hans perspektiv. Han fortalte at flere av kvinnene som nå sitter på bord inne på stedet, var å se rundt Vahinee med sine kremmerhus med ristede peanøtter og bare føtter når de var yngre. Han beskriver

hvordan de deretter, når de er gamle nok eller har id (For å kunne sove på hoteller er det for kvinnen nødvendig med id, som hun må legge som “sikkerhet” i hotellresepsjonen under sitt opphold) begynner med å okkupere de ytterste bordene langs gaten og ettersom de bygger nettverkene sine, kjenner kvinner og opparbeider seg mer erfaring med *vazahaer* begynner å okkupere bord lengre og lengre inn i lokalet. På det store runde bordet i midten av lokalet er det kvinnene med lengst fartstid i utelivet som sitter. Han har vært i bransjen lenge og forteller at han har et brennende engasjement for å hjelpe kvinnene i Diegos uteliv. De fleste av dem som jobber for ham var kvinner som tidligere brukte stedet for å lete etter en *vazaha*. Han gir dem jobb og dermed også en større sjanse til å finne en mann å etablere en mer langvarig relasjon med. Lolly var en av kvinnene jeg kjente som i løpet av mitt feltopphold ble ansatt som bartender på Vahinee. Både hun og eieren fortalte meg uavhengig av hverandre at det ikke er for den lille lønnen i seg selv at det er gunstig å jobbe. Det er heller en investering i form av et gunstigere førsteinntrykk hos utlendinger at det lønner seg å ha en jobb, altså en investering i fremtiden.

Flere av kvinnene jeg kjenner ga ofte inntrykk av, til sine mannlige bekjentskaper, at de jobbet. Sofias utsagn og den nødvendige løggen til sin nye italienske kjæreste, beskrevet i slutten av første del, er med andre ord en utbredt strategi. Historien sier mye om forståelse av kjærlighet, men også relevant i forhold til det jeg her diskuterer om kvinners fremstilling av egen situasjon for å utvikle en tidsmessig stabil relasjon til europeiske menn.

A, B og C jenter - Møtested og identitet

Det er ikke kun erfaring som preger den gassiske kvinnens praksiser i Diegos uteliv. Også deres ulike bakgrunner er en relevant faktor.

Oliviere og Nicole spøkte ofte med utelivskvinnens ulike status. Om en mann de kjente hadde en relasjon med en kvinne analyserte de denne kvinnens status. De brukte en oppdeling mellom A, B og C jenter som indikerte om kvinnen var en A-klassekvinne som menn kunne treffe på Grand Hôtel, en B-klassekvinne som du møtte på Vahinee og Nouvel Hôtel, eller en C-klassekvinne som en mann kunne plukke opp på Chez Denise. Denne kategoriseringen har

en relevans for mine observasjoner og erfaringer. Kvinner som i hovedsak frekventerer Vahinee kan av flere grunner vanskelig få innpass i baren på Grand Hôtel. Som Rina forklarte meg når jeg spurte hvorfor hun aldri var på Grand Hôtel hadde hun og hennes omgangskrets ikke råd til øl i baren. Prisene var for høye, og hun hadde heller ikke riktige klær. Hun la deretter til at hun ikke likte *l'ambiance* (stemningen). At hun ikke likte stemningen finner jeg å være et viktig moment. Kvinnene som kategoriseres av Nicole og Oliviere som A-klassekvinner, de som bruker Grand Hôtel som utgangspunkt for relasjonsdannelse med *vazahaer*, kommer i stor grad fra en annen bakgrunn enn kvinnene som kategoriseres som B-klassekvinner. Jeg ble i løpet av mitt feltarbeid kjent med mange av kvinnene som oppholdt seg på Grand Hôtel. Disse kvinnene jobbet i skjønnhetssalonger og butikker. De bodde sentralt, og de var å se på mange av de dyre arrangementene i byen, som både deltakere og tilskuere, på missekonkurranser og pool parties. De kom i flere tilfeller fra bakgrunner med sterkere økonomi, og har dermed vokst opp med å omgås utlendinger og *karaner*. De har dyrere (og bedre) skolegang hvor de har lært god fransk. Dette er med på å strukturere samhandlingen med utlendinger på en annen måte enn for kvinner fra fattigere samfunnslag. De er ute etter å finne en *vazaha*-mann å dele fremtiden med, og disse mennene møter de på dyrere barer. De kan supplere en lav lønn med penger fra en ”sponsor”, men de er opptatt av å differensiere seg fra de kvinnene de ofte kan kalle *makereley* (prostituerte).

De ”fattigere” kvinnene har, med andre ord, andre premisser for samhandling med *vazahaer* enn eksempelvis Grand Hôtel-kvinnene når de deltar i spillet som foregår på utelivsarenaen. Deres hjemmeliv ser annerledes ut enn de kvinnene som kommer fra familier med litt penger (penger fra andre steder enn familien kan også være med på å strukturere premissene). Kvinnene med svakere økonomi har en karriereutvikling som skiller seg fra andre segmenter da de har en annen *habitus*. Hverdagen til kvinnene med dårlig økonomisk utgangspunkt er i stor grad preget av stedet de bor. Jeg vil nå forsøke å rekonstruere et bilde av hvordan hverdagen ser ut for kvinnene i kjerneinformantgruppen jeg har fokusert mest på for å vise hvordan *stedet* Ambalavola skrives inn i kroppen gjennom praksisene som kreves som konsekvens av boskap i denne bydelen.

Diego er en vindfull by. Den røde jorden på bakken i Ambalavola er en rot til klaging for innbyggerne i denne bydelen. Pusset som legger seg på alle gjenstander, både i og utenfor huset, gjør at du er avhengig av å feie daglig, vaske tøy, tørke støv og holde rent. Sko og sandaler må hver dag grundig vaskes med hard børste. De små barna som får sin helkroppsmorgenvask i det kalde vannet fra en bønne utenfor husene skrubber også alltid sine føtter og sandaler med det som likner de voksens teknikk. Vannklosetter finnes ikke og vannpumpene er felles. Mange må gå langt for å hente vann. Mangel på kjøleskap fører til at det daglig må gjøres matinnkjøp før dagens første måltid, som regel klokken 12. Mine bekjente kjøpte ofte også inn ris per dag heller enn i store sekker. Middagsmåltidet varmes på små griller. Alle disse nødvendige daglige gjøremålene tar opp mye av formiddagen. *Salegy* fra DVDer preger stemningen på områdene utenfor husene. Mennesker ligger på matter i skyggen, under et tre og slapper av, eller sitter og skravler underveis i dagens gjøremål. De mange barna leker i område, de minste som regel bare i trusa, som lett skiftes når de tisser på seg. Familie og venner kommer for å spise for deretter å sove sin *sieste*. Disse rutinene som danner dagliglivet i denne bydelen mener jeg skaper den *habitus* som er distinkt for kvinner som har vokst opp under disse vilkårene kontra kvinner med annen bakgrunn. Dette vil også prege kvinnene i Ambalavolas preferanser for arenaer som utgangspunkt for *jakten på en vazaha*, og som kommer til uttrykk i Rinas utsagn om *l'ambiance* på Grand Hotel. Det er tydelig at kvinnene jeg kjente best ble ukomfortable og usikre på arenaer som på alle måter er helt ulike hva gjelder lyd, visuelt, lukt og praktisk fra det de kjenner fra sin hverdag. Gradvis økende erfaring fra slike arenaer vil selvsagt føre til at de blir mer komfortable, men så langt jeg har funnet er dette avhengig av at kvinnene spiller en rolle som er ulik den fra hjemmearenaen, og slik forblir det performative uttrykket de har i ”kjente” sammenhenger ofte et annet. I det følgende vil jeg se nærmere på *rollen* kvinnene i segmentet jeg har fokus på spiller på ”fremmede” arenaer.

Rollen som ikke-person

Kvinnene kan i relasjoner med *vazahaer* ofte havne i scener hvor de får/har rollen som ikke-person (Goffmann, 1992:129). Slik jeg har erfart det er dette som regel i situasjoner hvor hun skal ledsage en fransk mann på arenaer hvor det er andre *vazahaer* og spesielt franskmenn. Dette er en vanlig prosedyre og kvinnene aksepterer sin rolle som ikke-person ved å holde seg i bakgrunnen og ikke delta i samtalen. Hun sitter og spiser, bestiller øl og skjenker, fikler med mobiltelefonen og venter tålmodig. Språkusikkerhet og forventet atferd er elementer jeg mener er med på å strukturere scenen slik. Hennes atferd kan skille seg klart fra hennes atferd på andre arenaer, hvor det befinner seg andre gassiske kvinner (eller menn), ”lagspillere” og jentegrupper.

Med disse betraktningene er det relevant å belyse det faktum at, det jeg kanskje misvisende her kunne kalle kulturelt fenomen, men som kanskje heller for meg har fremstått som en norm eller en samhandlingstendens jeg har observert blant gassere, at det er på sin plass å *lytte* til en tid og *fortelle* til en annen tid. Spesielt i kommunikasjon med autoriteter og der det handler om blant annet penger er det fremtredene og det er vanlig å snakke på tur. Og lytte med øynene slått ned når en annen snakker. Dette gjelder ikke i daglig samspill med andre kvinner i samme aldersgruppe med mindre det er en alvorlig sak det dreier seg om.

Fra franskmennenes perspektiv kan det se ut som at det i sammenkomster med andre franskmenn for dem er legitimt å ”overse” en gassisk kvinne. To eksempler på slik praksis vil illustrere hvordan slike scener spilles ut. Lucas, Stephanies mann, hadde kunder på et uformelt forretningsmøte på en restaurant. De hadde sagt til Lucas, foran Stephanie, at han skulle be Stephanie la mennene være i fred etter desserten da de skulle diskutere jobbrelaterte temaer da ”en slik kvinne” ikke passet inn i slik kontekst. Lucas hadde da bemerket at hun faktisk var hans kone, en del av hans firma og at de tok feil når de gikk ut i fra at hun var en ”slik kvinne”. Mennene viste altså ingen sjenanse over å indikere kvinnens antatte rolle foran henne uten å snakke direkte til henne. Den andre illustrasjonen jeg vil bruke er fra en episode hvor Yolene, en eldre herre hun tilbrakte tid med og jeg skulle ta oss en pizza på en italiensk restaurant. Han hadde invitert meg med fordi jeg hadde sittet med Yolene på Vahinee mens

hun ventet på ham. Vi satt rundt et bord med rødretete duk, en rød rose i vase og stearinlys. Yolene ved hans side, han vendt mot meg. Han pratet om sin jobb som massør, om Diego, og om sin interesse for mitt prosjekt. Han henvendte seg til Yolene kun når vi skulle bestille mat. Han pratet også om Yolene og turen de hadde vært på dagen før helt uten behov for å integrere henne i samtalen. Da han hadde betalt regningen gikk vi utenfor, han tok Yolene rundt livet og sa at de skulle ta en tidlig kveld, men at de kanskje ringte meg om de gikk ut senere.

Mennene i en slik samling har det ganske tydelig i bevisstheten at kvinner, på et vis er betalt av han for å være i denne scenen, og det ser ikke ut som om de føler noen forpliktelse til å inkludere henne i samtalen. Etter middag og mer alkohol pleier kvinnen å få en mer sentral rolle.

Tilbake til Dansen

Jeg har tilbrakt store deler av mitt feltarbeid som deltakende observatør på diskoteker og barer. En ting jeg med en gang fattet interesse for var hvordan dansen ble brukt som et redskap i *jakten på en vazaha*. Dans er en viktig ingrediens i mange deler av kvinnenens liv, det være seg begravelser, ånderitualer, morgenstell, på stranden og synlig på alle arenaene jeg har deltatt. I dette avsnittet vil jeg fokusere på hvordan dansen blir brukt i *jakten på en vazaha*, og mer presist analysere dansen som faktor i det ”rommet” jeg her vil kalle utelivet. For å gjøre dette vil jeg først redegjøre for betydningen av dans på arenaer hvor det ikke er *vazahaer* tilstede.

Dans på barer og diskoteker tar en form som bærer i seg mange elementer som vi kan kjenne igjen fra religiøsrитуelle sammenhenger på Madagaskar. Det jeg finner interessante med dans som fenomen er at det som uttrykk ikke eksisterer uten det kroppslige. Jeg har ikke pratet med mine informanter om hva dans betyr for dem og hva de tenker om sin bruk av dans, men jeg kan belyse *effekten* av dans ved å beskrive hvordan fenomenet fremstår og hvordan det aktivt brukes av aktørene. Dansens form i utelivet har på mange måter samme form som i hverdagslige sammenhenger på andre arenaer. Dansen kan også sies å inngå i et

tradisjonelt system. Disse tradisjonelle/kulturelle handlingene får en ny effekt/funksjon i samhandlingen med ”nye grupper”/outsidere. Dans er selvsagt en opplevelse, men spørsmålet er hva den *gjør*. Det kroppslige du er oppvokst med og opplært til transformeres, for å bruke et slikt ord, til en ting. En ting i den forstand at den kan sanses både av den som danser og av de som betrakter. Dette er da en *ting* en danser kan forhandle seg frem til meningsinnhold sammen med betrakteren, og hvor dans som ting da får en agens. Det er i møte med de nye forholdene som blant annet turisme at det oppstår et brudd med gamle dansetradisjoner som inngår i ideen gassere har om hva som er gassiske kultur, og hva som ikke er det. ”*Ça c'est malagasy*” (Det der er gassisk) er et uttrykk, som tidligere diskutert, mye brukt av gassere jeg møtte på. I dette finner jeg et argument for å kunne forholde meg til et begrep som *gassisk kultur*, hvor dette refererer til *ideen* mine informanter har om hva som er gassisk og at dans er et sentralt element i det gassiske kulturelle systemet, dypt forankret i ritualer, festligheter og hverdag.

Dans er også et sentralt element i sexindustrien, og jeg vil kalle den et verktøy som kvinnene bruker for å etablere relasjoner. Dans som formuttrykk er spesielt gunstig som kommunikasjonsmiddel i multi-kulturell samhandling på grunn av dens ikke-verbale, men samtidig klart kommunikative og observerbare egenskaper. Bloch (1989) skriver om dans som et slags språk, og at symbolske signaler er kommunisert gjennom ulike bevegelser fra en person til en annen (Ibid:37).

Dansens funksjon på arenaer med *vazahaer* og gassere er verdt å se nærmere på av flere grunner. For det første tar dansen en form som europeere lett kan forbinde med erotiske arenaer som strippeklubber og liknende. Mange *vazahaer* har kommentert det seksuelle de ser i dansens uttrykk i Diego. Spesielt inntrykk gjør barns danseteknikk på utlendinger, og dette nevnes gjerne opp når kvinnenenes dyktighet og dansemåte diskuteres. For det andre har dansen, som jeg har argumentert for i del en, en sentral rolle i kvinnenenes liv og jeg vil påstå at gassere ikke deler utlendingers syn med hensyn til at *salegy* har en seksuell form slik europeere forstår *seksuell form*. Jeg vil i det videre gi tre beskrivelser av hvordan dans brukes og behandles av mine bekjentskaper, og i dette gi en beskrivelse av dansens uttrykk og dens

funksjon i et videre kulturelt system.

Sista inviterer meg på fest i sitt nye hus. Hun hadde flyttet et stykke inn i Ambalavola og hun hadde fortalt meg at det lå så i utkanten, på baksiden, at hun hadde utsikt til havet. Sofia henter meg på *route d'Ambalavola* denne søndagen og forteller at festen allerede er i gang. Klokken er to på formiddagen og jeg er minst et par timer for sent ute. Vi vandrer gjennom Ambalavolas nett av jordveier. Vi passerer skolen, der det har brutt ut en brutal slåsskamp mellom to gutter, omgitt av mange andre ungdom, hvor den ene med overtaket slår den som ligger under med knyttneven i hodet så mange ganger at jeg lurer på om han kommer til å bli permanent skadet. Jeg sakner farten. Sofia snur seg og ser spørrende på meg. Jeg kaster et blick på guttene og deretter spørrende tilbake på Sofia. Hun trekker uanfektet på skuldrene og gir signaler om at jeg skal legge fra meg nysgjerrigheten. Hun setter opp tempoet og fortsetter videre med meg på slep. Etter ytterligere ti minutter under solen kommer vi fram til et blikkhus som høres ut som om det skal renne over av lyd. Jeg hilser på de ukjente og bekjente utenfor og titter inn gjennom døren. Varmen som møter meg i døren overgår den utenfor. Det omtrent 15 kvadratmeter store rommet er pakket med mennesker. På en lav krakk midt i rommet ser jeg en jeg gjenkjenner som Sistas venn, som hun har fortalt er ekspert på gassisk medisin. Jeg får låne en *lamba* og knyter den rundt livet. Sofia ber meg gå inn å sette meg innenfor døren. Jeg går inn i mens hun blir selv igjen utenfor fordi hun, som hun sier, ikke har noen interesse av slike fester. –*Hei Sista*, sier jeg når jeg ser henne blant de mange kvinnene i rommet. Hun ler mot meg og sier at hun jo ikke er Sista nå. Sista er ikke her. Etter en halvtime i den uutholdelige varmen, og etter å ha gitt fra meg alle pengene jeg hadde med meg til ulike mennesker som har løpt for å kjøpe øl, som hovedmannen på krakken åpner med tennene, drikker rikelig av og deretter sender videre til oss andre, blir jeg dratt motvillig opp mot midten av gulvet for å danse. Eldre og yngre kvinner sitter foran mannen på krakken mens andre danser og slår vilt rund seg. Jeg står innen armlengdes avstand for mannen på krakken og kvinnene, og mannen begynner å ta meg på hoftene og rumpa for å få den til å bevege seg fortere. Mannen begynner å ta meg på brystene. Jeg hadde sett han gjøre dette på de andre kvinnene og aksepterte situasjonen. Da han derimot med en

hånd på hoften min begynte å ta meg med den andre i skrittet ble jeg usikker på situasjonen. Jeg fniste og det var vanskelig å holde rytmen til kvinnenens hender -som også er plassert på mine hofter og rompe- og musikken, samtidig som latteren presset seg frem. De jeg kjente som Sista og Charlene, men som denne dagen hadde flere ulike navn, kom meg til unnsetning og danset ved min side i det mannens hender fortsatte ritualet med berøring av deres kropper og skritt. Festen fortsatte i flere timer til. Utenfor pratet jeg med flere av de som skulle vise seg å være ånder i kroppene til dem jeg kjente. Noen kjente igjen meg, andre ikke. Sistas kjæreste Benja drar meg ned på sitt fang, helt ulikt ham, og presenterer seg med ett annet navn. Han forteller at han tilhører krokodilleslekten fra Majungha. Jeg var definitivt en del av et ånderitual -en fest for tilfredsstillelse av krevende *trombaer* (forfedreånd som tar plass i en levende persons kropp) som kan påføre ulykke om de ikke er glade. Dans og konflikter pågikk mellom *trombaene* som hadde tatt over kroppene til mine venner, og nye *trombaer* kom til når andre ble jaget ut ved hjelp av vann med sølvmynter i, parfyme og skifte av klær. Mange ganger danset de ”krokodille”, en dans hvor en ligger i håndhevingsposisjon og rister på hoftene, en svært krevende dans, hvorpå andre kommer til og legger seg over og beveger hoftene i takt. Dette er en dans som du også kan se på festivaler, diskoteker, forestillinger og på show for turister.

Mitt andre eksempel som illustrerer dansepraksiser er hentet fra en annen kontekst: Bursdagsfeiringen til Sofia. Det var en kveld fylt av rom, øl, musikk og dans. Musikken var preget av en øredøvende diskant. Høytalerne var sprengte og bassen fraværende. På plassen utenfor det lille rommet satt det fem mennesker og inne var det omkring ti stykker til. Jeg spurte om å få låne en *lamba* av Sofia. Jeg følte meg avkledd i den korte shortsene jeg hadde på meg når jeg skjønnte at det var dansetvang i det opplyste rommet. Jeg surret *lambaen* rundt hoftene og satte meg utenfor på trappen og drakk et glass øl. Sofia og Sista ba meg om å reise meg å danse. Jeg danset litt med dem utenfor for deretter bli dyttet inn i huset i mens Sofia surret meg ut a *lambaen*. Inne satt det flest menn. Jeg hadde hilst på noen av dem tidligere, andre ikke. Yolene var også i rommet. I det vi kommer inn reiser Yolene seg og setter hendene på hoftene mine og beveger hoftene sine i takt med mine. Flere av mennene kommer

etter hvert til og det danses liggende og opp etter veggen. Mine venninner synes det er morsomt å vise frem min danseteknikk til sine kamerater og jeg blir dyttet rundt mellom ulike dansepartnere for å danse *salegy*, som for mitt øye på dette tidspunkt hadde et klart erotisk uttrykk. Jeg observerer at kvinnene danser med sine venniners kjærester og jeg oppfordres til å danse med bursdagsbarnets kjæreste Julian. Det var for meg uvant å bevege meg på en slik måte med en kvinnes partner. Dette er ut i fra mine observasjoner uproblematisk i Diego.

Det jeg finner interessant med denne episoden er at når musikken skrues av og vi skal dra til sentrum så er det ikke skapt noen ”bånd” mellom meg og dem jeg danset med. Vi praterte ikke noe mer sammen enn vi gjorde innen timene med dans.

Et tredje eksempel på slik praksis har jeg fra morgenstundene i huset jeg bodde med den store familien i byen. Om morgene før skolen samlet barna seg foran tv-en for å se på musikkvideoer. Jeg passerte rommet denne tv-en stod i når jeg skulle på toalettet og ofte slepte barna meg inn på rommet for at jeg skulle være med å danse. De holdt meg på hoftene og skrek at jeg skulle rulle på rumpa. Gutter og jenter viste også stolt frem sin egen teknikk og holdt meg på rumpa slik jeg har sett barn gjøre på gassiske kvinner når de danser.

På samme måte som berøring av hoftepartier og skritt forekom i ritualet beskrevet, og under dansing på bursdagen er dette også å observere når barn leker med dans. Ved å trekke frem disse tre illustrasjonene av dansepraksiser på arenaer uten mannlige *vazahaer* ønsker jeg å belegge mitt argument fra tidligere som hevder at gassiske kvinner ikke knytter sin egen seksuelle lyst opp til dans slik som, eller i like stor grad som, *vazahaen* gjør. Danspraksisene er opplevd fra tidlig alder og i så ulike kontekster at å knytte alle disse praksiser opp til erotisk *lystfølelse* ville være feil. Det vil likevel være feil å hevde at dansen ikke har sammenheng med seksualitet. For gassere har dansen ikke konnotasjoner til den ”personlige seksualiteten” (knyttet til *lystfølelse*), slik den har for de tilreisende. Snarere er dansens tilknytning til seksualitet i mange sammenhenger knyttet til det jeg velger å kalle en ”generell seksualitet” som har med reproduksjon, fertilitet og slekt å gjøre. På den andre siden har den personlige seksualiteten som dansen vekker hos *vazahaene* i større grad med lyst å gjøre, da dens form

på nordmadagaskar, for en utlending, lett kan vekke assosiasjoner til den Euro-Amerikanske sexindustrien.

Dansens rolle på utelivsarenaen

Dansen spiller en sentral rolle i forhandlinger mellom *vazahaer* og gassiske kvinner som deltar på utelivsarenaen. Betydningen av dans er som jeg har argumentert for, i utgangspunktet, ulik for de to partene, men over tid og ved økt erfaring hos aktørene vil ”dansens mening”, forandre seg som følge av økt forståelse av ”den andres” perspektiv. Altså hva den kommuniserer vil, etter min mening, få en større grad av felles forståelse, og det oppstår forhandlinger om hvilken mening det ligger i uttrykkene. Gjennom erfaring med *vazahaer* vil kvinnene kunne se dansen som et effektivt verktøy i *jakten på en vazaha*. Gjennom et fokus på *dansen som samhandlingsform* blant mannlige *vazahaer* og gassiske kvinner muliggjøres en mer nyansert forståelse av gassiske kvinner som både *subjektet* og *objektet* i sexindustrien, og hvor det ikke er nødvendig å tenke (essensialistisk) at det ene utestenger det andre. Objekt er noe som det blir utøvet subjektivitet over. En kvinne som objekt er dermed en kvinne som blir fratatt subjektiviteten, og som ”(...)...an *empty symbol filled from the outside(...)*” blir den ”prostituerte” konstruert (Bell i Davidson, 1998:111). Subjekt-objekt begrepene i en sammenheng som sexindustrien i Diego, vil jeg heller forstå som momenter i prosesser. Hva og hvem som kan sies å bli betraktet som objekter og subjekter er i høy grad situasjonelt. Jeg vil hevde at det er viktig å tenke seg de gassiske kvinnenens posisjon i en sexindustri som denne som subjekter og objekter på samme tid, at det er et dialektisk forhold mellom disse ”posisjonene”, og at kvinnene bruker disse posisjonene aktivt som et verktøy i sin livsutfoldelse. På arenaer hvor dans er en sentral kommunikasjonsform er det kommer det spesielt tydelig til syne at *vazahaen* er et objekt for kvinnene. Måten kvinnene bruker dansen, på diskoteker for å etablere relasjoner med menn som beskrevet i første del viser hvordan *vazahaen* blir omkranset av kvinner og presset til nær kroppskontakt på slike arenaer. Kvinnene utnytter seg av det de vet om *vazahaens* assosiasjoner til uttrykket dansen har og bruker dette strategisk for å kapre en mann.

I denne andre delen mener jeg å ha vist at det finnes visse tendenser til systemer, hvor jeg har analysert faktorer jeg mener er avgjørende for at systemet fremtrer/manifesterer seg slik det gjør. Jeg har også “funnet” at systemene i aller høyeste grad er fleksible/dynamiske nok til at det rommer en stor grad “unntaksatferd”. Jeg vil også trekke frem betydningen av kvinnes erfaringgrunnlag som faktor i samhandlingen. Erfaringene diskutert i denne delen er sentrale for forståelsen av kvinnes følelsesliv, forhold til håp og motivasjon for handling som er temaet for den påfølgende del tre.

TREDJE DEL: Emosjoner og det levde liv

I denne delen ønsker jeg å komme nærmere inn på kvinnenens liv slik de selv har gitt uttrykk for at de opplever det. Jeg har vært inne på dette tidligere gjennom oppgaven men i denne delen vil fokus ligge på deres uttrykk for, og tolkninger av, deres opplevelser som farger deres livsverden. I de foregående delene har jeg først sett på sentrale materielle elementer og faktorer i kvinnenens liv – som jeg også argumentere for at er sentrale i en analyse av kvinnenens deltakelse i sexindustrien; og deretter på kvinnenens deltakelse i samhandlingen med *vazahaer* og ”vazahaens” rolle og betydning i kvinnenens praksiser, og motivasjoner for disse praksisene. I denne del tre vil perspektivet være et tredje: Kvinnene i min kjerneinformantgruppes livsførsel. Dette både for å skildre det jeg ser som hverdagskampen disse kvinnene bedriver, og for å kunne gjøre en analyse av det som er fundamentet i *håpet* og *motivasjonen* for handling, som transformeres til praksisene beskrevet i del en og del to.

Emosjoner er i mange tilfeller faktorer som har en betydelig innvirkning på et menneskes handlingsvalg. Jeg har funnet at mine bekjentskaper i Diego som er involvert i sexindustrien, ikke gjør dette som rent økonomiske, strategiske prosjekter. Jeg har funnet at kvinnenens følelsesliv og følelser erfaringer har en stor betydning på deres handlingsvalg i samspill med utlendinger og hvor deres forståelse og opplevelse av kjærlighet er et sentralt aspekt som har stor betydning for dynamikken i sex-for-penger-relasjoner. Jeg mener derfor at det er viktig å vie en del av denne oppgaven til dette temaet, da jeg finner dette meget sentralt i mitt prosjekt hvor jeg, som anført innledningsvis i oppgaven, utforsker hvordan kvinner *virker i sex-for-penger relasjoner*. Jeg vil ikke trekke på psykologisk-antropologisk teori men gjennom beskrivelser av kvinnenens erfaringer og deres egne skildringer diskutere hvordan følelser og erfaringer motiverer handling og knytte dette til følelsen av håp.

Jeg startet mitt feltarbeide, i henhold til min prosjektskisse, ved å lokalisere de steder som er viktig for kvinnene jeg kaller informanter. I denne prosessen lærte jeg at ulike steder har ulike

funksjoner og at de ulike områdene i byen har tjener forskjellige formål i kvinnenens liv. Dette er kanskje selvsagt, men dette har ført til at jeg har viet spesiell oppmerksomhet til hvordan bruken av *sted* korresponderer med emosjonelle uttrykk (sinne, slåssing, gråt, gledesuttrykk osv). Jeg er interessert i hvordan følelser er forhandlet personlig gjennom *bruk* av steder og hvordan steder kan påvirke følelser. Backstage/frontstage-modellen er i denne sammenheng relevant, men jeg finner også en inndeling i ”utenlandske menn tilstede”/”utenlandske menn ikke tilstede” fruktbar når jeg skal se nærmere på kvinnenens liv fra deres perspektiv. Jeg vil i det følgende dermed fokusere på elementer som er sentrale i kvinnenens liv, hvor fokus vil ligge på det som, for en *vazaha* kan kalles *backstage* og som jeg kaller arenaer hvor *vazahaen* i svært liten grad er tilstedeværende.

Caroline

Jeg vil nå presentere Carolines historie og noen av hennes utfordringer. Gjennom dette narrativ vil hennes perspektiv bli tydeliggjort. Casen bærer i seg elementer fra de foregående to delene, og vil illustrere hvordan *materielle aspekter* og *erfaringer fra samhandling med vazahaer* er del av denne kvinnens forståelseshorisont som igjen danner grunnlaget for hennes handlingsvalg og syn på fremtiden.

Caroline kommer inn på Vahinee. Det er lenge siden jeg har sett henne. Hun har på seg en sort kort kveldskjole og hun halter. Jeg ser at hun har knekket den ene helen på den hvite høyhelte skoen sin. Hun har en hvit liten veske i hånden, parykken er velfrisert og de lange lokkene henger over skuldrene hennes. Jeg går henne i møte og vi bestemmer oss for å sette oss på et bord helt i utkanten av stedet. Klokken er halv seks på ettermiddagen, det er juni, som betyr flere tilreisende, og stedet begynner å fylles opp av folk. På andre siden av lokalet ser jeg den franske antropologen Laurent med min venninne universitetsstudenten Tahosy. Jeg spør Caroline om det er mulig at jeg kan få intervjuer henne. Hun smiler og svarer –*Du ønsker å intervjuer de unge jentene i Diego?* –*Jaja, det vil jeg*, svarer jeg og hun begynner umiddelbart og snakke om sitt liv, sine foreldre og sitt fødested. –*Kan jeg skrive ned dette?* –

Oui, bien sûr (dette er en av frasene hun ofte fremførte med en verdighet og selvaktelse som jeg innbiller meg at man finner blant de eldre i den franske overklassen). Det var da vi ble avbrutt av Laurent og Tahosy. Intervjuet fikk vente. Vi ble vinket over på deres bord, vi satte oss ned og jeg introduserte Caroline for de to. Nicole ankommer og slår seg ned sammen med oss og jeg fortsetter presentasjonene. Når Nicole hilser på Caroline utbryter hun i sin vante, ertende og provoserende tone: –*Aah, du er le deuxième bureau til James??* Caroline reagerer med å se ned i sitt eget fang og skjule fjeset. Nicole ble av dette brydd og forsøker å rette opp den frekke kommentaren med humor ved å si –*Le deuxième bureau til min mann er også her i dag.* Å være *le deuxième bureau* er en indikasjon på at du er nummer to, i tillegg til at det også kan være en hentydning til at du jakter på *vazaha* for å ta *lalanana mnapka*. En slik merkelapp er ikke positiv. Slik Caroline snakker om James i det følgende vil belyse hvordan hennes tenkemåte uttrykker det noen akademikere ville kalle legitimeringsstrategier for stigmatisert eller negativ atferd. Jeg velger å betrakte som et uttrykk for disse kvinnenes forståelse av den livsverden de lever/handler i. Dette er et komplekst felt i så måte at det er stigmaer forbundet med visse typer atferd tilknyttet sexindustrien, men disse stigmane ligner ikke nødvendigvis på det vi i Norge forbinder med sex-for-penger-transaksjoner.

Ettersom timene gikk ved det lille bordet på Vahinee, snakket Caroline og jeg stille om flere interessante momenter i hennes liv, hvor det første jeg vil nevne har sammenheng med det vi over var inne på med hensyn til forståelse av egen atferd og situasjon. Hun sa at hun aldri lar seg plukke opp på Nouvel Hôtel og hun uttaler: ”*Je cherche pas de l’argent, moi. Je cherche la future*” (Jeg søker ikke penger, jeg, jeg søker en fremtid). I denne uttalelsen tegner det seg et bilde av det jeg mener er selvpresentasjonen Caroline ønsker å fremføre, der det også kan spores en bebreidelse av, og en avstandstakning (differensiering) fra, andre kvinners praksiser og strategier. Det å forstå andre kvinners praksiser som annerledes enn sin egen på tross av at atferden har samme uttrykk har jeg vært inne på tidligere, i avsnittet ”*Les filles qui sortent*”. ”*Je suis avec James et je le respecte. Je vais pas coucher avec l’autre mec.*” (Jeg er med James, jeg respekterer han og jeg vil ikke ligge med de andre mennene). Det interessante med denne uttalelsen er at det er en diskrepans mellom denne og det hun, i sin

fortvilelse, fortalte meg om uteblivelsen av menstruasjon dagen etter.

Vi satt på trappen utenfor Vahinee. Caroline hadde ringt meg fordi hun ønsket å prate med meg om noe. Hun startet med å si: ”Mes regles ne sont pas encore arrivées.” (Min menstruasjon har ennå ikke kommet). Jeg hevet øyenbrynene, ventet et øyeblikk og spurte hvor lenge siden det var siden hun skulle hatt menssen. –*Jeg skulle hatt den for tre uker siden.* –*Hva gjør du om du er gravid? Du må gå ta en test, Caroline.* Hun svarer at hun da vil ta abort. –*Hvem er faren?*, spør jeg. –*Det er vet jeg ikke. James har sagt at jeg ikke kan bli gravid når han kommer her på navlen min.* Hun tar seg på magen. –*Men det kan ikke være min forlovede.* –*Så du har en forlovede?* –*Ja*, svarer hun. –*Han er fransk men bor i Afrika.* Hun hadde med andre ord en annen partner enn bare James. James har hatt relasjoner med flere av kvinnene jeg kjenner i Diego og Sista har forklart at han har gjort flere av dem gravide, men at han nekter for muligheten for at han kan være faren. Caroline og jeg gikk og kjøpte graviditetstest på apoteket. Apotekeren forklarte henne hvordan den skulle brukes og hun dro deretter hjem for å ta testen. Hun ringte meg dagen etter og sa at den var negativ.

Diskrepansen mellom *det hun sier* og *det hun gjør* er et interessant moment om vi skal kunne nå en fullere forståelse av hennes motiver for praksiser. Carolinas selvpresentasjon vil jeg hevde er en sentral del av hennes livsprosjekter og kan rette vår oppmerksomhet til det hun ønsker og håper på -og *hvem* hun håper å være.

Intervjuet

Jeg fikk omsider gjort et mer strukturert intervjuet med Caroline. Hun inviterte meg for å spise hos henne en søndag. Å gjøre intervjuet hjemme hos henne tydeliggjorde forskjellen i selvpresentasjon mellom ulike steder. Hun fortalte uproblematisk og ivrig temaer knyttet til alle mine nedskrevne spørsmål. Jeg noterte. Dette metodiske poenget genererte innsikter jeg vil diskutere avslutningsvis. Vi hadde en lang samtale hvor hun fortalte om sitt liv. Vi pratet om hennes økonomiske situasjon hvor hun sa at hun gikk ut i byen for å finne penger til husleie, mat og strøm i tillegg til pengene forloveden sender henne hver måned. Hun hadde tidligere hatt en *vazaha*-sponsor men han hadde sluttet å gi henne de 100 000 ar per måneden

med begrunnelsen at han var fattig. Jeg lurte deretter på hvor gammel hun var første gang hun ”elsket” (faite l’amore) med en mann. Hun fortalte at hun hadde vært 18 år. Hun hadde vært på vei hjem fra skolen i sin hjemby. En gassisk mann på 54 år hadde fra sin sykkel stoppet henne og spurt om hun gikk på skole i denne byen. Han hadde tilbudt henne 10 000 ar for å ligge med han. Hun svarte ja. Jeg spurte hvorfor hun svarte ja. Hun svarte at hun ikke visste hvorfor. Hun forklarte at det hadde gjort vondt første gang og hun sa stopp. Han svarte nei og ”c’est bon comme ça” (det er bra slik) Hun gråt men han stoppet ikke. De var i hans hus. Caroline hadde sett at han var gift på ringen på fingeren og han hadde sagt at kona var bortreist. –*Jeg var hos ham i tre dager. Jeg tror jeg gjorde en feil. –Var du ikke lei deg Caroline? –Jo jeg var veldig lei meg. Jeg vet ikke hvorfor, men jeg var veldig lei meg. Etter at han lot meg gå hjem fortalte jeg dette til min far, og han ville putte mannen i fengsel. Etter dette sluttet jeg på skolen og faren min sendte meg for å bo hos min mor i Diego. Hun var veldig sinna på min far.*

Vi lå på den pent oppredde madrassen hennes og skravlet lenge. Vi kom inn på hennes erfaring med *karan*-menn. Hun sa hun egentlig ikke likte å ligge med en *karan*, og fortalte meg uoppfordret denne historien: –*En gang lå jeg med en karan på Ramena (stranden), Sjefen for hotell X. Hans hjelper (gasser) ville hente meg mens jeg lå under et tre på stranden. Jeg sa til ham at jeg vil ikke. Jeg vil bare ligge her. Etter det vil jeg bare hjem. Hjelperen sa til meg at jeg var gal, for karanen hadde masse penger. Jeg ville fortsatt ikke. Hjelperen gikk tilbake til karanen og fortalte dette. Etter det kom det to gutter for å hente meg til karanens hus. Jeg gjorde ingenting, for han ene var sterk. Han andre tok føttene mine og de tok meg til huset. Jeg spurte om hun var redd. –Klart jeg var redd, for karanen var stor som dette, (hun viste med armene) men ikke stor som min forlovede. Han er 100 kilo. Jeg spurte om hun ikke hadde sagt nei til mannen. Jeg mistenkte at hun ikke ville gjort dette til en person hun så som rik og mektig. –Nei, jeg holdt munnen lukket, som dette (illustrerer med å knipe leppene sammen). – etter dette ville han spise med meg på strandrestauranten og at han ville gi meg en gave etter dette, men jeg svarte ingenting til dette for mange karaner er løgnere, skjønner du. Etterpå kjørte han meg til huset mitt med en stor firehjulstrekket og han ga meg 30 000 ar. Jeg syntes*

historien var sterk og jeg spurte om hun var trist etterpå. –*Nei, nei. Hvis han ikke hadde betalt... da hadde jeg vært trist. Men han betalte!* Hun smilte fornøyd når hun sa dette. Hun la til: –*Han så meg i byen etter dette. Han var med kona si, og han blunket til meg.* Begge disse eksemplene er for Caroline erfaringer hvor frykt og tristhet har vært følelser hun har kjent på. Disse erfaringene er også erfart med menn som ikke er *vazahaer*. På spørsmål til kvinnene jeg har intervjuet om de har opplevd slike overgrepssituasjoner med *vazahaer*, så har alle svart nei. Det er ikke denne typen negative erfaringer de har med *vazahaer*. Skuffelse er derimot vanligere og skuffelsen er ofte knyttet til penger. Altså at håpet brister. Håpet om økonomisk sikkerhet er berørt.

Den “romantiske kjærligheten”

I løpet av mitt opphold er det ett ord som kanskje flere ganger enn noe annet har gått igjen – på alle arenaer – i samtaler med gassiske kvinner, og dette ordet er *l'amore*. Romantisk kjærlighet, forelskelse, kjærlighetssorg og sjalusi er sentrale elementer i alle mine bekjentes liv. Jeg vil hevde at en diskusjon av kvinnes forhold til kjærlighet er nødvendig i denne analysen av en kvinnes ”jakt på en vazaha” og motivasjoner for denne ”jakten”, da kjærlighet er et moment som er en viktig drivkraft i prosessene.

Sosialantropologer har et problematisk forhold til begrepet ”kjærlighet”, og slår du opp i *The Dictionary of Anthropology* (ed. Barfield, 1997: 414) på *romantic love* finner du at mye av forskningen på temaet sier at ”romantisk kjærlighet” er et resultat av ”vestlige” samfunnssystemer. Robert Solomon forstod i 1981 eksempelvis kjærlighet som ”...an act of imagination reflecting individualistic and self-actualizing values characteristic of Western societies” (ed. Barfield, 1997: 415). Og ja, det er mulig å hevde at den romantiske kjærligheten som mine informanter forteller om er et resultat av ”moderne påvirkning” gjennom tilgangen til vestlig tv, film og musikkvideoer i Diego de siste 10 årene,²² men i

²² Mange mennesker har fortalt meg om den hurtige spredningen i nordregionen av teknologiske ting som tv, dvd, og telefon er en utvikling som begynte på 2000-tallet. For ti år siden var det for eksempel knapt en fasttelefon å finne i private hjem. Nå har de aller fleste mobiltelefon.

følge historier fra kvinner og menns tidlige ungdom som er blitt fortalt meg, så har kjærlighetssorg forekommet før de kunne ha ”lært” om denne følelsen fra ”det moderne vesten”.

I Diego et er det en fellesnevner som ofte blir nevnt i forbindelse med kjærlighet at det er mannens forpliktelse å gi sin lønn og sine penger til kvinnene han elsker for å vise sin kjærlighet. Min gassiske venn Combo er en mann på 35 år, med ett stort problem sitt liv. Det er hans savn etter sin ekskjæreste. Hun bor i en annen by og han snakket konstant om hvor hardt livet er og sitt savn etter henne. Han var i begynnelsen av vårt vennskap arbeidsledig og snakket om at han måtte skaffe seg jobb for å få sendt henne penger. Etter han fikk en jobb fortalte han fortvilet at han sendte henne hele lønnen sin for å bevise sin hengivenhet, men at ingenting nyttet. Hun ville ikke ta han tilbake. Dette eksempelet viser hvordan gassiske menn kan vise sin kjærlighet, og Sista har bekreftet denne måten å bevise kjærlighet på ved å si at hun forventer av en mann som elsker henne at han gir henne ansvaret for hans lønn hver måned.

Også gjennom temaet selvmord har jeg fått innblikk mine bekjentes syn på kjærlighet. Jeg hadde en venn som i mai måneden av mitt opphold tok sitt eget liv, og gjennom mitt behov for å prate med menneskene rundt meg om dette lærte jeg at det stort sett kun var én måte å forstå hvorfor han gjorde det. Det må, ifølge mine informanter ha vært på grunn av tapet av kvinnen han elsket, og kjærlighetssorgen drev ham til selvmord. En annen venninne fortalte meg også om sitt eget selvmordsforsøk grunnet kjærlighetssorg over en gassisk mann. Dette var den siste gassiske mannen hun inngikk en relasjon til. Nå er hun gift med en *vahaza*. Mens andre dødsfall forklares med *gri gri*, forklares selvmord som oftest med kjærlighetssorg. Slike ideer om kjærlighet, og de kulturelle forklaringsmodellene de inngår i, er helt sentrale i å forstå mine informanters handlinger og motivasjoner i relasjoner til *vahazaer*.

Han elsker meg virkelig part two

I første del presenterte jeg Sofias narrativ om relasjonen med sin nye italienske kjæreste for å vise hvordan godhet og kjærlighet kan knyttes til penger og gaver for gassiske kvinner i Diego. I dette avsnittet ønsker jeg å ta en titt på denne casen fra et annet perspektiv. Jeg vil her sette hennes fortelling i sammenheng med hennes følelsesliv, for å komme nærmere inn de implikasjoner hennes syn på kjærlighet har for hennes følelsesliv og selvforståelse. Jeg vil i sammenheng med dette diskutere håndteringen av følelsene til italieneren og hvordan disse følelsene står i forhold til hennes forhold til sin gassiske kjæreste Julian.

Sofia er en kvinne jeg som plutselig kunne forsvinne for uker av gangen og ingen var helt sikre på hvor hun var, og plutselig kunne jeg se henne på en fin restaurant med sin elegante holdning i romantisk samtale sammen med en ny *vazaha*. Det er et eller annet ved denne kvinnen som får meg til å tenke på hennes talent i å bete seg korrekt med *vazahaer* og det er nærliggende og kople dette sammen med hennes erfaringer med langvarige forhold med *vazahaer*. Hennes fire år lange forhold med James har utrustet henne med erfaringer om hvordan *vazahaer* liker gassiske kvinner. James tok det som sin oppgave, i følge han selv, å lære opp Sofia i konversasjon, klatring, samhandling, og betalte hennes skolegang. Dette påvirker hvordan hun ser seg selv i det sosiale systemet i Diego og hvordan hun systematisk arbeider for å opprettholde denne plasseringen. Hun beveger seg alltid elegant og høyreist og skiller seg fra mange av de andre kvinnene ved at hun innimellom kler seg i fotside skjørt og kjoler. “Ça c’est la classe” pleier Nicole å si iblandet den ertende og ironiske undertonen som hun så ofte har.

Hennes følelser i forhold til den italienske mannen er sterke. Hun uttrykker inderlig at hun nå kan ha nådd sitt håp om en mann. Håpet om en annen fremtid. Hun presiserte som påpekt i *Han elsker meg virkelig part one* at denne mannen elsket *henne*. Det var, gjennom bland annet gaver, at han hadde bevist sin kjærlighet. Hennes sterke følelser for ham var konsekvens av (for henne) hans kjærlighetserklæringer.

På samme tid har hun sitt forhold med Julian. Hun uttrykker også sterke følelser for ham, og håpet om at de to skal etablere et hjem sammen og få barn. De parallelle

kjærighetssystemene diskutert under avsnittet om *jaombilosene* i del to kommer her tydelig til syne. Jeg har registrert at Sofia prater om Julian på visse arenaer og italieneren på andre arenaer. Det er nærliggende å tenke at det eksisterer stedsspesifikke sett med emosjoner, og at det er på grunn av denne stedsspesifisiteten at de to kjærighetsforholdene, og følesene som følger med, ikke skaper konflikt i kvinnenens følelsesliv. De to settene med kjærighet og refleksjon rundt disse krysser hverandre i svært liten grad: Opplevelsene på ett sted, realitet på dette spesifikke stedet og følelsene som medfølger eksisterer på dette spesifikke stedet, men ikke på et annet sted. Når jeg her snakker om sted så henviser jeg til innledningen i denne del tre hvor jeg presenterte relevansen av en oppdeling av ”vazahaer tilstede” og ”vazahaer ikke tilstede”. Ambalavola er dermed ett sted og utelivsarenaen er et annet sted. Inndelingen mellom disse to ”stedene” er en realitet for gassiske kvinner og kontrasten mellom de er, som skildret tidligere i oppgaven, slående.

I sammenheng med det over diskuterte, vil jeg nå presentere et typisk eksempel på problematikk i relasjonene mellom kvinnene og deres gassiske kjærester som er med på å prege følelseslivet og assosiasjonene knyttet til forhold med gassiske menn.

Jeg hadde ikke sett Sofia på flere dager. Jeg treffer henne på Vahinee. Og jeg kan se at hun mangler en fortann. Hun er blyg for å smile. Hva har skjedd? spør jeg. -

Motorsykkellulykke, svarer hun kort. –Hmm, er det sant? Jeg hørte at du hadde sloss med Julian. –Ja, han slo ut tannen min fordi jeg tok hånden nedi buksa hans i en krangel og klemte til med lange negler rund balla hans. Nå er den stor som en mango. Hun lo. – Men herregud Sofia, så han slo deg så du mistet en tann?? –Han var veldig full. Han dyttet meg inn i speilet i huset mitt så det knuste også. Ikke fortell dette til noen. Ikke til Nicole. (Hun var redd for at Nicole, som allerede er skeptisk til ”jaombiloen” Julian, skulle bli oppgitt.) Jeg lovet å ikke si noe.

Vold i relasjonen med gassiske kjærester er vanlig. Dette er i alle tilfellene jeg har hørt om i forbindelse med sprit og khatkonsum og ofte på arenaer hvor *vazahaer* ikke er tilstede. Stedsspesifisiteten knyttet til erfaringer av vold for kvinnene føyer seg til opplevelsen av kontrasten mellom de to ulike arenaene diskutert. Dette vil vise seg å være svært relevant når

jeg senere skal redegjøre for sammenhengen mellom erfaring, sted, assosiasjoner, emosjoner som jeg mener vil informere de motivasjoner for handlingsvalg som beskrevet gjennomgående i oppgaven.

Sykdom

Sykdom, skader, ulykker og kroppsproblematikker en stor del av hverdagen til menneskene som lever i de fattigere delene av Diego. Utfordringer og farer knyttet til sykdom og skader håndteres på to ulike måter om personen berørt har tilgang til en *vazahaes* økonomi eller ei. Jeg vil formulere det slik at sykdom ser, forstås og oppleves ulikt fra et perspektiv med en *vazaha* og fra perspektivet uten *vazaha*. Uten tilgang på ressurser for å håndtere sykdom, og annen fysisk problematikk som abort, på sykehus (med mindre det er akutt livsnødvendig) må problemene nødvendigvis håndteres på annet vis.

Det var lenge siden jeg hadde sett noe til Yolene. Flere måneder. Det var blitt mars og hun hadde vært med ut på byen i hele januar. Gjennom denne tiden hadde vi blitt kjent, men det hadde ikke utviklet seg et fortrolig forhold mellom bare henne og meg ennå. Dette kom nå til å forandres som konsekvens av det som skjedde den dagen jeg nå skal beskrive. Jeg pratet den aktuelle dagen med Sista om hvor Yolene var blitt av, og hun foreslo at vi kunne gå og besøke henne. Jeg sa ja, og vi gikk de 15 minuttene det tok, langs route d'Ambalavola, fra der jeg og Sista nå bodde sammen, til huset hvor Yolene leide rom vegg i vegg med Sofia. Vi ankom huset, og fant henne sittende utenfor døren sin i joggedress. Jeg var glad for å se henne og ga henne en lang klem, så henne i øynene og spurte hvordan hun hadde det. Hun svarte at det ikke gikk bra i det hele tatt. *–Jeg er veldig syk, Betina.* Jeg satte meg ned ved siden av henne på steinene som fungerte som trappetrinn fra inngangspartiet. *–Å men Yolene, hvordan?* Hun fortalte meg at hun ikke sluttet å blø fra underlivet og at det var derfor hun ikke hadde kunnet gå ut på noen måneder. Hun sa at det var en vanskelig tid. Hun var syk og trengte penger, men kunne ikke gå ut og skaffe penger så lenge hun blødde. Jeg spurte om hvordan alt dette hadde artet seg og hun fortalte at hun hadde blitt syk på grunn av abort. Hun fortalte rolig og sliten og jeg lyttet. Hun sa at hun etter aborten, som hun hadde tatt hjemme, hadde

blødd mange kar med blod og at det hadde gjort innmari vondt. Problemet var at det ikke sluttet å blø. Hun beskrev hvordan Stephan en måned etter aborten hadde vært nødt til å gå for å kjøpe bind hele tiden på grunn av alt blodet. Hun kunne så vidt gå noen steder uten å blø igjennom klærne, og smertene hadde ennå ikke gitt seg. Dagen jeg møtte henne hadde det gått nesten to måneder siden aborten. –*Jeg får ikke skaffet noe penger nå, Betina til Rashida og Francine.* Jeg spurte nysgjerrig med hevede øyenbryn hvordan aborten hadde foregått. Hun svarte at det var på den tradisjonelle måten hun hadde lært av sin mor, ”avec une brede papaya” (med et papayablاد). Hun beskrev hvordan hun selv hadde tatt grenen på et papayablاد og stukket det inn i livmoren. Hun hadde beveget det rundt der inne. Smertene hadde gjort at hun hadde stoppet. Deretter hadde hun blødd i store mengder. Hun sa at hun hadde trodd at hun skulle dø de neste to dagene. Jeg satt nå med hodet i hendene. Oppgitt spurte jeg henne hvorfor hun ikke hadde ringt meg. –*Du vet Yolene at jeg hadde betalt lege for deg. Jeg har penger til slike ting.* Hun svarte bare at hun ikke ville be meg om penger (demande l’argent), hvorpå jeg svarte at det var feil av henne å ikke ringe meg. Jeg sa at hun måtte til legen forttest mulig. Hun ble innlagt på sykehus dagen etter og måtte ligge i to dager. Kirurgen utførte utskrapning og hun ble raskt bedre.

Aborter som dette forekommer og det er en kjent teknikk blant kvinner jeg pratet med etter jeg hørte om aborten til Yolene. Det er mange faktorer som er involvert når en kvinne tar en avgjørelse om å utføre en abort på seg selv, i tillegg til prisen på abort på sykehus: 50 000 ar (200 kr). I Yolenes tilfelle er det relevant at Yolene var redd for inngrep på sykehuset, og hun fortalte at hun hadde hørt om mange kvinner som hadde dødd under aborter utført av den samme kirurgen som skulle utføre utskrapningen på Yolene.

Dette eksemplet viser tydelig hvordan livet med eller uten en *vazaha* kan prege perspektivet på så ulike fenomener som kjærlighet og sykdom. Hadde Yolene blitt syk mens hun var sammen med en *vazaha*, ville hennes håndteringsstrategier rundt dette sett betraktelig annerledes ut. Siden en *vazaha* var fraværende, vendte hun til gassiske sykdomshåndteringsstrategier. Imidlertid fikk Yolene omsider tilgang på en *vazahaes* ressurser, fra meg. Når jeg betalte hennes sykehusbehandling vil jeg argumentere for at

Yolene dannet seg to sett erfaringer av sin egen sykdom. Sykdom med eller uten *vazaha* blir forstått ut fra to ulike perspektiver, hvor konkrete steder, i dette tilfellet sykehuset og hjemmet, inngår. Ulike steder danner ulike utgangspunkt for opplevelsen av sykdommen. Erfaring som disse har en relevans når man søker å forstå motivasjonen for kvinner som *jakter på en vahaza*.

Opplevelse av muligheter og begrensninger

Jeg gikk forbi markedet en formiddag og møtte en franskmann jeg kjenner fra mitt besøk på Madagaskar i 2007. Luis var under mitt feltarbeide fortsatt i samme forhold som i 2007, med en gassisk kvinne, og kjent kampsportutøver. Han spurte denne formiddagen om jeg ville ta noe å drikke med ham, og vi satte oss på Chez Denise. Jeg spurte om han hadde det bra og han svarte at ”La vie es dure, mais je suis un petit peu relativiste. Je regarde le monde à la marché et pour eux la vie est dure!” (Livet er hardt, men jeg er litt relativist. Jeg ser på folkene på markedet og for dem er livet hardt!) Han begynte å snakke om fattigdommen på Madagaskar og om hvordan han hadde sett et barn av en av de mange menneskene langs veien som hakker grus, spise jord for å fylle magen. Han fortsatte sine betraktninger med å fortelle meg at mange her på Madagaskar kun har råd til et måltid ris om dagen og at det finnes så mange voksne og barn som legger seg sultne om kvelden. I forlengelse av dette kom han inn på stolthet. Han sa et jeg måtte forstå at folk her kun har én ting, og det er stolthet. - *Rører du ved den, reagerer folk sterkt. Fra barn er 8 år gamle så begynner de å skjønne at de er svarte med kruset hår og at de er ingenting!* Han viste en sirkel med pekefinger og tommel. Han fortalte at jentene på diskoteket virker glade og gale og danser – han viste med armene viftende i været – men innerst inne så vet de at de er ”ingenting”.

Fiona har uttalt sine perspektiver i forhold til selvforståelse som reflekterer den unyanserte oppfattelsen Luis har av gassiske kvinners opplevelse av muligheter.

Jeg satt å snakket med Fiona og Nicole om menn Fiona syntes var tiltalende i Diego. Hun fortalte meg at fetteren til Michel, Houssain, var veldig kjekk. Jeg spurte om hun virkelig syntes det? Hun svarte ”Oui!!” Jeg spurte om hun ville jeg skulle introdusere dem, da jeg

kjente Michel godt. Da lo hun “Ça c’est pas possible.” (det er ikke mulig). –*Hvorfor ikke?* spurte jeg. –*Fordi han er karan og jeg er malagasy. De rører aldri jenter som meg.*” Nicole bekreftet dette ved å si: –*Visste du ikke det, Betina?? De går bare ut med vazaha og metiz og andre karan selvsagt.* Jeg sa at jeg hadde møtt Ahti (karan) med en gassisk jente i Bay de Sakalave på søndagen og at de har vært sammen i fire år. –*Ja men det er bare for å ligge med henne. De gifter seg aldri med gassere.*

Denne samtalen informerer om hvordan gassiske kvinner forstår sine sjanser i forhold til lokale menn og sin forståelse av egen ”rangering i det sosiale hierarkiet” i Diego. På den andre siden gjelder ikke denne opplevelsen av begrensede muligheter i forhold til *vazahaer*. Tvert i mot er en relasjon og fremtid med *vazahaer* for gassiske kvinner i aller høyeste grad en mulighet. Kanskje den eneste muligheten for å forandre fremtiden.

Jobb

Yolene begynte å jobbe på Hôtel de la Poste i sentrum ved slutten av mitt opphold i Diego. Hun ringer meg og vil betale et avdrag på noe hun har kjøpt av meg. Hun betaler har foreslårr å betale 10 000 ar hver gang. På Hôtel de la Poste jobber hun fra morgen til kveld. Og tjener 50 000 ar i måneden. For huset sitt betaler hun 25 000 ar i måneden. Hun må kjøpe kull som koster minimum 5000 ar per sekk, denne varer en uke. Hun må kjøpe ris pluss og betale JIRAMA (strøm og vann). Strømmen er dyr og dette koster henne minimum 15 000 ar i måneden. Skolen til Rashida koster 10 000 ar i måneden. Den minste datteren hennes fikk i seg noe syreholdig fra en brusflaske hun fant i grøfta. Sykehusregningen var høy og Yolene gikk mye ut på byen for å skaffe penger. Stephan, hennes kjæreste, har aldri spurt henne om penger. Han er forelsket i henne og passer barna holder huset og jobber på dagen på fabrikk. Han tjener 60 000 ar i måneden.

På tross av at begge nå har jobb er det fortsatt nødvendig for Yolene å søke *vazahaer* når hun ikke er på jobb. Jobben på hotellet bidrar i liten grad til større økonomisk frihet. Motivasjonen for å holde på denne jobben er nødt til å være knyttet til andre faktorer enn økonomi. Disse handler om selvforståelse og selvrepresentasjon. Denne antakelsen støttes av

Sofias uttalelse nevnt tidligere, hvor hun understreker viktigheten av å fremstå som en kvinne en *vazaha* vil ha: en med jobb, ikke bare en ”fille qui sort”.

Mistillit, trusler og fare

En av de store opplevelsene av trussel i Diego er tilknyttet *gri gris*. *Gri gris* er, som tidligere nevnt, en form for gassisk voodoo hvor en som ønsker å skade eller drepe en annen person kan ”lade” gjenstander med den form for ulykke og sykdom aktøren ønsker. Forgiftning med en blanding av vekster lurt inn gjennom drikke og mat er en annen form. Pappaen i huset jeg bodde i i byen var rettsmedisiner i politiet og kunne fortelle at nesten alle dødsfall han etterforsket kom av *gri gris*, og at disse er svært vanskelig å oppklare.

Kvinnene jeg kjente snakket om en konstant trussel fra andre kvinner, spesielt som konsekvens av sjalusi. Flere av kvinnene i mine omgangskretser fortalte meg at jeg var i fare fordi jeg kjente ”altfor mange kvinner” i byen, og flere kvinner ytret at de selv var opptatt av å begrense antall venninner på grunn av faren som kom med for mange venninner. Carolina hadde ingen venninner på tidspunktet jeg omgikk henne. Hun fortalte om hvordan det hadde gått da hun forrige, og for siste, gang hadde stolt på en venninne og latt henne bo hos seg. Sjalusi hadde oppstått og venninnen hadde stjålet alle pengene til Carolina og stukket av. Sista har samme erfaring fra tiden vi to bodde sammen. Hun hadde en venninne hun kjente litt på besøk. Hun hadde overnattet og dagen etter hadde hun stjålet den ene gulløredobben som Sista hadde investert i en gang hun hadde mye penger. Sista kom gråtende og sint inn på rommet mitt etter hun hadde oppdaget tyveriet, og proklamerte at dette er slikt som skjer om man stoler på kvinner i denne byen. Hun fikk organisert med kamerater som hjalp henne å presse kvinnen til å levere tilbake den verdifulle øredobben.

Det eksisterer en opplevelse av en reell fare knyttet til sjalusi mellom kvinner. Å kontrollere andre og seg selv gjennom bruk av gassisk medisin er en utbredt strategi. Hemmeligholdelse er en sentral ingrediens i dette arbeidet og følelsen av mistillit til mennesker du omgås er en utbredt konsekvens. Opplevelsen av fare som eksisterer i samhandling med gassiske kvinner

eksisterer derimot ikke i samhandling med *vazaha*, da de ikke kjenner til hvordan å bruke denne formen for magi for å skade noen. *Gri gri*-frykt er dermed knyttet til samhandling med gassere.

På den andre siden kan den hemmelige besettelsen av ånder knyttes til *vazahaer* og deres økonomi. Å ha *trombaer* knyttet til sin kropp er et annet element som påvirker kvinnenens forståelse og håndtering av eget følelsesliv. Kvinnene (og mennene) attribuerer ulykker og negative tanker og følelser til utilfredse *trombaer*. Således er ånder eksplisitt knyttet til emosjonsforståelse. Tilfredstiltes *trombaene* vil de ikke være en plage, og du vil bli kvitt plagene for en stund. *Trombaene* tilfredstiltes gjennom fester som skal koste mest mulig, Penger er med andre ord nødvendig for å håndtere, og gjenvinne kontrollen over eget følelsesliv. Likevel er det skam forbundet med å ha *trombaer*, og å holde disse hemmelige i visse kontekster er viktig, derfor tok det en del tid før jeg fikk førstehåndsinformasjon om *trombaene*. Jeg har observert at i mange tilfeller, når kvinnene blir gitt større summer av *vazahaer* så blir disse pengene brukt til tilfredsstillelse av *trombaer*. Følelshåndtering er dermed lettere tilgjengelig med innpass i *vazaha*-kretser hvor du kan ha råd til å drive med dette arbeidet.

Trusselen om *gri gri* og hvordan denne bare gjør seg gjeldende i samvær mellom gasserer viser hvordan visse aspekter ved forhold til *vazahaer* er mindre problematiske enn med andre gassere. Relasjoner med *vazahaer* også meget gunstig i håndteringen av følelseslivet gjennom tilfredsstillelsen av *trombaer*. Motivasjonene for å finne seg en *vazaha*-mann er med andre ord mangefasettete. Fra ideer om kjærlighet, via sykdoforståelser og opplevelser av muligheter og begrensninger, til lokale forestillinger om trusler og fare er motivasjonene for å finne seg en *vazaha*-mann er fundert i flerfoldige deler av kvinnenens liv. De inngår i et komplekst nettverk av erfaringer, assosiasjoner, og emosjoner, der særlig håp er et sentralt element. I denne delen har jeg forsøkt å redegjøre for noen av disse forbindelsene, og ytterligere utfolde rommet kvinnene virker innenfor, samt utforske hvilke mekanismer som gir sexindustrien i Diego sin spesifisitet.

Avslutning: Tilbake til *stedet*

Innledningsvis i oppgaven presenterte jeg et knippe mål med denne oppgaven. Jeg ville utforske det rommet kvinner i sex-for-penger-relasjoner virket i. Jeg ville utforske deres ”backstage” for å bidra til en forståelse av deres motivasjon for handling. Ett var å utforske de livshåndteringstrategier som benyttes av unge kvinner i Diego i dag og gjøre en analyse av hvorfor strategiene tar de formene de tar.

Å finne seg en utenlandsk mann og ha en sex-for-penger-relasjon med ham er en veldig utbredt livshåndteringsstrategi blant kvinnene i Diego. Dette viste seg allerede innledningsvis som konsekvens av tallene jeg presenterte på sexarbeidere og omfanget av ”sexturisme”. Jeg har utforsket kvinnes strategier ytterligere i første del ved å sette i sammenheng 1: et materielt perspektiv med 2: kvinnes forståelse av materiell verdi og 3: hvordan dette er knyttet til forståelsen av hvordan en relasjon skal være. Dette har frembrakt en forståelse av kvinnes perspektiver når jeg videre i del to søkte å analysere samhandlingspraksiser, og sentrale og strukturerende faktorer ble diskutert. Forståelsen av kvinnes oppfatning av materielle verdier, hvor vi i del én eksempelvis så at gavegivning var en nødvendig del av en seksuell relasjon, er en forutsetning for analysen i del to av samhandlingspraksiser mellom *vazahaer*, og mønstrene disse danner. I løpet av analysen av samhandlingspraksiser i Diegos uteliv hvor sentrale faktorer blir presentert viser erfaringer seg å være vesentlig for kvinnes handlingsvalg på utelivsarenaen. Ser vi dette momentet i lys av materialet presentert i del tre, hvor jeg ser på betydningen av stedsspesifikke erfaringer, kommer det til syne et kontrastfylt erfaringsgrunnlag som kan knyttes spesielt til to ulike steder; Ambalavola og utelivsarenaen knyttet til et sett steder i sentrum. Leser vi del en og to som et preludium for del tre kan vi trekke ut noen implikasjoner i denne avslutningen som igjen er knyttet til livshåndteringstrategier og, som jeg vil argumentere for, spesifikke emosjonshåndteringstrategier.

Places have multiple meanings that are constructed spatially. The physical, emotional, and experiential realities places hold for their inhabitants at particular times need to be understood apart from their creation as the locales of ethnography (Rodman, 1992:641)

Sitatet fra Margaret Rodman underbygger ideen om at det er en nær sammenheng mellom sted, erfaringer og emosjoner. Videre trekker hun på Marcus' begrep om multi-lokalitet hvori han argumenterer for at enhver kulturell identitet konstrueres av ulike steder og ting, og for en forståelse av stedet som et slags utgangspunkt for aktørens forståelseshorisont (Marcus i Rodman, 1992:645). Jeg vil i tråd med dette perspektivet hevde at ulike steder danner utgangspunkt og perspektiver for å forstå på andre steder i Diego. Sted har vært et gjennomgangstema i denne oppgaven: bruken av steder, betydningen av steder, praksis på ulike steder, erfaring av steder, og nett av assosiasjoner knyttet til ulike steder. Måten temaet sted har blitt behandlet i oppgaven korresponderer med Rodmans oppfordring: "Let us consider how specific places implicate each other in a wider geographical milieu" (Rodman, 1992:644). I denne avslutningen vil jeg ekspandere på dette punktet, da jeg her vil si noe om hva konsekvensen blir av at ulike steder impliserer hverandre for mine informanter i Diego. Jeg forstår sted – med aktørens assosiasjonsnett uløselig tilknyttet – som ulike erfaringsbaser i aktørens liv. Jeg har i del én, som sagt, vist at følelser som kjærlighet er tett knyttet til materielle goder for kvinnene jeg kjenner i Diego. Emosjoner er i stor grad knyttet til materialitet, og materielle goder er i Diego knyttet til steder hvor tilgang på goder er mulig. Dermed vil steder med større tilgang og muligheter bli forbundet med positive følelser. Sted er knyttet til både håp; håpet er steds spesifikt; og erfaringer (som selvsagt er grunnlaget for de fleste emosjoner) som også, som tilsynekommet i del to og tre, stedsspesifikke. For å lykkes på utelivsarenaen, avansere livstilsmessig, og kanskje oppnå å finne en ektemann, har jeg observert at kvinner må spille en rolle på sjekkearenaen som avviker fra arenaene hvor de ikke er på "fiske" etter en *vazaha*. Kvinnenes uttrykk varierer således sterkt i mellom ulike arenaer. Jeg vil hevde at rollene, over tid, blir rutiner i sosial interaksjon. Jeg vil hevde at rollen kvinnen spiller ut tilknyttet stedet over tid vil bli inkorporert som en "naturlig" del av selvoppfattelsen. Som konsekvens av dette vil selvrepresentasjonen knyttet til visse arenaer bli forbundet med selvoppfattelsen. "Selvforståelser" (som konsekvens av de store kontrastene mellom de to ulike "stedene": Ambalavola og utelivsarenaen) vil kunne bli stedsbundet. Du vil da se de ulike jegene som, i større eller mindre grad, autentiske på tross av

at de skiller seg fra hverandre. Således vil sted være en viktig del av selvoppfattelsen og også kunne påvirke hvordan du har det emosjonelt. Dette er et meget interessant moment i forhold til en analyse av kvinnenes prosjekter/motivasjoner for handling, da jeg mener å ha sett indikasjoner på at kvinnene bruker ulike steder aktivt i håndtering av hverdagens emosjoner/emosjonsarbeid. Materialet jeg har presentert gjennom denne oppgaven, og den foregående argumentasjonen for forbindelsen mellom elementer i materialet, synliggjør en sammenheng mellom emosjoner og sted. Jeg vil dermed argumentere for hva jeg kaller en emosjonens geografi hos kvinnene i Diego. Denne oppstår både som konsekvens av praksiser, men preger også praksisene til kvinnene. På bakgrunn av materialet presentert vil jeg forøvrig fremheve at dans ser ut til å være en av få praksiser som kan transcendere sted. Dette ser ut til å ha sammenheng med dansens forankring i gassik selvforståelse og praksiser, og dansens uttrykk som lett overførbart i sin form til *vazaha*-arenaer uten at det kroppslige uttrykket må endres. Tvert i mot er dansens uttrykk et gunstig verktøy i søken etter en utenlandsk mann. Kontrasten mellom kvinnenes oppførsel og trygghet på en *vazaha*-arena hvor dans og musikk er sentralt, som diskotek, og samvær med *vazaha* på arenaer uten musikk og dans er observerbar.

Jeg vil i tråd med den foregående argumentasjonen trekke slutningen at praksiser i forbindelse med søken etter en *vazaha* ikke kun er knyttet til ønsket om langvarig samliv med en. Det er også knyttet til kortsiktige prosjekter som oppnås gjennom å *jakte på en vazaha*. Rekreasjon er ett eksempel som jeg har argumentert for tidligere i oppgaven. ”Jakten på en *vazaha*” innebærer å frekventere steder som i stor grad assosieres med positive opplevelser for kvinnene. I og med at håpet for fremtiden for kvinnene er knyttet til forestillinger om samliv med *vazahaer*, vil erfaringer av steds spesifikk samhandling med utlendinger kunne knyttes til følelsen av å være nærmere det de håper på. Jeg vil også hevde at en plausibel implikasjon av det jeg har valgt å kalle en ”emosjonenes geografi” er at kvinnene bruker steder som *vazaha*-arenaen som del av et emosjonshåndteringsarbeide, og at også dette momentet er en viktig motivator for å søke omgang med *vazahaer*. Å oppsøke og bruke steder kan dermed sies å inngå ikke bare i en livshåndteringstrategi men også i en emosjonshåndteringstrategi. I

sammenheng med dette er det relevant å peke på at det å søke en *vazaha* er en livshåndteringsstrategi som harmonerer med den gassiske kulturens syn på kjærlighet og hva kjærlighet mellom to mennesker menes å innebære. Videre mener jeg og at denne livshåndteringsstrategien må ses i lys av at forutsetningene for jenter og unge kvinner for sosial mobilitet er meget begrenset på Madagaskar.

For å oppsummere: Jeg har forsøkt å vise at ulike steder bidrar til å forme mine informanternes selvforståelse: de bygger opp under to ulike identiteter for kvinnene som inngår i sex-for-penger transaksjoner. Jeg har forsøkt å sette ord på hvordan håp, som er en viktig størrelse i kvinnenens motivasjon for handling, blir noe høyst stedsspesifikt i Diego, og hvordan dette utarter seg. Jeg har ikke trukket på psykologisk-antropologiske teorier, men heller gjennom empiriske beskrivelser forsøkt å presentere kvinnenens personlige livserfaringer som er med på å motivere kvinnenens praksiser i samhandling med *vazahaene*. Jeg har med dette forsøkt å folde ut rommet kvinnene i sex-for-penger relasjoner virker i. Jeg har ønsket å si noe om hva som kjennetegner praksisene i dette rommet, samt undersøke kvinnenens opplevelse av muligheter og begrensninger, hva som motiverer deres valg og håndteringsstrategier. Jeg har argumentert for at steder brukes i emosjonshåndteringsarbeide og at dette er en vesentlig innsikt generert i denne analysen.

Epilog

Jeg ser det som en mulighet at et perspektiv likt det som her er presentert er nyttig i arbeid med prostituerte i norsk kontekst. I en industri som i økende grad består av kvinner fra ulike land og verdensdeler så hevder jeg at det er helt nødvendig å være oppmerksomme på at kvinnene kan komme med helt andre forståelsesrammer av sine praksiser enn de som er utbredte i Norge. Det er gjennom å forsøke og tilegne seg en forståelse av hvordan kvinnene opplever de kontekstene de kommer i fra og hvordan de forstår sine praksiser, med utgangspunkt i et komplekst system av faktorer at dialog er mulig.

Sist: Det er ikke tvil om at jeg i løpet av feltarbeidet, og kanskje helt fra starten, har pådratt meg en kulturrelativistisk infeksjon som har hatt som følge at jeg i ekstremt liten grad har vært villig til å se på praksisene i Diego i lys av overgrepstermer. Dette har i stor grad påvirket dataene mine, og jeg vil si det har vært et riktig valg, men ikke bare et valg. Det er aktørenes interesser og perspektiver som har formet mitt perspektiv på fenomenet sex-forpenger. På de arenaene jeg har jobbet har jeg sett få indikasjoner på at aktørene og spesielt kvinnene involvert i sex arbeid, har tanker om maktforskjellene i de seksuelle relasjonene de er involvert i. Overgrep, utnyttning og negative følelser til det seksuelle systemet i det hele tatt har jeg funnet veldig lite, av på tross av at jeg har forsøkt legge til rette for å få informasjon og kvinnenes perspektiver på slik tematikk. Følelsen av frihet, muligheter og håp er viktigere for kvinnene enn den makten de franske mennene har over deg som gassisk kvinne i kraft av penger. Når jeg nå sitter i skyggen av min hjemlige og kjente kultur og gjennom lesning av kjønns- og makt i forhold til prostitusjon, så våkner til live de grunnleggende prinsippene jeg har hatt i bunn av mitt engasjement for kvinner kropp og maktubalanse. Jeg har i løpet av feltarbeide ”glemt” at jeg, på tross av alt, mener at det er et overgrepsmoment involvert når menn i kraft av sin økonomiske overlegenhet kan skaffe seg tilgang på en kvinnes kropp. Dette på tross av at kvinnens opplevelse av praksisen ikke nødvendigvis, i alle situasjoner, er negativ.

Litteraturliste

- Astuti, R. (1995): *People of the Sea: Identity and Descent among the Vezo of Madagascar*.
Cambridge: Cambridge University Press
- Barfield, T. red. (1997): *Dictionary of Anthropology*. USA/UK/Australia: Blackwell
Publishing Ltd.
- Bloch, M. (1989): *Ritual, History and Power* London and Atlantic Highlands: The Athlone
Press
- Bloch, M. (1989): *The Symbolism of Money in Imerina* i Bloch, M., Parry, J. red.: *Money &
the Morality of Exchange*. Cambridge: Cambridge University Press
- Bloch, M. (1971): *Placing the Dead : Tombs, Ancestral Villages, and Kinship Organization
in Madagascar*. London: Seminar Press
- Cole, J. (2004): *Fresh Contact in Tamatave, Madagascar: Sex, Money, and Intergenerational
Transformation* i *American Ethnologist*, 2004, vol. 31, nr. 4, s. 573-588
- Cole, J. (2005): *The Jaombilo of Tamatave (Madagascar), 1992-2004: Reflections on Youth
and Globalization* i *Journal of Social History*, vol. 38, nr. 4, s. 891-914
- Davidson O'Connell, J. (1998): *Prostitution, Power and Freedom*. Cambridge: Polity Press
- Geertz, C. (1976): *From the Native's Point of View* i Basso, Keith, H., Selby og Henry, A.
red.: *Meaning in Anthropology*. Albuquerque: University of New Mexico Press
- Goffmann, E. (1992): *Vårt rollespill til daglig*. Oslo: Pax
- Helle-Valle, J. og Talle, A. (2000): *Moral, marked og penger: komparative refleksjoner over
kvinner og sex i to afrikanske lokaliteter* i *Norsk antropologisk tidsskrift*, nr. 3, 2000.
Oslo: Universitetsforlaget, sid. 1-18
- Ingold, T. (2000): *The Temporality of Landscape* i Ingold, T. red.: *The Perception of the
Environment. Essay in Livelihood, Dwelling and Skill*. London: Routledge, s. 189-
208.

- Latour, B. (2005): *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network Theory*.
Oxford: Oxford University Press.
- Mauss, M. (1995) *Gaven – Utnvekslingens form og årsak i arkaiske samfunn* Halden: Cappelen
- Middleton, K. (1999): *Introduction* i Middleton, K. ed.: *Ancestors, Power and History in Madagascar*, Leiden : Brill, s. 1-36
- Miller, D. (2005) *Materiality* Durham / London: Duke University Press, Sid.1-50
- Rodman, C. M. (1992): *Empowering Place: Multilocality and Multivocality* i *American Anthropologist*, nr. 94 (1992): s. 640-656.
- Sharp, L. A. (2002): *The Sacrificed Generation: Youth, History and the Colonized Mind in Madagascar*. Berkeley: University of California Press
- Stewart, A. (1998): *The Ethnographer's Method*. California/London/New Delhi: Sage Publications
- Stoebenau et al. (2009) ‘. . . But Then He Became My Sipa ’: *The Implications of Relationship Fluidity for Condom Use Among Women Sex Workers in Antananarivo, Madagascar* i *American Journal of Public Health*, Mai 2009, vol. 99, nr. 5, s. 811-819
- Tilley, C. (1994): *Space, Place, Landscape and Perception. Phenomenological Perspectives* i Christopher Tilley red.: *A Phenomenology of Landscape*. Oxford: Berg, s. 7-34.
- Vandepitte, Lyerla, Dallabetta, et al. (2006): *Estimates of the Number of Female Sex Workers in Different Regions of the World* i www.stijournal.com
- Verin, P. (1986): *The History of Civilisation in North Madagascar*. Rotterdam: A.A. Balkema
- Wanjohi, K. (2009): *Sex Tourism in Africa: Kenya's Booming Industry*. Farnham: Ashgate Publishing
- Wikan, U. (1992): *Beyond the Words: The Power of Resonance* i *American Ethnologist*, vol. 19, nr. 3, s. 460 - 482

Aviser:

Seraphin B. 2010: *L'argent des 'vazaha'. Les retraités, richesse de la ville* i La tribune de Diego no.5 2010